

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
ŽMOGAUS IR VISUOMENĖS STUDIJŲ FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO INSTITUTAS

MARIUS GRAKAUSKAS
SOCIALINIO DARBO MAGISTRANTŪROS IŠTĖSTINĖS STUDIJOS

**SKURSTANČIŲJŲ ASMENŲ POREIKIŲ PATENKINIMAS,
PRIKLAUSOMAI NUO VIETINĖS INFRASTRUKTŪROS:
KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖS ATVEJIS**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas:

Doc. Dr. Vida Česnuitytė

Vilnius, 2024

TURINYS

Paveikslų sąrašas	
Lentelių sąrašas.....	
IVADAS	6
1. SKURDO SAMPRATOS TEORINĖ PERSPEKTYVA	9
1.1. Skurdo samprata	9
1.2. Skurdo mastų vertinimas	14
1.3. Skurdą sąlygojantys veiksniai.....	16
1.4. Labiausiai dėl skurdo pažeidžiamos socialinės grupės.....	21
2. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ INFRASTRUKTŪRA SAVIVALDYBĖS LYGMENYJE	25
2.1. Savivaldybės organizuojamos socialinės paslaugos	25
2.2. NVO organizuojamos socialinės paslaugos.....	30
2.3. Prioritetinės socialinių paslaugų plėtros kryptys savivaldybės lygmenyje.....	35
2.4. Nepakankamai išvystytos socialinės paslaugos	39
3. SKURSTANČIŲJŲ ASMENŲ POREIKIŲ PATENKINIMO KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖJE TYRIMAS	43
3.1. Tyrimo metodologija	43
3.2. Tyrimo rezultatų analizė	48
3.2.1. Tyrimo dalyvių skurstančiųjų samprata	48
3.2.2. Skurdą lemiančios priežastys	51
3.2.3. Skurdą mažinančios priemonės	54
3.2.4. Paslaugos, kurios turi didžiausią paklausą skurstančiųjų asmenų tarpe.....	56
3.2.5. Paslaugos, kurių labiausiai trūksta	58
3.2.6. Prioritetai, teikiant socialines paslaugas.....	60
3.2.7. NVO indėlis teikiant pagalbą skurstantiems	62
3.2.8. Socialinių paslaugų skurstantiems asmenims tobulinimo galimybės	63
3.2.9. Socialinių paslaugų prieinamumo didinimo galimybės	66
3.3. Tyrimo rezultatų diskusija	68
IŠVADOS	71
REKOMENDACIJOS	72
LITERATŪRA	73
SANTRAUKA	81
SUMMARY	82

PRIEDAI	83
1 priedas. Kokybinio interviu gairės.....	84
2 priedas. Transkribuoto teksto pavyzdys	86
AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA	89

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Skurdo vertinimo klasifikacija	12
2 pav. Skurdo ir socialinės atskirties rizikos lygio sudėtis	15
3 pav. Skurdo rizikos lygis Lietuvoje 2013-2022 metų laikotarpiu.....	16
4 pav. Vidiniai skurdą sąlygojantys veiksniai.....	19
5 pav. Pagrindiniai išoriniai skurdą šalyje sąlygojantys veiksniai.....	19
6 pav. Labiausiai skurdą patiriančios socialinės grupės Lietuvoje	22
7 pav. Principai, kuriais remiantis teikiamos socialinės paslaugos.....	26
8 pav. Nevyriausybinų organizacijų veiklos	31
9 pav. Socialinių paslaugų Klaipėdos mieste plėtros kryptys	37
10 pav. Socialinių paslaugų poreikis Klaipėdos mieste 2020 metais	41
11 pav. Klaipėdos miesto įstaigos, kurios teikia socialinę pagalbą ir tarpusavyje bendradarbiauja	42

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Esminiai skurdo apibrėžimai	9
2 lentelė. Bendrųjų socialinių paslaugų Klaipėdos mieste teikimas 2021 metais.....	28
3 lentelė. Tyrimo dalyvių charakteristika	44
4 lentelė. Kokybinio interviu gairių sąsajos su teorine baigiamojo darbo dalimi.....	45
5 lentelė. Skurstančiojo sampratos Lietuvoje išgryninimas.....	48
6 lentelė. Klaipėdos miesto savivaldybėje skurdo lygį nulemiančios priežastys.....	51
7 lentelė. Skurdo lygio Klaipėdos miesto savivaldybėje mažinimo priemonės.....	54
8 lentelė. Paslaugos, kurios turi didžiausią paklausą skurstančiųjų asmenų tarpe.....	56
9 lentelė. Socialinių paslaugų trūkumas skurstantiems asmenims Klaipėdos miesto savivaldybėje	58
10 lentelė. Prioritetai, kuriais remiantis organizuojamas socialinių paslaugų teikimas Klaipėdos miesto savivaldybėje	60
11 lentelė. Nevyriausybinių organizacijų indėlis teikiant pagalbą skurstantiems.....	62
12 lentelė. Socialinių paslaugų teikimo sąlygų gerinimo priemonės.....	63
13 lentelė. Socialinių paslaugų skurstantiems asmenims prieinamumo didinimas	66

IVADAS

Aktualumas. Skurdas įprastai laikomas viena iš rimčiausių žmogaus gyvenimo problemų (Moatsos, 2021). Skurdas didėja kartu su perėjimu į postmodernią visuomenę, kuriai būdinga globalizacija, sparti technologijų raida bei politinė ir ekonominė pusiausvyra (Musa ir kt., 2022). Yra žinoma (Miller ir Alberini, 2016), kad ne visi gyvena vienodai gerai ar lengvai, o kai kurioms socialinėms grupėms trūksta galimybių net būtiniausių poreikių tenkinimui. Todėl skurdas yra didelės socialinės grupės veikiantis reiškiny, kurio individualias ir socialines pasekmes yra bandoma įveikti valstybės socialinės politikos priemonėmis.

2020-2023 metai Lietuvai ir pasauliui buvo itin sunkūs. Viena po kitos užklumpa krizės – COVID-19 pandemija, migrantų krizė, energetikos kainų augimas, karas Ukrainoje. Gyventojai, verslas ir politikai susirūpinę stebi blogėjančias ekonomikos tendencijas ir geopolitinius neramumus (Faisal, 2022). Minėtos krizės skaudžiai paliečia labiausiai pažeidžiamus gyventojus, įskaitant nepasiturinčius. Kylančios energijos, maisto ir paslaugų kainos skurstančius asmenis verčia taupyti, tenkinant būtinuosius poreikius kaip maistas, apranga, būstas, transportas, švietimas ir kt. Nerimas ir ateities neapibrėžtumas taip pat turi psichosocialinių pasekmių tiek asmeniniu, tiek visuomenės lygmeniu (Delamonica, 2022). Tokiose situacijose dar kartą atsigręžiama į šalies vykdomą socialinę politiką, kuri turi užtikrinti gyventojų socialinį saugumą. Gyventojai turi lūkesčių, kad valstybė imsis veiksmų, kurie ne tik sušvelnintų infliacijos pasekmes, bet ir užtikrintų tvarų, darnų ir ilgalaikį skurdo mažėjimą bei gyventojų socialinį saugumą (Metinė skurdo ir socialinės atskirties apžvalga, 2022).

Lietuvos skurdo rizikos rodikliai yra vieni didžiausių Europos Sąjungoje ir nesikeičia jau daug metų. Nedideliame skurdo rizikos lygio sumažėjimui 2021 m. turėjo įtakos pandemijos socialinių pasekmių mažinimo paketas: darbo paieškos išmoka, vienkartinės išmokos neįgaliesiems ir pensininkams, padidinta pinigine socialinė parama ir jos gavimo sąlygų palengvinimas. Jeigu šių priemonių nebūtų, skurdas būtų palietęs gerokai daugiau gyventojų. Kita vertus, didelė dalis priemonių buvo laikinos ar net vienkartinės, todėl ilgalaikių skurdo problemų neišsprendė. Remiantis statistikos departamento duomenimis (2023), kas penktas gyventojas Lietuvoje gyvena žemiau skurdo rizikos ribos, o kas penkioliktas patiria materialinį nepriteklių, iš jų kas septintas – didelį materialinį nepriteklių.

Skurdas daro neigiamą įtaką tiek asmeniui, tiek visuomenei. Jis neigiamai veikia fizinę ir psichinę sveikatą, riboja žmonių ne tik ekonomines, bet ir kultūrines, socialines, pilietines galimybes (Musa ir kt., 2022). Dažnai būtent pinigų nepriteklis stabdo žmonių užimtumą ir socialinę įtrauktį (Kenzhetayeva ir Aliyeva, 2022). Jeigu savivaldybė laiku ir tinkamai pasirūpintų gyventojais, patekusiais į skurdo ir socialinės atskirties situacijas, ilgai būtų

juntama grąža – asmenys būtų savarankiški, dirbtų, dėl to būtų plėtojamas šalies potencialas. Turint pakankamai išvystytą socialinės apsaugos sistemą krizių atvejais, valstybėje atitinkamai kyla ekonominis, kultūrinis ir politinis gyvenimo lygis, gerėja šalies rodikliai, žmonių gyvenimo kokybė (Gaisbauer ir kt., 2019).

Temos ištirtumas ir naujumas. Özgün ir Dolcerocca (2023), Lavee ir kt. (2022), Subramanian (2021), analizavo esminius skurdo bruožus. Kenzhetayeva ir Aliyeva (2022), Faisal (2022), Crowley (2022) ir Kapur, (2022) analizavo skurdą lemiančius veiksnius. Berzenski ir kt. (2022) analizavo vidinius skurdą sąlygojančius veiksnius, o Tella ir Chineke (2022) – išorinius skurdą šalyje sąlygojančius veiksnius. Constantin (2021), Gaisbauer ir kt. (2019) apžvelgė socialinės grupės, kurios labiausiai turi riziką patirti skurdą ir nepriteklių. Navickė su bendraautoriais (2016, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022) analizavo skurdo, socialinės atskirties ir nelygybės matavimus ir tyrimus, socialinės apsaugos ir darbo rinkos klausimus. Gruževskis su Zabarauskaite (2015) analizavo skurdo kultūros apraiškas socialinės paramos gavėjų grupėse bei atliko sisteminį skurdo problemos tyrimą. Šileika su bendraautoriais (2000, 2006, 2009) apžvelgė skurdo, jo matavimo bei tendencijų Lietuvoje situaciją.

Analizuodami mokslinę literatūrą galime pastebėti, kad daug dėmesio skiriama skurstančiųjų asmenų poreikių tenkinimui. Socialines paslaugas, skirtas padėti žmonėms spręsti problemas ir gerinti jų funkcionavimą visuomenėje analizavo Andreeva ir kt. (2023). Nevyriausybinų organizacijų teikiamas socialines paslaugas analizavo Al-Barwani ir al-Alawi (2022), Samkus (2022) bei kiti autoriai.

Tyrimo mokslinė problema ir probleminiai klausimai. Nors skurdo tematika atlikta gana daug tyrimų tiek užsienyje, tiek Lietuvoje, vis dėlto, vis dar stokojama tyrimų apie skurde esančių asmenų poreikių patenkinimą iš socialinio darbo pozicijos. Ypač mažai tyrimų apie tai, kaip skurstantiems asmenims sekasi patenkinti poreikius, priklausomai nuo vietinės infrastruktūros išvystymo. Šiame magistro baigiamajame darbe bus siekiama užpildyti paminėtas žinių spragas.

Pagrindiniai probleminiai klausimai: kiek yra patenkinami skurstančiųjų asmenų poreikiai Klaipėdos miesto savivaldybėje? Kurių skurstančiųjų asmenų poreikių patenkinimas yra labiausiai problemiškas, atsižvelgiant į vietinės infrastruktūros išvystymą?

Tyrimo objektas – skurstančiųjų asmenų poreikių patenkinimas Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti skurstančiųjų asmenų poreikių patenkinimą, priklausomai nuo vietinės infrastruktūros išvystymo Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti iš teorinės perspektyvos skurdo sampratą, įskaitant skurstančiųjų asmenų poreikius.
2. Išanalizuoti vietinę infrastruktūrą, susijusią su skurstančiųjų poreikių patenkinimu, Klaipėdos miesto savivaldybėje.
3. Ištirti empiriškai skurstančiųjų asmenų poreikių patenkinimą Klaipėdos miesto savivaldybėje, priklausomai nuo jiems prieinamos infrastruktūros.

Tyrimo hipotezė – skurstančiųjų poreikių patenkinimą Klaipėdos miesto savivaldybėje apsunkina socialinių paslaugų infrastruktūros stoka.

Šiame magistro baigiamajame darbe taikomi tokie tyrimo metodai:

- **Teoriniai metodai:** mokslinės literatūros ir dokumentų, susijusių su analizuojama tema, analizė, siekiant atskleisti skurstančiųjų asmenų poreikių tenkinimą Klaipėdos miesto savivaldybėje.
- **Empiriniai metodai:** empiriniams duomenims surinkti yra pasirinktas kokybinis tyrimo metodas – pusiau struktūruotas interviu, siekiant atskleisti, kaip Klaipėdos miesto savivaldybėje organizuojamos socialinės paslaugos skurstantiems asmenims, su kokiomis problemomis susiduriama dažniausiai, ir kaip būtų galima tobulinti socialinių paslaugų teikimą Klaipėdos miesto savivaldybėje. Surinktiems empiriniams duomenims analizuoti pasirinktas kokybinio turinio (*content*) analizės metodas.

Magistro baigiamojo darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, teorinė ir emprinė dalis, tyrimo rezultatų diskusija, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas (.... šaltiniai), santrauka (lietuvių ir anglų kalba), 2 priedai. Teorinėje darbo dalyje atskleidžiama skurdo samprata ir jį sąlygojantys veiksniai, taip pat apžvelgiamos labiausiai dėl skurdo pažeidžiamos socialinės grupės, analizuojama socialinių paslaugų infrastruktūra Klaipėdos mieste. Emprinėje darbo dalyje aprašoma tyrimo metodologija, pateikiami ir aptariami tyrimo rezultatai. Magistro baigiamajame darbe panaudota 11 paveikslų ir 13 lentelių. Magistro baigiamojo darbo apimtis – ... puslapis.

1. SKURDO SAMPRAROS TEORINĖ PERSPEKTYVA

Pagrindinės socialinės gerovės problemos – skurdas, žmonių negalia ir užklupusios ligos, pagyvenę asmenys, kurie nebegali savimi pasirūpinti, yra tokios pat senos kaip ir pati visuomenė. Viena iš labiausiai paplitusių socialinių problemų tiek išsivysčiusiose, tiek besivystančiose šalyse yra skurdas. Pirmasis skyrius skirtas apžvelgti skurdo sampratą iš teorinės perspektyvos, iliustruojant tiek Lietuvoje, tiek pasauliniu mastu pasireiškiančiais pavyzdžiais. Skyriuje išskirti skurdo apibrėžimai ir tai, kaip skurdo sampratą supranta ir interpretuoja skirtingi autoriai. Skurdas yra kelianti susirūpinimą problema, tad skyriuje aptariama, kaip žmonės suvokia skurdo priežastis kultūros ir vertybių sistemos, kurioje jie gyvena, kontekste, kokią įtaką skurdui daro įvairūs veiksniai. Skyrių sudaro keturi poskyriai. Pirmiausia aptariama skurdo samprata. Toliau iš teorinės perspektyvos aptariami pagrindiniai skurdo vertinimo rodikliai, skurdą sąlygojantys veiksniai ir skurdo pažeidžiamos socialinės grupės bei jų poreikiai.

1.1. Skurdo samprata

Skurdas, nepriteklis, vargas yra sinonimai, ir šie žodžiai reiškia „nepakankamų išteklių būseną“ (Miller ir Albertini, 2016). 1-oje lentelėje pateikti esminiai skurdo apibrėžimai.

1 lentelė. Esminiai skurdo apibrėžimai

Autoriai	Apibrėžimas	Esminis teiginys
Özgün ir Dolcerocca (2023)	Skurdas yra gerovės trūkumas (mažos pajamos, negalėjimas įsigyti esminių prekių ir paslaugų, reikalingų oriai išgyventi, žemas geros sveikatos ir išsilavinimo lygis).	Gerovės trūkumas, nesugebėjimas tenkinti būtiniausių poreikių.
Garcia-Mandicó ir Prinz (2023)	Skurdas tai būseną, kai žmonėms trūksta finansinių išteklių ir būtiniausių dalykų minimaliam pragyvenimo lygiui užtikrinti.	Būseną, kai žmonėms trūksta išteklių.
Kapur (2022)	Skurdas yra individuali asmens problema ir rūpestis dėl pragyvenimo ir savo ateities. Tai taip yra socialinė problema.	Socialinė problema.
Lavee ir kt. (2022)	Skurdas yra veiksnių, kurių visuma sukelia padėtį, kai asmuo netenka pragyvenimo lygio pasekmę, o ne vien pajamų neturėjimo rezultatas.	Padėtis, kai prarandamas pragyvenimo šaltinis.
PSO (2020)	Skurdas yra bejėgiškumas, reprezentacijos ir laisvės trūkumas.	Bejėgiškumo jausmas.
Subramanian (2021)	Skurdas kai kiekvienas, neturintis pakankamai finansinių išteklių, patenka žemiau skurdo ribos ir neatitinka minimalaus gyvenimo lygio.	Patekimas žemiau skurdo ribos.

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus.

Apibendrinant 1 lentelėje pateiktus apibrėžimus, galima teigti, kad skurdas yra asmens ar asmenų grupės negebėjimas patenkinti būtiniausių savo poreikių. Skurdas yra patekimas žemiau skurdo ribos, kai dėl finansinių ar kitų būtinų pragyvenimui išteklių trūkumo žmogus negali tenkinti savo būtiniausių poreikių.

Skurdas gali apimti įvairias sritis – nuo pagrindinių poreikių patenkinimo iki materialinių patogumų. Skurdas reiškia, kad asmuo neturi pakankamai pinigų pagrindiniams savo poreikiams patenkinti, įskaitant maistą, drabužius ir pastogę. Tačiau Lavee ir kt. (2022) teigimu, neretai skurdas yra daug daugiau, nei pinigų trūkumas. Be piniginių lėšų trūkumo, skurdas apima:

- negalėjimą išleisti vaikų į vienos dienos išvyką su savo mokyklos draugais ar į gimtadienį;
- negalėjimą susimokėti už vaistus nuo ligos;
- negalėjimą dalyvauti pramoginėje veikloje.

Tie žmonės, kurie vos pajėgia susimokėti už maistą ir pastogę, tiesiog negali patenkinti kitų savo poreikių. „Skurdą ir socialinę atskirtį patiriantys žmonės neturi tinkamų pajamų, išteklių ir galimybių naudotis viešosiomis ir privačiomis paslaugomis, kurios yra būtinos oriam gyvenimui. Skurdas gali užkirsti kelią asmeniui ir šeimai tobulėti bei dalyvauti socialiniame gyvenime. Žmonės negali pasiekti visuotinai priimtino gyvenimo lygio ir stiliaus, patiria daugiau sunkumų gyventi oriai, be gėdos, stigmatos ar baimės“ (Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas, 2020).

Skurdas yra sudėtinga ekonominė ir socialinė sąvoka, turinti daugybę dimensijų ir pasireiškianti įvairiomis formomis. Skurdas yra gerovės (arba jos nebuvimo) matas (Luczak ir Kalinowski, 2022). Skurdas yra glaudžiai susijęs su pajamų praradimu. Pagrindinė priežastis yra ta, kad žmogus yra neturtingas, jei jis neturi uždarbio ar kito finansinio turto, kuris padėtų išlaikyti socialiai priimtina gyvenimo kokybę (Subramanian, 2021).

Subramanian (2021) teigimu, skurdas yra suvokiamas kaip kontrolės trūkumas. Žmonių galimybės ir pasirinkimai yra ribojami ir suvaržyti gyvenimo aplinkybių ir institucijų veiksmų. Skurdą patiriantiems žmonėms yra mažiau nei kitiems visuomenės nariams galimybių, ir tokiomis aplinkybėmis jų kiekvieno galimo neteisingo sprendimo pasekmės gali būti pakankamai sunkios, ir gali sukelti dar didesnę finansinę naštą. Skurdžiai gyvenantys žmonės dažnai kaltinami blogais pasirinkimais, tačiau realybė yra tokia, kad jie dažnai susiduria su ribotomis pasirinkimų variantų galimybėmis. Dažnai jie neturi jokios įtakos sprendimams, kuriuos už juos priima žmonės, turintys sprendimo galią. Skurdas gali reikšti reikalavimų laikymąsi ir priverstinę priklausomybę nuo kitų, dėl ko prarandamas orumas. Kontrolės trūkumas ir ribotas pasirinkimas padidina riziką išlikti skurde, gali sumažinti galimybę išeiti iš skurdo situacijos, sukelia nesaugumo ir baimės jausmą.

Pasak Shandu (2023), skurdas visada siejamas su išteklių trūkumu ir nesugebėjimu gyventi patogiai ir oriai. Skurdas apima daugybę veiksnių, įskaitant netinkamą maisto ir būsto vartojimą, prastą sveikatą ir sveikatos priežiūros problemas, neį(si)traukimą į darbo rinką, kt.

Siekiant apibrėžti skurdą, yra būtina paminėti ir socialiai pažeidžiamiausius asmenis, t.y. vaikus. Skurdo poveikis vaikams yra didelis. Skurde augantys vaikai įprastai kenčia nuo sunkių ir dažnų sveikatos problemų. Skurde gimę kūdikiai turi didesnę tikimybę turėti mažą gimimo svorį, o tai gali sukelti fizinę ir psichologinę negalią. Kai kuriose besivystančiose šalyse skurdo kamuojami kūdikiai devynis kartus dažniau miršta per pirmąjį mėnesį, palyginti su kūdikiais, gimusiais dideles pajamas gaunančiose šeimose (Saunders, 2022). Kapur (2022) atlikto tyrimo metu nustatyta, jog skurde gyvenantys vaikai dažniau praleidžia pamokas dėl ligos ir patiria daugiau streso namų aplinkoje. Vaikams benamystė yra ypač sunki, nes jie dažnai neturi galimybių gauti sveikatos priežiūros paslaugų ir neturi tinkamos mitybos, o tai dažnai sukelia sveikatos problemų.

Espinoza-Delgado ir Vollmer (2023) teigimu, asmuo, neturintis pakankamai finansinių išteklių, patenka žemiau skurdo ribos ir neatitinka minimalaus gyvenimo lygio.

Apibrėžiant skurdą, galima išskirti tris pagrindinius požiūrius (Shandu, 2023):

- skurstantiems trūksta kai kurių būtiniausių dalykų,
- skurstantysis asmuo turi mažiau nei kiti visuomenės nariai,
- būti skurstančiuoju reiškia būseną, kai neįmanoma patenkinti būtiniausių poreikių dėl finansinių lėšų trūkumo.

Pirmoje Nepriklausomos Lietuvos Respublikos „Skurdo mažinimo strategijoje“ (2000) pateiktas toks skurstančiųjų apibrėžimas: „skurstančiaisiais vadinami tie žmonės, kurių pajamos ir kiti ištekliai (materialiniai, kultūriniai ir socialiniai) yra tokie menki, kad neužtikrina Lietuvos visuomenei įprastų gyvenimo standartų. Dėl per menkų pajamų ir kitų išteklių tie žmonės negali dalyvauti veiklos srityse, kurios laikomos įprastomis kitiems visuomenės nariams“ (p. 6). Šiame oficialiame dokumente pažymėta, jog „skurdas yra alkis. Skurdas yra neturėti pastogės. Skurdas – kai laiku nesuteikiama gydytojo pagalba sergant. Skurdas yra neturėti galimybės lankyti mokyklos, nemokėti skaityti, nesugebėti sklandžiai kalbėti. Skurdas yra neturėti darbo. Skurdas – baimė dėl ateities. Skurdas yra bejėgiškumas, laisvės ir atstovavimo neturėjimas. Skurdas – žmogiškosios esmės pamynimas. Skurdas riboja žmogaus galimybes gyventi tinkamomis sąlygomis, laisvėje, ilgai, sveikai ir kūrybingai, – gyventi oriai ir kitų gerbiama“ (Skurdo mažinimo strategija, 2000, p. 6). Taigi, galima teigti, jog skurstantieji Lietuvoje dažniausiai apibūdinami iš ekonominės nei kokios kitos pozicijos: tai asmenys, kurie negali patenkinti būtiniausių savo poreikių dėl nesugebėjimo pasirūpinti savo finansine padėtimi, o tik po to yra

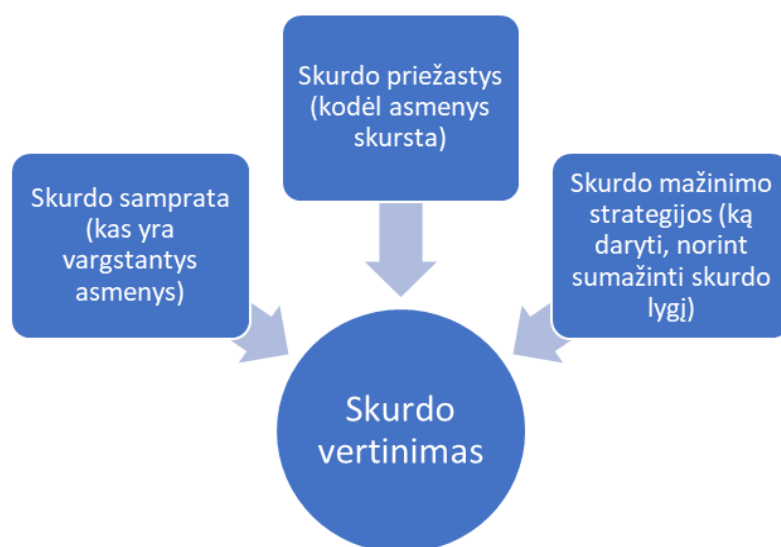
žvelgiama, ką ekonominis nestabilumas sukelia šiems asmenims, t.y. socialines problemas, kultūros stygių bei nepakankamą integravimąsi į visuomenę.

Skurdas yra tiek individualaus lygmens, tiek platesnė socialinė problema. Individualiu ar namų ūkio lygmeniu nesugebėjimas išgyventi iš turimų pajamų gali sukelti įvairių socialinių ir psichologinių problemų. Kai žmonės nėra gerai išsilavinę, dažniau serga ir pan., jie tampa atskirti visuomenėje, ir tai turi neigiamų pasekmių ne tik jiems, bet ir visai visuomenei (Moatsos, 2021). Skurdo pasekmės yra piktnaudžiavimas alkoholiu ir narkotinėmis medžiagomis, menka galimybė įgyti išsilavinimą arba jo nebuvimas, prastos būsto ir gyvenimo sąlygos bei padidėjęs ligų lygis (Faisal, 2022). Padidėjęs skurdas gali sukelti didesnę įtampą visuomenėje, nes didėja nelygybė. Dėl šių problemų dažnai didėja nusikalstamumo lygis skurdo paveiktose bendruomenėse (Kenzhetayeva ir Aliyeva, 2022).

Visuomenei tenka mokėti už padidėjusias išlaidas sveikatos sistemai, teisingumo sistemai ir kitoms sistemoms, tai turi įtakos mūsų ekonomikai. Visuomenės lygmeniu aukštas skurdo lygis gali sutrikdyti ekonomikos augimą ir gali būti siejamas su tokiais problemomis kaip aukštas nusikalstamumas, nedarbas, gyventojų skaičiaus mažėjimas miestuose, žemas visuomenės išsilavinimo lygis, prasta gyventojų sveikata (Garcia-Mandicó ir Prinz, 2023).

Socialinės skurdo problemos sprendimas yra skurdo veiksnių pašalinimas (Musa ir kt., 2022). Valstybės dažnai įgyvendina socialinės gerovės programas, kad padėtų asmenims, šeimoms ir bendruomenėms išbristi iš skurdo, ir pagerintų jų pragyvenimo lygį.

1-ame pav. pateikta skurdo vertinimo klasifikacija.

1 pav. Skurdo vertinimo klasifikacija

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis Subramanian (2021), Espinoza-Delgado ir Vollmer (2023)

Apibendrinant 1-ame pav. pateiktą informaciją galima teigti, jog vertinant skurdą, pirmiausia, yra būtina tinkamai suvokti, kas yra skurdas, ir kas yra vargstantys dėl skurdo asmenys. Antra, yra svarbu apžvelgti, kodėl žmonės patenka į skurdą, ir kokios yra tos priežastys. Trečia, svarbiausia yra taikyti efektyvias skurdo mažinimo strategijas ir išsiaiškinti, kaip galima tikslingai padėti žmonėms, kad šalyje būtų kuo efektyviau sumažintas skurdo lygis.

Ekonominis vystymasis ir skurdo mažinimas yra glaudžiai susijusios sritys, ir abi yra gyvenimo sąlygų gerinimo priemonės, nors, kita vertus, ne visada padeda panaikinti skurdą. Tam, kad skurdas išlieka, įtakos turi daug veiksnių, įskaitant nevienodą atskirų socialinių grupių raidą (Özgün ir Dolcerocca, 2023).

Yra manoma, kad finansinė plėtra tiesiogiai arba netiesiogiai padeda panaikinti skurdą, kuris kyla šalyse. Tačiau rinkos nepakankamumas yra pagrindinis skurdo šaltinis, nes finansų rinkos neveiksmingumas dažnai trukdo nepalankioje padėtyje esantiems asmenims skolintis už būsimas pajamas, kad galėtų investuoti. Galima pagerinti neturtingųjų prieigą prie formalaus finansavimo, sprendžiant finansų rinkos nepakankamumo priežastis, įskaitant asimetrinę informaciją ir dideles fiksuotas nedidelio masto skolinimo išlaidas (Torry, 2022). Pagerinus neturtingų žmonių galimybes gauti finansų skolinimosi paslaugas, sustiprinama jų turtinė pozicija, padidėja produktyvumas ir padidėja galimybės susikurti tvarų gyvenimą (PSO, 2001).

Marks (2022) požiūriu, skurdo aiškinimo teorijos gali būti skirstomos į:

- ekonomikos teorijas,
- sociologines teorijas,
- psichologines teorijas,
- antropologines teorijas
- politinių perspektyvų teorijas.

Anot Subramanian (2021), ekonomines skurdo teorijas lemia ekonominis neišsivystymas, žmogiškojo kapitalo išsivystymo trūkumas, neveiksni rinka, socialinės ir politinės jėgos, individualios elgsenos ypatybės ir pasirinkimai bei priklausomybė nuo gerovės. Sociologinės teorijos apima socialinės stratifikacijos teorijas, būsto segregaciją, rasizmo išlikimą, paramą socialinio kapitalo forma, socialinės politikos poveikį ir vertybių bei elgesio poveikį (Kapur, 2022). Romero Plana (2022) teigimu, psichologinės teorijos apima kalbą ir jos raida, aplinkos įtaką, kuri lemia prastus akademinis pasiekimus, intelektu pagrįstas psichologines subteorijas, moralinių aspektų raišką, psichologinius sutrikimus (depresija, alkoholizmas, antisocialiniai asmenybės sutrikimai ir šizofrenija). Islam (2023) teigimu, psichologines teorijas galima suskirstyti į dvi kategorijas: žvelgiančias iš individo pozicijos, ir žvelgiančias iš visuomenės pozicijos.

Apibendrinant galima teigti, jog nepaisant daugybės apibrėžimų ir skirtingų autorių nuomonių, vienas dalykas yra nenuginčijamas – skurdas yra sudėtinga visuomenės problema. Kad ir kaip būtų apibrėžiamas skurdas, būtina sutikti, kad tai yra tiek valstybės, tiek visuomenės, tiek atskiro asmens dėmesio reikalaujantis klausimas. Svarbu, kad visi visuomenės nariai dirbtų kartu, kad visiems būtų suteikta galimybė išnaudoti visą savo potencialą ir galimybes užsitikrinti savo gerbūvį ir finansinį stabilumą. Tai padeda užtikrinti visos visuomenės gerovę.

1.2. Skurdo mastų vertinimas

Kiek žmonių gyvena skurde, įvairios šalys apskaičiuoja įvairiai. Tačiau bet kuriuo atveju skurdo vertinimas yra pagrindinė skurdo mažinimo strategijos priemonė (Musa ir kt., 2022). Ji skirta įvertinti skurdo mastą ir priežastis šalyje ir pasiūlyti strategiją, kaip sumažinti jo poveikį. Skurdo vertinimas atsakingiems šalies subjektams suteikia pagrindą bendradarbiauti, siekiant sumažinti skurdą ir sudaryti politikos, kuri gali būti sėkminga, planus.

Vertinant skurdą, įprastai analizuojamas ekonomikos valdymo efektyvumas, vyriausybės adekvatumas plėtojant žmogiškuosius išteklius nepasiturintiems žmonėms, visuomenės pažeidžiamiausių grupių prieinamumas prie kovos su skurdu priemonių (Subramanian, 2021). Atsižvelgiant į skurdo pobūdį ir mastą šalyje bei šalies įsipareigojimą jį mažinti, analizuojant daugiausia dėmesio skiriama konkreitiems veiksniams ir tiksliniams sprendimams (Sok, 2023).

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (2014) labiausiai jautriomis aplinkos pokyčiams išskiria tokias asmenų grupes:

- bedarbiai;
- ekonomiškai neaktyvūs;
- žemesnio išsilavinimo;
- vieniši asmenys;
- asmenys su negalia;
- pensinio amžiaus asmenys.

Šios asmenų grupės pasižymi pakankamai žemu užimtumo lygiu, t.y. nenoru arba sunkumais įsiliesti į darbo rinką, susiduria su ekonominiais sunkumais (dažniausiai gauna labai žemas pajamas arba visiškai jų neturi), gyvena ties skurdo riba. Asmenys, kurie gauna mažesnes už valstybės nustatytą skurdo ribą pajamas, yra priskiriami prie patiriančių skurdo riziką. Tokie asmenys, kaip buvo minėta anksčiau, iš turimų finansinių išteklių negali patenkinti būtiniausių savo poreikių, todėl yra skaitoma, jog jie gyvena skurde (Moatsos, 2021).

Pagal Europos Sąjungos statistikos tarnybos metodiką nustatyta, kad namų ūkis patiria materialinį nepriteklį, jei jis susiduria bent su trimis materialinio nepritekliaus elementais iš šešių (Nacionalinio skurdo mažinimo organizacijų tinklo apžvalga, 2021, p. 8):

1. namų ūkis dėl pinigų stokos negali laiku sumokėti būsto nuomos, komunalinių mokesčių, būsto ar kitų paskolų, kredito įmokų;
2. namų ūkis neturi galimybės praleisti bent savaitę atostogų ne namuose;
3. namų ūkis negali sau leisti pakankamai šildyti būsto;
4. namų ūkis negali sau leisti bent kas antrą dieną valgyti mėsos, žuvies ar lygiavertio vegetariško maisto;
5. namų ūkis negalėtų apmokėti nenumatytų išlaidų (išlaidų suma lygi ankstesnių metų mėnesinei skurdo rizikos ribai) iš savo lėšų;
6. negali sau leisti turėti automobilio.

Nacionalinio skurdo mažinimo organizacijų tinklo apžvalgoje (2021) yra pažymėta, kas sudaro skurdo ir socialinės atskirties rizikos lygį šalyje (2 pav.).

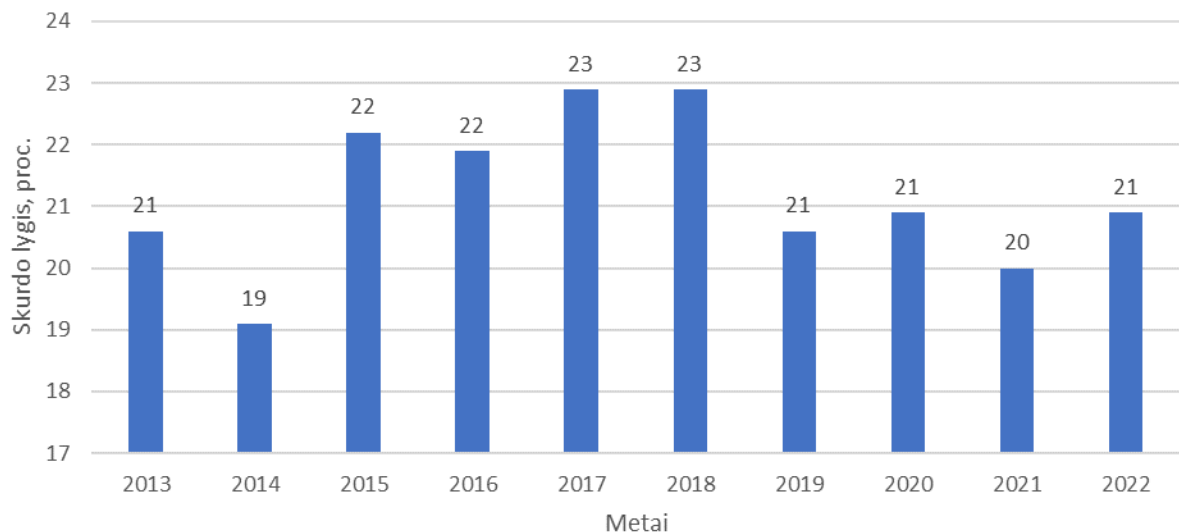

2 pav. Skurdo ir socialinės atskirties rizikos lygio sudėtis

Šaltinis: Nacionalinio skurdo mažinimo organizacijų tinklo apžvalga, 2021, p. 9.

Vertinant skurdo rizikos lygį šalyje, atsižvelgiama į išlaidas, kurių reikia kiekvienam šeimos nariui būtiniausioms reikmėms, tokioms kaip komunalinės paslaugos, maistas, drabužiai, pastogė ir transportas, padengti.

3 pav. pateiktas Lietuvos statistikos departamento pateikta skurdo rizikos lygio dinamika per paskutinį dešimtmetį.

3 pav. Skurdo rizikos lygis Lietuvoje 2013-2022 metų laikotarpiu

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas (2023)

Lietuvos statistikos departamento duomenimis (2023), Lietuvoje skurdo rizikos lygis kito netolygiai. Tam įtakos turi žmonių pragyvenimo lygis, infliacija, nedarbo lygis bei įvairūs kiti socialiniai veiksniai. Aukščiausi skurdo rizikos lygiai dažniausiai pastebimi vaikų, jaunimo, kurie yra tik baigę mokyklą ir tik pradeda savo savarankišką suaugusiojo gyvenimą, bei 50-64 metų amžiaus grupėse, kai piliečiai pasiekia pensinį amžių (Lietuvos statistikos departamentas, 2023).

1.3. Skurdą sąlygojantys veiksniai

Skurdas yra sudėtinga socialinė ir ekonominė būklė, kurią lemia daugybė veiksnių, o ne tik pajamos. Patekus į tokią būklę, sunku iš jos išeiti, dažnai ji yra perduodama iš kartos į kartą (Faisal, 2022).

Individualiame lygmenyje, skurdą gali lemti socialinis-ekonominis statusas, ribotos galimybės įgyti išsilavinimą, lytis, seksualinė tapatybė, seksualinė orientacija, etninė kilmė, rasė, geografinė (Kenzhetayeva ir Aliyeva, 2022). Žmonės, kurie gimsta skurde, turi mažai galimybių jį įveikti. Kiti gali patekti į skurdą dėl gyvenimo kelyje atsitikusių įvykių – stichinių nelaimių, neigiamų ekonominių sąlygų, kurios padidina pragyvenimo išlaidas, priklausomybės nuo narkotikų, depresijos ar psichikos sveikatos problemų (Crowley, 2022). Tyrimais nustatyta, kad pagrindiniai veiksniai, padidinantys asmeniui riziką būti skurde, yra šie (Faisal, 2022; Crowley, 2022; Kapur, 2022):

- nedarbas arba prastos kokybės (mažai apmokamas ar nestabilus) darbas, kuris riboja darbingo amžiaus asmenų galimybę gauti tinkamas pajamas, kuriomis būtų galima sukurti tinkamas pragyvenimo sąlygas;
- žemas išsilavinimo ir įgūdžių lygis, kuris riboja žmonių galimybes gauti tinkamą darbą, kad galėtų tobulėti ir visapusiškai dalyvauti visuomenės gyvenime (išsilavinimo lygio nebuvimas yra kliūtis gauti pastovų ir gerai apmokamą darbą);
- šeimos dydis ir tipas, daugiavaikėms šeimoms ir vienišoms šeimoms paprastai gresia didesnis skurdas, kadangi jų patiriamos išlaidos yra didesnės, pajamos mažesnės, o gauti gerai apmokamą darbą yra daug mažiau šansų nei toms šeimoms, kuriose darbingi yra abu suaugę asmenys;
- lytis – moterims įprastai gresia didesnė skurdo rizika nei vyrams, kadangi jos rečiau dirba gerai apmokamą darbą, dažniausiai gauna mažesnes pajamas, yra labiau įsitraukusios į motinystę, o augindamos vaikus gauna mažesnes pajamas. Darbo atžvilgiu, moterys neretai gauna mažesnę atlyginimą nei vyrai;
- negalia arba bloga sveikata, kuri riboja galimybes gauti darbą ir taip pat padidina kasdienes išlaidas;
- priklausymas mažumų etninėms grupėms, pvz., romams ir imigrantams ir (arba) dokumentų neturintiems migrantams, kadangi jie ypač kenčia nuo diskriminacijos ir rasizmo, todėl turi mažiau galimybių įsidarbinti, dažnai yra priversti gyventi prastesnėje fizinėje aplinkoje ir turi prastesnę prieigą prie pagrindinių paslaugų;
- gyvena atokioje arba labai nepalankioje padėtyje esančioje bendruomenėje, kur paslaugų prieinamumas yra blogesnis, o darbo paieška užtrunka ilgiau.

Dažniausiai literatūroje yra kalbama apie ekonominius veiksnius, kurie sukelia skurdą. Minima, jog esant nepritekliui dėl finansinio nestabilumo, yra patiriamas skurdas. Tačiau būtina paminėti ir tai, jog skurdą gali sukelti ir kiti veiksniai. Kapur (2022) savo darbe paminėjo, jog neretai skurdas yra tarsi pasekmė, kuri lydi pavienius asmenis iš kartos į kartą. Neretai vaikas, augdamas skurdžioje šeimoje ir matydamas neigiamą tėvų poelgį, perima šias vertybes ir sukūręs savo šeimą, ima elgtis taip pat. Autoriaus teigimu tik geras pavyzdys ir tinkami paskatinimai gali padėti išvengti šios problemos.

He ir kt. (2022) teigimu, badas, skurdas ir prasta sveikata eina kartu. Todėl asmenys, kurie patiria skurdą, dažniausiai nesirūpina tinkama medicinine priežiūra, apleidžia vaikų mokslą, o to pasekmė yra jau minėtas išsilavinimo stygius. Dauguma autorių pažymi, jog išsilavinimo stoka gali būti skurdo priežastis. Bet ir kaip savo darbe paminėjo Tella ir Chineke (2022), ne kiekvienas žmogus be išsilavinimo gyvena didžiuliame skurde, nes dauguma suaugusiųjų, gyvenančių skurde, negavo kokybiško išsilavinimo. Ir jei jie turi vaikų, greičiausiai

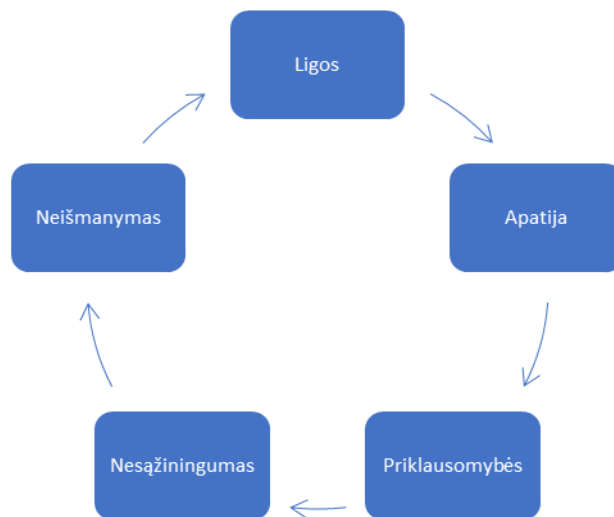
tai perduos ir savo vaikams. Taigi skurdas, kuris patiriamas dėl netinkamo išsilavinimo ar jo nebuvimo, gali būti vedinas skurdo šeimoje.

Naseh ir kt. (2022) teigimu, kaip dar vienas veiksnys, kuris užkerta kelią asmenims dirbti, gali būti infrastruktūros trūkumas, kuris gali izoliuoti kaimo vietovėse gyvenančias bendruomenes nuo patekimo į darbo rinką. Didžiausias skurdas neretai fiksuojamas kaimuose ir mažesnėse gyvenvietėse, ir tai siejama su užimtumo trūkumu, kadangi didesniuose miestuose yra labiau išvystyta infrastruktūra ir žmonės gauna daugiau darbo pasiūlymų. Tuo tarpu kaimuose užimtumas yra mažesnis, o mažesnis užimtumas neretai reiškia, jog žmonės turi mažiau lėšų, kurios suteiktų tinkamą pragyvenimo lygį. Gyvenimas kaimuose dažnai reiškia gyvenimą, kuris suteikia mažesnes galimybes gauti kokybišką ugdymą, įsigyti geresnių prekių bei gauti gerai apmokamą darbą. Lietuva yra ne išimtis. Neretai kaimuose yra suteikiama mažiau paslaugų, gyventojai neturi vietoje teikiamų medicininių paslaugų, gerai apmokamų darbų, todėl neretai lieka skurde.

Dauguma autorių (Musa ir kt., 2022; Sabokhat, 2022) vieningai pateikia labai panašius veiksnius, kurie lemia skurdą, tačiau skiriasi jų perteikiama mintis ir pritaikomumas. Tuo pačiu yra šalių, kur žmonės negali susirasti darbo dėl klimato, kitur žmonės turi problemų dėl geriamo vandens trūkumo, o tai sukelia atskirtį ir pagilina skurdo lygį šalyje.

Kliuchnyk (2022), analizuodamas veiksnius, kurie sąlygoja skurdo lygį šalyje, nustatė, jog veiksnys ir priežastis nėra visiškai tas pats dalykas. Priežastis gali būti vertinama kaip kažkas, kas prisideda prie tokios problemos, kaip skurdas, atsiradimo, o veiksnys gali būti vertinamas kaip kažkas, kas prisideda prie jos tęsimosi po to, kai ji jau egzistuoja. Vadinas, nagrinėti veiksniai gali ne tik įtakoti skurdo atsiradimą, tačiau būti kaip pasekmė to, kad skurdas nesibaigia. Šie veiksniai yra vertinami labiau kaip sąlygos, kurios suteikia galimybę plisti skurdo lygiui šalyje.

Skurdą gali sąlygoti tiek vidiniai, tiek išoriniai veiksniai. Berzenski ir kt. (2022) savo darbe išskyrė didįjį penketą veiksnių, kurie savo ruožtu prisideda prie skurdo lygio šalyje (4 pav.). Tie, kurie kyla iš pačio asmens. Musa ir kt. (2022) teigimu, nežinojimas ar nesugebėjimas priimti informacijos reiškia informacijos arba žinių trūkumą. Svarbu gebėti nustatyti, kokios informacijos trūksta. Daugelis žmonių, norinčių padėti bendruomenei stiprėti, mano, kad išeitis yra švietimas. Tačiau išsilavinimas apima daug dalykų.

4 pav. Vidiniai skurdą sąlygojantys veiksniai

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis Berzenski ir kt. (2022)

Visi šie veiksniai sukuria papildomų kliūčių ir sunkumų, tačiau jie turėtų būti vertinami atsižvelgiant į bendrą kontekstą, kaip konkreti šalis nusprendžia paskirstyti kovos su skurdu galimybes. Tokiame kontekste kultūra yra sistema, kuri sukuria atmosferą, kuri prisitaiko prie skurdo arba neleidžia jam įsitvirtinti.

5-ame pav. pateikti pagrindiniai išoriniai skurdą šalyje sąlygojantys veiksniai.

5 pav. Pagrindiniai išoriniai skurdą šalyje sąlygojantys veiksniai

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis Tella ir Chineke (2022).

Aukštas skurdo rizikos lygis šalyje rodo, kad skurdas yra visuomenės organizavimo ir išteklių netolygaus paskirstymo pasekmė, nesvarbu, ar tai būtų finansiniai, ar kiti ištekliai,

pavyzdžiui, galimybė gauti būstą, sveikatos ir socialinės paslaugos, išsilavinimas ir kiti ekonominiai ištekliai, socialinės ir kultūrinės paslaugos (Kikvadze ir Shakiashvilli, 2023).

Nelygybę pakankamai lengva suprasti kaip sąvoką, kai viena grupė turi mažiau teisių ir išteklių, pagrįstų savo tapatybės aspektu, palyginti su kitomis bendruomenėje (Gaisbauer ir kt., 2019). Turintys mažiau teisių ir išteklių atsiduria socialinėje atskirtyje. Šią atskirtį gali lemti gebėjimai, amžius, sveikata, socialinė padėtis arba – dažniausiai ir labiausiai paplitę – lytis. Kai žmonėms suteikiama mažiau teisių, jie turi mažiau galimybių susikurti normalų (socialiai priimtina) gyvenimą. Tai dažnai matoma lyčių nelygybėje, ypač kai moterys turi mažiau teisių, susijusių su sveikata ir ekonomine galia (Sabokhat, 2022).

Norint išspręsti skurdo problemą, mažinant socialinę atskirtį ir nelygybę, būtina atsižvelgti į visas bendruomenės grupes ir į rezultatų lygybę, o ne į išteklių lygybę (Sattler, 2023). Autoriaus teigimu, iš nelygybės kylantis skurdas gali tapti konfliktų pasekme. Autorius labiau analizavo konfliktus per karinį kontekstą, tačiau tuo pačiu apžvelgė ir konfliktus, kurie kyla artimoje aplinkoje bei gali tapti skurdo priežastimi. Aprėpiant konfliktus plačiaja prasme, autorius paminėjo ilgai užsitęsusių karus bei konfliktines situacijas šalies mastu, kurios įtakoja gyventojų atskirtį ir gali sukelti skurdo problemas. Siaurąja prasme konfliktai namų ūkiuose gali sukelti skurdą, jei asmenys konfliktuodami nesirūpina savo šeimose gerove. (Sattler, 2023)

Kai bendruomenėje vyrauja daug susirgimų, mažas produktyvumas, yra sukuriamas mažiau gerovės. Esant pakankamai aukštam ligų poveikiui, stiprėja žmonių socialinė atskirtis, kuri palaipsniui gali sąlygoti skurdą dėl netekto darbo ar galimybės dirbti praradimo. Leogrande (2023) teigimu, daugelis žmonių sveikatos priežiūros prieinamumą laiko žmogaus teisių ir atskirties mažinimo ir žmonių gyvenimo kokybės klausimu. Visa tai yra pagrįstos priežastys prisidėti prie sveikos visuomenės. Be šių priežasčių, teigiama, kad sveiki gyventojai prisideda prie skurdo panaikinimo, taip pat teigiama, kad skurdas matuojamas ne tik dideliu sergamumo ir mirtingumo lygiu, bet ir tuo, kad ligos prisideda prie kitų formų skurdo aspektų (Luczak ir Kalinowski, 2022).

Pasak Burlina ir Rodriguez-Pose (2023), gyventojų apatija įvyksta, kai žmonėms nerūpi arba kai jie jaučiasi tokie bejėgiai, kad nesisistengia ką nors pakeisti, ištaisyti klaidos ar pagerinti savo ir savo šeimos gyvenimo sąlygų. Kartais kai kurie žmonės jaučiasi negalintys kažko pasiekti, tada jie panyra į apatiją ir priima lengviausią kelią gyvenime – nieko nedaryti, o problemas perkelti kitiems. Kovoiant su skurdu, yra skatinama, kad žmonės norėtų ir išmoktų pasirūpinti savo gerbūviu patys.

Priklausomybės yra dar vienas veiksnys, prisidedantis prie skurdo atsiradimo. Pačios priklausomybės atsiranda dėl daugelio aspektų. Gali būti priklausomybė svaigalams, kai kažkas

nesiseka, tuomet pavieniai asmenys piktnaudžiauja svaigiausiais gėrimais ar kitomis medžiagomis, kurių pagalba bando užgožti tai, jog gyvena skurde (Sok, 2023).

Gaisbauer ir kt. (2019) priklausomybėms priskyrę ir kitų asmenų pagalbą vargstantiems. Autoriaus teigimu, jei asmeniui ar namų ūkiui, kuris gyvena skurde, yra pastoviai suteikiama pagalba ir patarimai, kaip išbristi iš skurdo, kaip pagerinti gyvenimo sąlygas, o asmuo tik naudojasi teikiamomis paslaugomis, tai tampa priklausomybe. Tokiu atveju asmenys nebesistengia patys nieko pakeisti, kadangi suvokia, jog jiems bus pastoviai suteikiama pagalba. Tai yra požiūris bei įsitikinimas, kad žmogus yra toks bejėgis, kad negali padėti sau ir, kad ji turi priklausyti nuo pagalbos iš išorės. Požiūris ir bendras įsitikinimas yra didžiausias save pateisinantis veiksnys, kai pavieniai asmenys ar grupė turi priklausyti nuo pašalinės pagalbos.

Prie pagrindinių skurdą sąlygojančių veiksnių prisideda ir antriniai veiksniai, tokie kaip rinkų trūkumas, prasta infrastruktūra, prastas vadovavimas, blogas valdymas, nepakankamas užimtumas, įgūdžių trūkumas, kapitalo trūkumas ir kt. (Gaisbauer ir kt., 2020).

Aukščiau įvardyti skurdo atsiradimo veiksniai nėra nepriklausomi vienas nuo kito. Pavyzdžiui, liga prisideda prie nežinojimo ir apatijos. Apatija prisideda prie ligų ir priklausomybės, todėl kiekvienas iš jų prisideda vienas prie kito (Lavyee ir kt., 2022).

Bet kuriame socialinių pokyčių procese yra skatinama „mąstyti globaliai, veikti lokaliai“ (Casanova ir kt., 2022). Skurdo veiksniai yra plačiai paplitę ir giliai įsišakniję į kultūrinės vertybės ir praktiką. Galima klaidingai manyti, kad asmuo savo asmeniniu indėliu nieko negali padaryti dėl kitų asmenų, kurie gyvena skurde, tačiau tinkamas švietimas, naujų darbo vietų kūrimas mažesniuose miestuose ir miesteliuose gali padėti mažinti gyventojų atskirtį bei skurdo rizikos lygį šalyje.

Apibendrinant galima teigti, kad skurdą gali nulemti neįgalumas, socialinių įgūdžių trūkumas ir t.t.. Didesnį skurdą lemia ir gyvenimas kaimo vietovėse, kur yra mažesnė darbo pasiūla. Kitaip tariant, skurdą, kaip ir socialinę atskirtį sąlygojantys veiksniai yra daugialypiai, kartais – kompleksiniai. Skurdas yra iš kartos į kartą perduodamas fenomenas, todėl jei šeimose tėvai gyvena skurdžiai, didelė tikimybė, jog vaikai neįgis tinkamo išsilavinimo ir dėl savo gyvenimo būdo bei modelio taps skurdžiais suaugusiais, jeigu tik nebus padaryta intervencija ir iš šalies (valstybės, bendruomenės ir kt.).

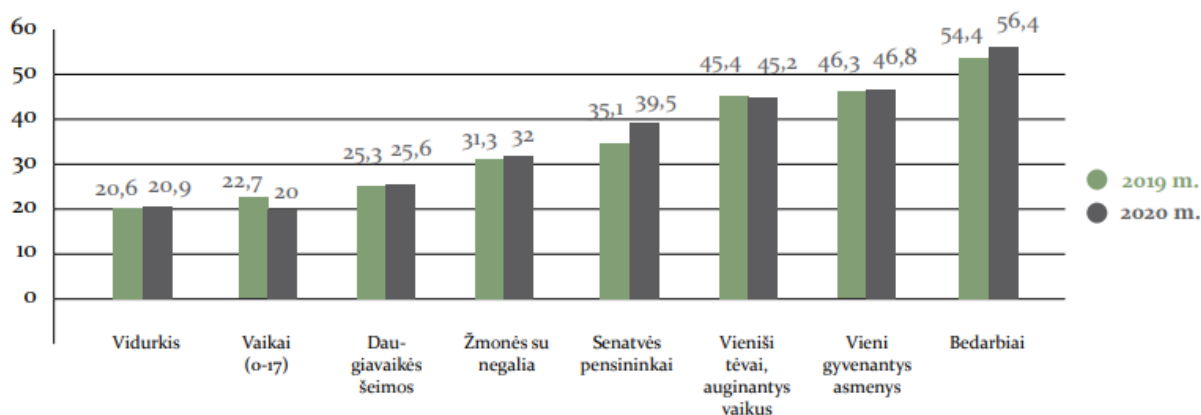
1.4. Labiausiai dėl skurdo pažeidžiamos socialinės grupės

Pažeidžiamos socialinės grupės – tai žmonių grupės, kurioms gresia skurdas ir / arba socialinė atskirtis dėl finansų trūkumo, fizinės negalios, amžiaus veiksnių, etninės kilmės, būsto trūkumo ar piktnaudžiavimo narkotinėmis medžiagomis. Gaisbauer ir kt. (2019) teigimu, dėl

skurdo labiausiai pažeidžiamos grupės – tai fiziškai, psichologiškai ar socialiai nuskriausti asmenys, kurie gali nepajėgti patenkinti savo pagrindinių poreikių, ir todėl jiems gali prireikti specialios pagalbos. Pažeidžiamoms grupėms gali kilti didesnė skurdo arba socialinės atskirties rizika. Nacionalinio skurdo mažinimo organizacijų tinklo atliktoje apžvalgoje (2021) pažymėta, jog „kai kurios socialinės grupės yra jautresnės socialiniams, ekonominiams iššūkiams bei rizikoms, ir turi mažiau išteklių su jais sėkmingai susidoroti. Statistika rodo, kad skurdo rizikos atžvilgiu Lietuvoje pažeidžiamiausi yra:

- bedarbiai,
- vieniši asmenys,
- vieniši tėvai, auginantys vaikus,
- senatvės pensininkai,
- žmonės su negalia,
- daugiavaikės šeimos
- vaikai“ (p. 8).

Apžvalgoje išsamiai pateikta statistika, kuri atspindi 2019-2020 metų labiausiai Lietuvoje pažeidžiamų socialinių grupių skurdo lygį (6 pav.).

6 pav. Labiausiai skurdą patiriančios socialinės grupės Lietuvoje

Šaltinis: Nacionalinio skurdo mažinimo organizacijų tinklo apžvalga (2021).

Iš 6 pav. pateiktų duomenų matyti, jog didžiausias 2019-2020 metų laikotarpiu skurdo rizikos lygis fiksuotas bedarbių tarpe, t.y. toje asmenų grupėje, kurie neturi darbo ar negali jo susirasti dėl tam tikrų priežasčių. Taip pat pakankamai pažeidžiama socialinė grupė yra vieniši asmenys bei šeimos, kurios augina mažamečius vaikus, kadangi tokioms šeimoms yra reikalingos didesnės pajamos, kad galėtų patenkinti savo narių būtiniausius poreikius. Be to, Lietuvoje kai kuriose socialinėse grupėse 2019-2020 m. skurdo rizikos lygis didėjo, ypač tarp daugiavaikių šeimų, žmonių su negalia, senatvės pensininkų, bedarbių.

Guio ir kt. (2021) teigimu, žmogaus teisių priemonių tikslas – apsaugoti asmenis, kuriems gali būti pažeistos jų pagrindinės žmogaus teisės. Yra socialinių grupių, kurios dėl įvairių priežasčių yra silpnos ir pažeidžiamos arba tradiciškai tapo pažeidimų aukomis, todėl joms reikalinga speciali apsauga, kad galėtų veiksmingai naudotis savo prigimtine teisėmis. Dažnai žmogaus teisių dokumentai nustato papildomas garantijas šioms socialinėms grupėms priklausantiems asmenims. Literatūroje dažniausiai išskiriamos tos pačios socialiai pažeidžiamos grupės, tačiau jų įvardijimai ir apibrėžimai neretai gali skirtis. Pasak Constantin (2021), socialinės grupės, kurios gali būti itin pažeidžiamos dėl piktnaudžiavimo žmogaus teisėmis neretai yra struktūriškai diskriminuojamos, pavyzdžiui, moterys ir vienišos moterys su vaikais, kurios turi sunkumų susirasti darbą, apsiginti nuo jas supančios neigiamos artimos aplinkos. Be to, autorius apžvelgė ir daugiau socialiai pažeidžiamų grupių, kurios turi didesnės nei kitos riziką patirti skurdą bei nepriteklių:

1. **Moterys ir jaunos merginos**, kurios dėl lyties diskriminacijos negali susirasti darbo ar turi vienos auginti vaikus. Jos taip pat patenka į socialiai pažeidžiamą grupę dėl galimo smurto artimoje aplinkoje.
2. **Vaikai**, augantys skurstančiose šeimose, kurie dėl patiriamos nepriežiūros bei šeimos gyvenimo būdo dažniausiai perima neigiamą patirtį, neįgyja tinkamo išsilavinimo, todėl skurdas tokių vaikų gyvenime tampa neišvengiama problema, kuri vėliau reiškiasi jiems suaugus bei tęsiasi iš kartos į kartą.
3. **Pabėgėliai** yra dar viena socialiai pažeidžiama grupė. Pabėgėliai gali patirti socialinę atskirtį, kadangi pabėgėlius ne visi priima vienodai. Jiems neretai būna sunkiau susirasti darbą dėl nepasitikėjimo, jie susiduria su socialinių garantijų trūkumu. Šie asmenys turi didelę riziką patekti žemiau skurdo ribos valstybėje, kurioje apsigyveno.
4. **Tautinės mažumos** – tai asmenys, kurie gyvena šalyje, kurioje dominuoja kitos tautybės gyventojai. Pavyzdžiui, Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų Europos valstybių, tautinėms mažumoms priskiriami romai, kurie dažniausiai yra nepageidaujami dėl šalyje susidariusio stereotipo. Tokių asmenų darbdaviai dažniausiai nenori priimti į darbą, jie gyvena bendruomenėmis, atsiskirdami nuo visų kitų šalies gyventojų. Dėl šios priežasties kai kuriose, bet ne visose, tautinių mažumų grupėse vyrauja skurdas.
5. **Migrantai** – tai asmenys, kurie palieka savo gimtąsias šalis ir atvyksta svetur ieškoti geresnio gyvenimo. Kaip atskiras atvejis, migrantams priskiriami ir karo pabėgėliai, kurie iš savo šalies išvyksta ne savo noru. Esant prastam pragyvenimo lygiui ir nerandant galimybės susirasti darbą, migrantai paskirties šalyse gali patirti skurdą.
6. **Neįgalieji** – tai asmenys, kurie dėl didesnių ar mažesnių savo sveikatos sutrikimų (negalios) negali susirasti darbo ir išlaikyti savęs. Dažniausiai neįgaliaisiais asmenimis

rūpinasi kiti šeimos nariai, tačiau jei nėra kam jais pasirūpinti, jie pradeda skursti, kadangi be nuolatinių darbo pajamų yra sunku išgyventi ir patenkinti būtiniausius savo poreikius.

7. **Senyvo amžiaus žmonės** yra asmenys, kurie, sulaukę pensinio amžiaus, priskiriamo podarbingo amžiaus gyventojams, o jų darbo pajamas pakeičia kas mėnesį mokamos senatvės pensijos. Kadangi Lietuvoje senatvės pensijos gana mažos, senatvės pensininkams pragyventi yra pakankamai sunku. Statistiškai nemaža dalis pensinio amžiaus gyventojų patenka žemiau skurdo ribos.

Akivaizdu, kad tai nėra baigtinis asmenų, kuriems reikia ypatingos apsaugos, sąrašas, kadangi daugelis kitų šioje dalyje neaptartų grupių kenčia nuo diskriminacijos, jiems kyla grėsmės netekti darbo bei pakliūti į kitas situacijas, kurios gali sukelti skurdą. Apostu ir kt. (2022) teigimu, net ir dirbantys asmenys gali patekti į skurdą. Autorius išskyrė tris tiesiogines dirbančiųjų skurdo priežastis: mažas atlyginimas (mažas valandinis atlyginimas, mažas dirbtų valandų skaičius), silpnas prisirišimas prie darbo (dirbantys ne visą darbo dieną, paprastai neturintys teisės į tas pačias socialines garantijas kaip dirbantys visą darbo dieną) ir dideli poreikiai, daugiausia dėl turimų vaikų skaičiaus (o kartais ir dėl padidėjusių poreikių, atsiradusių dėl krizės šeimoje). Halkos ir Gkampura (2021) teigimu, kalbant apie žmones su negalia, būtina paminėti, jog įvairios ekonominės krizės sukelia dar didesnę neįgaliųjų atskirtį ir sumažina jų gaunamas pajamas, įskaitant socialines išmokas.

Apibendrinant galima teigti, jog labiausiai socialiai pažeidžiamos grupės yra tos, kurių gaunamos pajamos neužtikrina būtiniausių poreikių tenkinimo. Galima teigti, jog Lietuvoje labiausiai socialiai pažeidžiamos socialinės grupės yra bedarbiai asmenys, kurie netenka darbo arba negali jo susirasti dėl įvairių veiksnių, tokių kaip negalia, žemas išsilavinimas ar kt. Taip pat skurde yra nemažai šeimų, kurios yra daugiavaikės, bei mamos, kurios vienos augina vaikus.

2. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ INFRASTRUKTŪRA SAVIVALDYBĖS LYGMENYJE

Lietuvoje yra teikiamas platus spektras socialinių paslaugų tiek valstybės, tiek savivaldybės lygmeniu. Lietuvoje savivaldybės rūpinasi socialinių paslaugų kuravimu, organizuoja socialines paslaugas gyventojams, kuriems jų labiausiai reikia, tačiau veikia ir nemažai nevyriausybinių organizacijų, kurių veikla yra nukreipta teikti aktualiausias socialines paslaugas Lietuvos gyventojams, nieko už tai iš valstybės nereikalaujant. Tokios nevyriausybinės organizacijos dažniausiai remiasi labdara bei valstybės skiriamomis dotacijomis.

Šiame skyriuje bus aptarta socialinių paslaugų infrastruktūra, kadangi skurstančiųjų asmenų poreikių patenkinimui yra būtina ne tik piniginė socialinė parama, bet ir socialinės paslaugos, kurios turėtų būti nesunkiai prieinamos dėl skurstančiųjų ribotų galimybių.

2.1. Savivaldybės organizuojamos socialinės paslaugos

Socialinės paslaugos suklestėjo XX amžiuje, kai vystėsi ir plito socialinės atsakomybės idėjos (Gaisbauer ir kt., 2019). Socialinės paslaugos yra labai svarbios kuriant rūpestingą, įtraukią ir produktyvią visuomenę. Pasak Mokrytska (2023), socialinė paslauga yra bet kuri iš daugelio viešai arba privačiai teikiamų paslaugų, skirtų padėti nepalankioje padėtyje esantiems, nelaimės ištiktiems ar pažeidžiamiems asmenims arba jų grupėms.

Remiantis Andreeva ir kt. (2023), socialinės paslaugos – tai programos, skirtos padėti žmonėms spręsti problemas, tapti savarankiškesniems, užkirsti kelią priklausomybei, stiprinti šeimos santykius ir pagerinti individo funkcionavimą visuomenėje.

Nėra vieno bendro socialinių paslaugų apibrėžimo, kuris galėtų visoms Europos Sąjungoms valstybėms narėms. 2010 metais Europos Sąjungos Tarybos išvadoje dėl visuotinės svarbos socialinių paslaugų pabrėžta, kad socialinės paslaugos skiriasi nuo kitų visuotinės svarbos paslaugų, nes jos yra „orientuotos į asmenį, skirtos patenkinti gyvybiškai svarbius žmogaus poreikius, kuriuos įprastai skatina solidarumo principai, kurie prisideda prie pagrindinių teisių ir žmogaus orumo apsaugos, nediskriminavimo ir lygių galimybių visiems sukūrimo, leidžiančių asmenims vaidinti reikšmingą vaidmenį ekonominiame ir socialiniame visuomenės gyvenime“ (Europos socialinio modelio pagrindas, 2010, p. 16). Tose pačiose išvadoje pažymėta, jog yra du pagrindiniai socialinių paslaugų tipai:

- socialinės paslaugos skirtos žmonių grupėms;

- personalizuotos socialinės paslaugos.

Pasak Caprioli ir kt. (2023), grupėms teikiamos paslaugos remia asmenų ar jų savarankiškumo vystymąsi, skatina šeimos gyvenimo kokybės gerinimą. Į šią grupę įeina tokios paslaugos kaip vaikų priežiūra, kuri sukoncentruota į vaikų vystymąsi, ypač tų, kurie yra iš nepasiturinčių šeimų arba turi negalią, ir ilgalaikės priežiūros paslaugas, kurios padeda vaikams ir suaugusiems, turintiems priklausomybės poreikių dėl sveikatos sutrikimų, negalios ir savarankiškumo praradimo. Šios paslaugos įprastai yra reguliuojamos, priklausomai nuo šalies. Abiejų tipų paslaugos gali būti teikiamos grupėmis.

Lietuvos Respublikos Socialinių paslaugų įstatymo (2006) 3 straipsnyje yra pažymėta, jog „socialinės paslaugos yra paslaugos, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui (šeimai), dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgijusiam arba praradusiam gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime“ (LR Socialinių paslaugų įstatymas, 2006, 3 str.). Įstatyme yra numatytas socialinių paslaugų tikslas, kuris nurodo, jog socialinės paslaugos yra skirtos „sudaryti sąlygas asmeniui (šeimai) ugdyti ar stiprinti gebėjimus ir galimybes savarankiškai spręsti savo socialines problemas, palaikyti socialinius ryšius su visuomene, taip pat padėti įveikti socialinę atskirtį. Socialinės paslaugos teikiamos siekiant užkirsti kelią asmens, šeimos, bendruomenės socialinėms problemoms kilti, taip pat visuomenės socialiniam saugumui užtikrinti“ (LR Socialinių paslaugų įstatymas, 2006, 3 str.). Kad socialinės paslaugos būtų vykdomos skaidriai, būtina nustatyti aiškius principus, kuriais remiantis socialinių paslaugų tiekėjai galėtų užtikrinti, jog socialinės paslaugos jų gavėjams būtų teikiamos efektyviai. Socialinių paslaugų teikimo principai pateikti 7 pav.

7 pav. Principai, kuriais remiantis teikiamos socialinės paslaugos

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis LR Socialinių paslaugų įstatymu (2006).

Vadinasi, socialinės paslaugos turi būti teikiamos, remiantis principais, kurie užtikrintų jų veiksmingumą ir prieinamumą visiems, kuriems šių paslaugų reikia. Socialinės paslaugos, visų pirma, turi būti nustatomos, atsižvelgiant į jų poreikį. Jų skyrimas turi apimti žmonių, kuriems skiriamos socialinės paslaugos, poreikius bei galimybes. Socialinės paslaugos Lietuvos Respublikoje turi būti prieinamos visiems, kuriems jų reikia. Dažniausiai socialines paslaugas gauna asmenys ar šeimos, kurių finansinė padėtis yra nepastovi, susiduria su socialinėmis problemomis. Kaip bebūtų, finansai yra pagrindinis rodiklis, kuriuo yra matuojama, ar šeimai reikia socialinių paslaugų, ir kokios socialinės paslaugos turėtų ir galėtų būti teikiamos.

LR socialinių paslaugų įstatymo (2006) 6 straipsnyje yra nurodyta, jog socialinės paslaugos Lietuvoje yra skirstomos į dvi rūšis: *bendrąsias* ir *specialiąsias*. Bendrosios socialinės paslaugos yra skiriamos šeimoms ar asmenims, kurie gali pakeisti savo gyvenimą, tačiau jiems reikia pagalbos iš šalies, tokios kaip patarimai, paskatinimai, informavimas. Gali būti teikiama pagalba maistu ar rūbais. Kiek kitaip yra interpretuojamos specialiosios socialinės paslaugos. Jau vien jų pavadinimas pasako, jog jos yra skiriamos atsižvelgiant į tam tikras grupes. Specialioms socialinėms paslaugoms priskiriama socialinė priežiūra ir socialinė globa. Socialinė globa ir socialinė priežiūra nurodo, jog šios paslaugos yra skiriamos konkrečiais atvejais, atsižvelgiant į asmenų poreikius. Apžvelgiant socialines paslaugas, kurios teikiamos savivaldybės lygmeniu, būtina paminėti, jog remiantis Klaipėdos miesto savivaldybės pateikiama informacija (2023), mieste yra teikiamos socialinės paslaugos šioms paslaugų gavėjų grupėms:

- likusiems be tėvų globos vaikams;
- socialinę riziką patiriantiems vaikams;
- vaikams su negalia;
- senyvo amžiaus asmenims;
- suaugusiems asmenims su negalia;
- socialinę riziką patiriantiems suaugusiems asmenims;
- socialinę riziką patiriančioms šeimoms.

Klaipėdos mieste socialines paslaugas organizuoja savivaldybė, tačiau socialines paslaugas teikia biudžetinės, viešosios įstaigos bei nevyriausybinių organizacijos. Klaipėdos miesto socialinių paslaugų įstaigose teikiamos bendrosios paslaugos, kurios skirtos padėti tiems asmenims, kuriems labiausiai reikia pagalbos. Bendrosios paslaugos yra nukreiptos tenkinti bendrus piliečių poreikius, tokius kaip informacijos suteikimas rūpimais ir aktualiais klausimais, informavimas apie socialines paslaugas, pagalbos teikimas asmenims, kuriems jos reikia. 2-oje lentelėje pateiktas bendrųjų socialinių paslaugų Klaipėdos mieste teikiamos paslaugos 2021 metais.

2 lentelė. Bendrųjų socialinių paslaugų Klaipėdos mieste teikimas 2021 metais

Bendrųjų socialinių paslaugų tipas	2021 metais suteiktos paslaugos
Informavimas	Informacija nepateikta
Konsultavimas	Informacija nepateikta
Tarpininkavimas ir atstovavimas	Informacija nepateikta
Aprūpinimas būtiniaisiais drabužiais ir avalyne	Suteikta 385 asmenims
Sociokultūrinės paslaugos	Suteiktos 1008 asmenims
Lydėjimo paslauga	Suteikta 72 asmenims
Maitinimo organizavimas	Suteiktas 156 asmenims
Transporto paslauga	Suteikta 356 asmenims

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis Klaipėdos miesto savivaldybės informacija (2023).

Pirmiausia, vertėtų paminėti, jog bendrųjų socialinių paslaugų paklausa Klaipėdos mieste 2021 metais buvo patenkinta (Klaipėdos miesto savivaldybės informacija, 2023). Klaipėdos miesto savivaldybė tenkina įvardytus gyventojų poreikius ir teikia socialines paslaugas, kurios yra reikalingos miesto gyventojams. **Maitinimo organizavimas** apima karšto maisto pristatymo į namus paslaugą, taip pat sauso maisto davinių skyrimą. Karantino dėl Covid-19 pandemijos metu Klaipėdos mieste buvo maitinami visi nakvynės namų gyventojai. Šios paslaugos poreikis Klaipėdos miesto savivaldybėje yra patenkinamas. Nemokamą maitinimą organizuoja labdaros ir paramos fondas „Maisto bankas“. **Lydėjimo paslaugos** teikiamos asmenims, kuriems yra pripažintas neįgalumas. Lydėjimo paslauga Klaipėdos miesto savivaldybėje skiriama suaugusiems, kurie negali laisvai judėti, taip pat vaikams bei senyvo amžiaus žmonėms. **Transporto paslauga** yra teikiama automobiliais, kurie yra specialiosios paskirties ir pritaikyti vežti negalią turinčius asmenis.

Be visų bendrųjų socialinių paslaugų, Klaipėdos mieste, kaip ir visoje šalyje, pagal galiojančius įstatymus yra teikiamos ir specialiosios socialinės paslaugos. Klaipėdos mieste yra teikiamas platus spektras specialiųjų socialinių paslaugų, kurios nukreiptos tenkinti gyventojų poreikius. **Pagalbos į namus paslaugos** yra tokios paslaugos, kurios teikiamos asmens namuose ir padeda tvarkytis namų buityje bei integruotis į visuomenės gyvenimą. 2021 metais Klaipėdos mieste šių paslaugų suteikta 791 asmenims. Būtina paminėti, jog pagalba į namus suteikta ne visiems, kurie to prašė, todėl yra būtinybė tobulėti šioje srityje ir sutelkti didesnius pajėgumus, kad Klaipėdos mieste pagalba į namus jos laukiantiems gyventojams būtų suteikta didesniu mastu. **Socialinių įgūdžių ugdymo, palaikymo ir (ar) atkūrimo paslaugos** teikiamos asmenims dienos metu, siekiant palaikyti ir atkurti savarankiškumą, atliekant įvairias visuomeniniame ar asmeniniame gyvenime reikalingas funkcijas. 2021 metais ši paslauga suteikta 613 socialinę riziką patiriančiai šeimai. **Socialinės priežiūros paslaugos vaikų dienos centre** teikiamos vaikams, gyvenantiems socialinę riziką patiriančiose šeimose. 2021 metais šios paslaugos suteiktos 143 vaikams. **Laikinos nakvynės paslaugos** suteikiamos asmenims krizių

atvejais ar dėl iškilusių problemų, dėl kurių kyla grėsmė asmens sveikatai ar gyvybei. 2021 metais ši paslauga Klaipėdos mieste buvo suteikta 252 socialinę riziką patiriantiems asmenims, iš jų: 42 senyvo amžiaus, 35 darbingo amžiaus asmenų su negalia. **Intensyvi krizių įveikimo pagalba** suteikiama asmenims, atsidūrusiems krizinėse situacijose. Per 2021 metus ši paslauga Klaipėdos mieste suteikta 114 asmenims. **Psichosocialinė pagalba** asmenims, išgyvenantiems krizę ar patyrusiems stiprius išgyvenimus, apimanti socialinę, psichologinę pagalbą teikiama moterims, patyrusioms smurtą artimoje aplinkoje ar nukentėjusioms nuo prekybos žmonėmis, esant poreikiui ši paslauga teikiama ir nukentėjusių moterų šeimos nariams, artimiesiems. 2021 metais paslauga buvo suteikta 330 asmenims, nukentėjusiems nuo smurto artimoje aplinkoje, iš jų 196 moterims, 133 jų vaikams ir 1 moteriai, nukentėjusiai nuo prekybos žmonėmis (Klaipėdos miesto savivaldybės informacija, 2023).

Apgyvendinimas nakvynės namuose paslauga 2021 metais Klaipėdos mieste suteikta 103 socialinę riziką patiriantiems asmenims, iš jų 28 asmenims su negalia, 37 senyvo amžiaus asmenims. **Pagalbos globėjams, įtėviams** metu suteikta žinių ir kompetencijų, reikalingų auginant globojamus ir įvaikintus vaikus; 2021 metais tokios paslaugos suteiktos 245 globėjams ar įtėviams. **Atviro darbo su jaunimu ir jaunimu gatvėje** paslauga teikiama, siekiant ugdyti jaunų žmonių asmenines ir socialines kompetencijas, padėti jauniems žmonėms aktyviai įsitraukti į bendruomeninius ir visuomeninius procesus, lanksčiai ir konstruktyviai reaguoti į jauno žmogaus gyvenimo pokyčius. 2021 metais ši paslauga suteikta 747 jaunuoliams. **Dienos socialinė globa** teikiama vaikams, senyvo amžiaus ir suaugusiems asmenims su psichikos ir elgesio sutrikimais socialinių paslaugų įstaigose. 2021 metais ši paslauga suteikta 231 asmeniui, iš jų 40 vaikų. Dienos socialinė globa Klaipėdos mieste yra pakankamai sunkiai prieinama paslauga, todėl šioje srityje dar galima tobulinti paslaugų teikimo galimybes. **Trumpalaikė socialinė globa** – tai kompleksinė, nuolatinės specialistų priežiūros reikalaujanti dėl tam tikrų priežasčių laikinai teikiama pagalba krizių atvejais, pavyzdžiui, vaikams laikinai netekus tėvų globos, šeimos nariams, globėjams, rūpintojams. **Laikinas atokvėpis** – tai paslauga, kuri teikiama organizuojant trumpalaikę socialinę globą, kurios pagalba siekiama sudaryti sąlygas asmenims, slaugantiems namuose neįgalų asmenį, derinti asmeninį gyvenimą su šeimos interesais ir poreikiais, pailsėti nuo nuolatinės neįgalaus asmens priežiūros namuose. Ši paslauga 2021 metais suteikta 3 asmenims, slaugantiems suaugusius šeimos narius su negalia, ir 1 asmeniui, slaugančiam savo vaiką su negalia. **Ilgalaikė socialinė globa** 2021 metais suteikta 70 likusiems be tėvų globos vaikams, 3 vaikams su sunkia negalia tėvu prašymu, 401 senyvo amžiaus ir 202 suaugusiems asmenims su negalia, eilėje laukia 19 asmenų. (Klaipėdos miesto savivaldybės informacija, 2023)

Be bendrųjų ir specialiųjų socialinių paslaugų, Klaipėdos mieste teikiama ir kita socialinė pagalba (Klaipėdos miesto savivaldybės informacija, 2023):

- asmeninė pagalba;
- asmenų, paleistų iš įkalinimo vietų, socialinė integracija;
- techninių priemonių neįgaliesiems išdavimas;
- neįgaliųjų būsto pritaikymas, neįgaliams vaikams sensorinių priemonių nupirkimas;
- bazinių paslaugų šeimai paketas Klaipėdos mieste.

Galima teigti, jog Klaipėdos mieste yra teikiamas platus spektras socialinių paslaugų, kuriomis gali naudotis gyventojai. Kaip bebūtų, kiekviena socialinių paslaugų teikimo sritis gali būti tobulinama, atsižvelgiant į tai, jog kasmet socialinių paslaugų poreikis kinta netolygiai ir kiekvienoje srityje gali jaustis tiek socialinių paslaugų poreikio padidėjimas, tiek sumažėjimas. Dėl šios priežasties Klaipėdos miesto savivaldybė, kuri organizuoja ir kuruoja socialinių paslaugų teikimą mieste, turėtų būti sukoncentruota į socialinių paslaugų poreikių numatymą ir užsitikrinimą.

Apibendrinant galima teigti, jog socialinės paslaugos yra tokios paslaugos, skiriamos šalies gyventojams, kurie dėl vienokių ar kitokių priežasčių nesugeba pasirūpinti savimi ar savo artimaisiais bei socializuotis visuomenėje. Klaipėdos mieste yra teikiamas platus spektras socialinių paslaugų. Beveik visų besikreipiančių poreikiai yra tenkinami, tačiau visos socialinės paslaugos yra tobulintinos, kadangi kita skurdo riba, skurdas nemažėja ir kt.

2.2. NVO organizuojamos socialinės paslaugos

Nevyriausybės organizacijos (toliau tekste – NVO) pirmą kartą taip buvo pavadintos naujai susikūrusios Jungtinių Tautų Chartijos 71 straipsnyje 1945 metais. Anot Sok (2023), nevyriausybė organizacija – tai susikūrusi organizacinė grupė, kuri veikia nepriklausomai nuo vyriausybės įtakos, dažniausiai nesiekianti jokios naudos ir pelno. NVO yra steigiamos bendruomenės, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis, siekiant tarnauti socialiniams ar politiniams tikslams. NVO gali skatinti socialinius ar politinius pokyčius tiek šalies mastu, tiek veikiant lokaliai, šiuo atveju savivaldybės lygmeniu. NVO atlieka svarbų vaidmenį, sutelkiant visuomenę, padedant tiems, kuriems reikalinga pagalba, gerinant bendruomenės santykius ir skatinant piliečių dalyvavimą ir įsitraukimą į problemų, kurios yra aktualios, sprendimą. Martinez ir kt. (2022) teigimu, NVO skatina pokyčius visuomenėje, formuoja visuomenės požiūrį į socialinę atskirtį, skatina ekonomikos augimą, žmogaus teises ir socialinę pažangą. Skirtingos valstybės, dėl kiekvienos jų skirtingos teisinės sistemos, turi skirtingus NVO apibrėžimus. Samkaus (2022) teigimu, „vienas iš svarbiausių atviros visuomenės bruožų yra

nevyriausybinių organizacijų, kurios aktyviai skleidžia savo idėjas, stengiasi gerinti vietos bendruomenių gyvenimo sąlygas, padeda tiems, kuriems labiausiai reikia pagalbos, gausa bei įvairovė. Nevyriausybėmis organizacijomis jos vadinamos pabrėžiant, kad jos yra įkurtos ne valdžios iniciatyva, tai yra savanoriškos organizacijos, įsteigtos laisva žmonių valia, piliečiai į šias organizacijas buriasi ir jas remia savanoriškai“ (p. 2).

8 pav. pateiktos veiklos, į kurias dažniausiai orientuojasi nevyriausybinės organizacijos.

8 pav. Nevyriausybinių organizacijų veiklos

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus remiantis Sok (2022).

Stylianou ir kt. (2023) teigimu, NVO tarnauja žmonėms ir visuomenei, kad apsaugotų jų teises ir interesus. Dauguma NVO, vykdydamos veiklą, remiasi savanorių pagalba. Kai kurios NVO, kurios turi pakankamai lėšų, samdo darbuotojus. Pasaulio bankas (Delamonica, 2022) išskyrė dvi NVO grupes:

- Nevyriausybinės organizacijos, kurios orientuojasi į plėtros projektų kūrimą ir įgyvendinimą konkrečiame regione;
- Nevyriausybinės organizacijos, ginančios ar propaguojančios tam tikrą tikslą ir siekiančios paveikti viešąją politiką.

Maric ir kt. (2019) teigimu, kai kurios NVO vienu metu gali būti priskiriamos abiem kategorijoms. NVO vadovaujantys asmenys įprastai neturi jokių ryšių su vyriausybe ir politika. Tokios organizacijos dažniausiai susikuria vedinos kilnaus tikslo – padėti tiems, kuriems reikia pagalbos. Tačiau negalima teigti, jog NVO valstybės parama nereikalinga, priešingai, tokios organizacijos prašo valstybės paramos, kadangi kitu atveju, negalėtų vykdyti savo veiklos.

Pasak Al-Barwani ir al-Alawi (2022), NVO daro poveikį visuomenei, kadangi jų darbas yra nukreiptas padėti socialinę atskirtį patiriantiems gyventojams. NVO teikia finansinę pagalbą, siūlo finansines lengvatas tiems, kuriems jos labiausiai reikia dėl pragyvenimo lygio bei būtiniausių poreikių tenkinimo. NVO gali globoti socialinę atskirtį patiriančius šalies piliečius.

Kenzhetayeva ir Alyeva (2022) teigimu, NVO yra daugiau nei tik socialinės pagalbos organizacijos, kurios vykdo įvairias strategijas, kurių pagrindinis tikslas yra padėti tiems, kuriems pagalba yra labiausiai reikalinga. Autorių teigimu, NVO neretai globoja ir vaikus, kurie dėl socialinės padėties negali įgyti tinkamo išsilavinimo. Žvelgiant plačiau, NVO pasaulyje yra įsteigusios nemažai mokyklų, kuriose mokosi vaikai, kuriems mokslas ir išsilavinimas yra sunkiai pasiekiami, ypač atsilikusiose šalyse, Azijos ar Afrikos žemynuose. Šalyse, kuriose mokslas vaikams yra prieinamas, NVO rūpinasi, kad vaikams būtų sudarytos sąlygos eiti į mokyklą. Ypač didelę įtaką NVO daro sveikatos srityje. Kai kurios NVO pasirūpina brangiais ir būtiniausiais vaistais, kuriems jų reikia, rūpinasi, jog tiems, kuriems ypač reikalinga pagalba, jos sulauktų.

Lietuvos Respublikos nevyriausybių organizacijų plėtros įstatymo (2013) 2 straipsnyje NVO apibrėžtos kaip „nuo valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų nepriklausomas savanoriškumo pagrindais visuomenės ar jos grupės naudai veikiantis viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas nėra politinės valdžios siekimas arba vien tik religijos tikslų įgyvendinimas. Valstybė ar savivaldybė, juridinis asmuo, kurio visuotiniame dalyvių susirinkime valstybė ar savivaldybė turi daugiau kaip 1/3 balsų, negali turėti daugiau kaip 1/3 balsų nevyriausybinių organizacijos visuotiniame dalyvių susirinkime“ (2 str.). Lietuvos Respublikos nevyriausybių organizacijų plėtros įstatymo (2013) 2 straipsnyje pažymėta, jog prie NVO Lietuvoje nepriskiriama: politinės partijos; profesinės sąjungos bei darbdavių organizacijos ir jų susivienijimai; įstatymų nustatyta tvarka steigiamos organizacijos, kuriose narystė yra privaloma tam tikros profesijos atstovams; susivienijimai, kurių daugiau kaip 1/3 dalyvių yra privatūs juridiniai asmenys; sodininkų bendrijos, daugiabučių gyvenamųjų namų ir kitos paskirties pastatų savininkų bendrijos ir kitokios bendro nekilnojamojo turto valdymo tikslu įsteigtos bendrijos; šeimos. Lietuvoje NVO savo veiklą vykdo, remiantis septyniais pagrindiniais principais, kurie yra įvardyti Lietuvos Respublikos nevyriausybių organizacijų plėtros įstatymo (2013) 3 straipsnyje: prioritetas, subsidarumas, tarpžinybinis koordinavimas, dalyvavimas, informavimas, savanoriškumas, lygybė.

Lietuvoje tiek valstybinės organizacijos, tiek NVO turi būti atstovaujamos vienodai. To reikalauja šalyje galiojantys įstatymai. Kad sprendimai, susiję su NVO veikla būtų priimami teisingai ir efektyviai, yra numatyta, jog jie gali būti priimami lygmeniu, kuris būtų veiksmingiausias, atsižvelgiant į NVO poziciją ir veiklą. Kadangi NVO veikia valstybėje,

konkrečiau savivaldybėse, yra būtina užtikrinti, jog jų plėtros klausimai būtų sprendžiami, koordinuojant klausimus ir bendradarbiaujant su valstybės ir savivaldybių institucijomis. Klausimai, kurie kyla dėl NVO veiklos, turėtų būti sprendžiami dalyvaujant NVO atstovams, sprendimai priimami atsižvelgiant į šių organizacijų veiklą. Be to, kad NVO turi būti skiriama pakankamai dėmesio, jos taip pat turi būti atskaitingos ir visą informaciją, kuri yra susijusi su jų veikla, turi pateikti aiškiai ir visuomenei priimtina kalba. Svarbu, jog visuomenei būtų pasiekama informacija apie NVO veiklą ir būtų aiškiai suvokiama, kas tai yra nevyriausybinė organizacija. Visi savanoriai, kurie dalyvauja NVO veikloje, tai daro savanoriškai, todėl turi būti aiškiai supažindinami, jog jie jokio apčiuopiamo atlygio už savo darbą negaus, nebent yra numatoma kitaip. NVO pagal savo kompetenciją turi galimybę dalyvauti, priimant sprendimus ir įgyvendinant valstybės programas.

Žvelgiant iš Lietuvos perspektyvos, NVO organizuoja įvairius renginius, įskaitant koncertus bei akcijas, kurių metu renkama materialinė arba natūrinė pagalba, kurią NVO paskirsto tiems, kuriems jos labiausiai reikia (Samkus, 2022). Organizacijų, kurios siekia skirti socialinę pagalbą kitiems, skaičius kasmet vis didėja. Paminėta, jog NVO skaičius sparčiau auga didžiuosiuose miestuose, kuriuose socialinių paslaugų poreikis yra didesnis. Samkaus (2022) teigimu, Lietuvoje 2022 metais kaip paramos gavėjai buvo įregistruota 35 tūkst. organizacijų.

Klaipėdos mieste pagrindinės įregistruotos NVO, susijusios su pagalba pažeidžiamoms socialinėms grupėms bei kova prieš skurdą ir socialinę atskirtį, yra:

1. **BĮ Klaipėdos miesto šeimos ir vaiko gerovės centras** yra socialines paslaugas Klaipėdos miesto gyventojams teikianti įstaiga.
2. **Edukacinis-kultūrinis centras „Metidė“**, kurio veikla apima socialinę, švietimo ir kultūrinę veiklas.
3. **Klaipėdos šv. Juozapo Darbininko parapijos Caritas**, remiantis nepasiturinčius parapijiečius rūbais, avalyne, maistu ir kt., esant poreikiui lanko ligonius namuose. Veikia vienišų senjorų, neįgaliųjų grupės.
4. **Kovos su prekyba žmonėmis ir išnaudojimu centro Klaipėdos skyrius**, teikiantis pagalbą asmenims, nukentėjusiems Lietuvoje ir už jos ribų nuo seksualinės prievartos ar įvairių prekybos žmonėmis formų.
5. **„Senjoro“ programa**, teikianti lankomosios priežiūros paslaugas į namus pagyvenusiems asmenims ir žmonėms, turintiems negalią.
6. **Labdaros ir paramos fondas „Dienvidis“**, teikiantis socialines paslaugas pagalbos reikalingiems vaikams ir jaunimui, taip pat besirūpinantis šeimų gerove.
7. **Lietuvos Raudonasis Kryžius, Klaipėdos skyrius**, teikiantis integracijos pagalbą ir socialinės paslaugas trečiųjų šalių piliečiams, savanorių pagalbą vienišiams senjorams ir

šeimoms, pirmosios pagalbos mokymus.

8. **Klaipėdos Marijos Taikos Karalienės parapijos Caritas**, padedantis maistu, organizuojantis senjorų klubo veiklą, lanko senelius namuose.
9. **Klaipėdos miesto visuomenės sveikatos biuras**, teikiantis aukštos kokybės ir mokslų pagrįstas visuomenės sveikatos paslaugas.
10. **VšĮ Socialinių paslaugų informacijos centras**, teikiantis informavimo ir konsultavimo, asmeninio asistento, ligonių bei neįgaliųjų transportavimo, kineziterapeuto, porų konsultavimo paslaugas.
11. **Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras (Klaipėda)**, teikiantis kompleksinę pagalbą visuomenės nariams.
12. **Klaipėdos miesto socialinės paramos centras**, teikiantis klaipėdiečiams socialines paslaugas, siekiant juos integruoti į bendruomenę ir padėti išvengti socialinės atskirties ir skurdo.
13. **Klaipėdos socialinių paslaugų centras „Danė“**, teikiantis socialinės paslaugos Klaipėdos mieste gyvenamą vietą deklaravusiems asmenims.
14. **AUK Centras**, kuriantis galimybes asmens saviraiškai ir savęs pažinimui.
15. **Labdaros ir paramos fondas „Maisto bankas“ (Klaipėdos padalinys)**, teikiantis paramą maisto produktais, karštų kasdienių pietų galimybę, konsultacines paslaugas paramos maistu klausimais (Klaipėdos miesto savivaldybės informacija, 2023).

Pastebėtina, kad 2019-2021 m. COVID-19 pandemijos metu NVO teko nemenka užduotis suteikti socialines paslaugas asmenims, kuriems to labiausiai reikia, pakankamai sudėtingomis sąlygomis, kadangi kontaktavimas tarp asmenų buvo ribojamas. Atviros Lietuvos fondas atliko tyrimą (Nevyriausybinių organizacijų Lietuvoje pandemijos COVID-19 metu: iššūkiai, pasekmės ir galimybės, 2020), kurio metu nustatyta, jog pandemijos metu dauguma NVO dirbo su socialiai pažeidžiamomis grupėmis, kai valstybinės institucijos dėl įvairių priežasčių negalėjo teikti socialinės pagalbos. Šalyje dėl pandemijos įvedus karantiną, dauguma NVO nebegalėjo tinkamai funkcionuoti ir tęsti savo operatyvios veiklos. Tyrimo metu nustatyta (Nevyriausybinių organizacijų Lietuvoje pandemijos COVID-19 metu: iššūkiai, pasekmės ir galimybės, 2020):

- 86,1 proc. apklausoje dalyvavusių NVO atstovų teigė, jog COVID-19 pandemija paveikė jų kasdienes veiklas, sustabdė daugumą darbų, nukentėjo ir savanoriai, kurie nebegalėjo dirbti savo darbo.
- 166 apklausoje dalyvavusios NVO įvardijo iššūkius, su kuriais susidūrė dėl pandemijos COVID-19 padarinių ir karantino, o taip pat ir dėl neaiškių ateities veiklų / išlikimo perspektyvų.

Dauguma NVO neteko savanorių, kadangi nesugebėjo užtikrinti jiems saugumo dėl karantino metu vyrausių apribojimų. Dalis NVO paminėjo, jog jiems trūko finansavimo iš valstybės, kadangi savivaldybėms perėjus prie nuotolinio darbo, daugeliui asmenų sutriko socialinių paslaugų tiekimas, trūko tiesioginio (akis į akį) kontakto, todėl ši našta teko NVO. Kadangi NVO yra ne pelno siekiančios organizacijos, jos negali gauti savivaldybės finansavimo, trūko finansinių išteklių bei darbo jėgos, kuri būtų skirta padėti tiems, kuriems reikia socialinės pagalbos. Karantino metu beveik pusei NVO kilo bėdų dėl personalo išlaikymo, darbuotojų atlyginimo mokėjimo. Todėl galima teigti, jog pandemija ir karantinas įtakojo socialinių paslaugų kokybę, socialinių paslaugų suteikimo sutrikimą Lietuvoje, įskaitant Klaipėdos miestą (Nevyriausybės organizacijos Lietuvoje pandemijos COVID-19 metu: iššūkiai, pasekmės ir galimybės, 2020).

Apibendrinant galima teigti, jog nevyriausybinių organizacijos yra tokios organizacijos, kurios negauna valstybės finansavimo, o socialines paslaugas teikia, remiantis tokiais finansavimo šaltiniais kaip labdara, dotacijos ir kt. NVO veikla yra paremta nepelno siekiančiu tikslu, darbuotojai dažniausiai yra savanoriai, nors pasitaiko ir tokių organizacijų, kurios turi galimybių įdarbinti darbuotojus. Dažniausiai didesniuose miestuose kuriasi didesnis kiekis NVO, kurios teikia socialinę pagalbą tiems, kuriems jos labiausiai reikia. Lietuvoje NVO veikla ypač nukentėjo Covid-19 pandemijos ir karantino metu, kai NVO iškilo problemų išlaikant darbuotojus ir net pačių organizacijų gyvavimą.

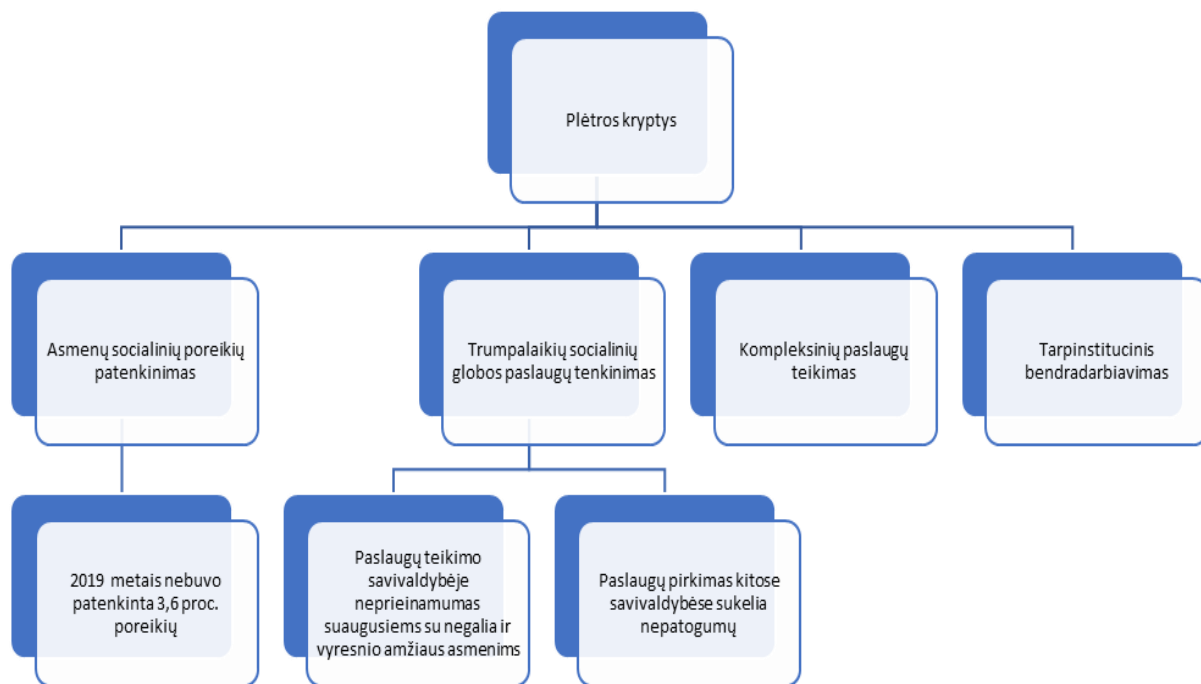
2.3. Prioritetinės socialinių paslaugų plėtros kryptys savivaldybės lygmenyje

Kiekviena savivaldybė turi prioritetines socialinių paslaugų plėtros kryptis, atsižvelgiant į socialinių paslaugų savivaldybėje poreikį. Klaipėdos miesto savivaldybės 2021–2030 m. strateginio plėtros plano koncepcijoje (2020) pažymėta, jog savivaldybėje vyrauja socialinę atskirtį patiriančių asmenų integracijos į visuomenę trūkumas, kadangi nėra patenkinami visų socialinių paslaugų besikreipiančių asmenų poreikiai, jaučiamas trūkumas individualus ir tarpinstitucinio darbo su socialinę atskirtį patiriančiais asmenimis. Klaipėdos mieste yra stokojama savanorių pajėgų, kurios būtų sutelktos socialinių poreikių tenkinimui tiems, kuriems to labiausiai reikia. „Vertinant Klaipėdos miesto savivaldybės organizuojamas socialines paslaugas ir jų prieinamumą pagal Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2016 m. spalio 25 d. įsakymo Nr. A1-578 patvirtintus Socialinių paslaugų išvystymo normatyvus, 2018 m. Klaipėdos miesto savivaldybėje nebuvo užtikrintas visų socialinių paslaugų prieinamumas“ (Klaipėdos miesto savivaldybės 2021–2030 m. strateginio plėtros plano koncepcija, 2020, p. 7).

Klaipėdos mieste yra nemažai sričių, kur būtų galima tobulinti socialinių paslaugų teikimą, atsižvelgiant į tai, jog Klaipėda yra didmiestis, todėl ir socialinių paslaugų poreikis yra didesnis, lyginant su mažesniais Lietuvos miestais ir miesteliais. Klaipėdos miesto savivaldybės socialinių paslaugų 2023 metų plėtros plane yra pažymėta, jog socialinių paslaugų poreikiai Klaipėdos miesto savivaldybėje yra sąlygoti panašių veiksnių kaip ir visoje šalyje. Labiausiai socialinių paslaugų poreikį Klaipėdos mieste įtakoja šie veiksniai (Klaipėdos miesto savivaldybės socialinių paslaugų 2023 metų plėtros planas, 2023):

- Visuomenės senėjimas. Kaip ir visose kitose Europos Sąjungos šalyse, taip ir Lietuvoje, gyventojų senėjimas yra veiksnys, kuris ženkliai įtakoja socialinių poreikių paklausą, kadangi vyresnio amžiaus asmenys sunkiau tenkina savo poreikius, neretai lieka be artimųjų pagalbos, todėl jiems prireikia socialinės pagalbos, kurią gali suteikti valstybė. Remiantis statistikos departamento duomenimis (2023), 2023 metų pradžioje Klaipėdos mieste pagyvenusių asmenų skaičius sudarė 32111, o lyginant su visais Klaipėdos mieste gyvenančiais piliečiais tai sudaro 20,3 procentų. Vyresnio amžiaus asmenims labiausiai reikalinga pagalba, kuri teikiama jų namuose bei socialinės globos paslaugos.
- Gyventojų negalia yra kitas veiksnys, kuris nulemia socialinių paslaugų poreikį Klaipėdos mieste. Klaipėdos mieste gyvena 5982 neįgalūs darbingo amžiaus asmenys, 920 neįgalūs vaikai ir 8632 senyvo amžiaus asmenys, kuriems nustatytas specialiųjų poreikių lygis (Lietuvos statistikos departamentas, 2023). Lyginant su visais Klaipėdos miesto gyventojais, jie sudaro 9,8 procentus. Šiems asmenims dažniausiai kylantis socialinių paslaugų poreikis yra pagalba namų aplinkoje, socialinė globa namų aplinkoje ar institucijoje, asmeninė pagalba esant poreikiui bei apgyvendinimas globos namuose.
- Alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų medžiagų vartojimas bei psichologinė, fizinė ar seksualinė prievarta lemia vaikų, suaugusių asmenų ir šeimų priskyrimą socialinės rizikos grupei. Šis veiksnys dažniausiai įtakoja tokių socialinių paslaugų poreikį kaip psichologinė pagalba asmenims, kuriems reikia atsikratyti priklausomybių, socialinė šeimos priežiūra, ypač tokiose šeimose, kurioje auga mažamečiai vaikai, o tėvai turi priklausomybių.
- Nedarbas yra susijęs su asmenų nesugebėjimu susirasti pastovaus darbo ir aprūpinti savo šeimą, kad būtų patenkinti būtiniausi šeimos poreikiai, tokie kaip maistas, apranga, mokesčių mokėjimas.

Visi šie veiksniai tiesiogiai įtakoja socialinių paslaugų poreikį ne tik Klaipėdos mieste, tačiau ir visoje šalyje. 9 pav. pateiktos socialinių paslaugų Klaipėdos mieste tobulinimo kryptys, kurios yra grindžiamos aukščiau išvardintais veiksniais.

9 pav. Socialinių paslaugų Klaipėdos mieste plėtros kryptys

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis Klaipėdos miesto savivaldybės 2021–2030 m. strateginio plėtros plano koncepcija, 2020.

Apžvelgiant į socialinių globos poreikių tenkinimą Klaipėdos mieste, galima teigti, jog daugiausiai poreikių yra tenkinama vaikų atžvilgiu, o pagyvenę asmenys bei asmenys su negalia Klaipėdos mieste socialines paslaugas gauna ne visuomet. 2019 metais Klaipėdos miesto savivaldybė neturėjo galimybės suteikti socialinių paslaugų 225-iems senyvo amžiaus asmenims ir 113-iems asmenims su negalia, todėl socialinės globos paslaugos šiems asmenims buvo perkamos kitose savivaldybėse. Klaipėdos mieste šeimos, kurios patiria socialinę atskirtį, pasigenda tokių socialinių paslaugų kaip (Klaipėdos miesto savivaldybės 2021–2030 m. strateginio plėtros plano koncepcija, 2020):

- specialiųjų socialinių paslaugų;
- sveikatos priežiūros paslaugų (psichologinės pagalbos jaunimui ir suaugusiems asmenims klausimu);
- pagalbos švietimo srityje.

Ypač Klaipėdos miesto savivaldybėje yra jaučiamas trūkumas kompleksinių socialinių paslaugų, kai organizacijos dirba išvien, siekiant suteikti pagalbą socialiai atskirtiems asmenims. Kadangi savivaldybės teikiamos paslaugos yra numatytos teisės aktuose, papildomos socialinės paslaugos savivaldybėse yra teikiamos per NVO, kurių veikla gali būti platesnė ir apimanti didesnę spektrą socialinių paslaugų. LR Vyriausybės nutarimo (2006) pataisymu nuo 2022 metų

Lietuvos savivaldybėms yra suteikta teisė socialinės priežiūros paslaugas ne tik pirkti viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka, bet ir organizuoti jų teikimą sudarant finansavimo sutartis, todėl Klaipėdos miesto savivaldybės planuose yra numatyta plėsti šių paslaugų teikimą, pasitelkiant NVO sektorį.

Siekiant tobulinti ir plėsti socialinių paslaugų teikimo ir prieinamumo kokybę ir kiekybę, Klaipėdos mieste nuo 2016 metų savivaldybė vykdo „Integralios pagalbos į namus Klaipėdos mieste“ projektą, kuris yra finansuojamas iš ES lėšų. Šiuo projektu vykdomas dienos socialinės globos paslaugų asmenims namuose teikimas, sudarytos sąlygos gauti paslaugas 108 asmenims ir vaikams su fizine ir psichine negalia. 2023 metais Klaipėdos savivaldybė paskelbė, jog mieste einamaisiais metais bus planuojamas socialinių paslaugų prieinamumas, ir bus planuojama didesnis socialinių paslaugų pasirinkimas (Klaipėdos miesto savivaldybės socialinių paslaugų 2023 metų planas, 2022). Paskelbtame pranešime minima, jog Klaipėdos mieste numatyta gerinti sąlygas NVO, rengiami konkursai, kurių metu šios organizacijos galės laimėti projektus socialinėms paslaugoms teikti. Numatytas projektų, kurie skirti NVO finansavimas iš Savivaldybės biudžeto. Tokiu būdu savivaldybė skatina NVO plėstis bei teikti daugiau skirtingų socialinių paslaugų, tačiau pirmiausia siekia gerinti socialinių paslaugų kokybę Klaipėdos mieste, siekiant patenkinti gyventojų poreikius. Klaipėdos vicemerės Liutkienės (2003) teigimu: „Ieškome socialinių partnerių, galinčių gyventojams teikti tas paslaugas, kurių šiuo metu arba išvis nėra, arba jų poreikis didesnis. Matome, kad nevyriausybinių organizacijų, aktyvios ir socialiai atsakingos bendruomenės gali būti puikūs Savivaldybės partneriai, iš kurių ne tik galėtume, bet jau ir perkame kai kurias paslaugas. Puikus pavyzdys – vaikų dienos centrai Priekulėje ir Vėžaičiuose, kur įkurti būtent bendruomenių. Didinsime finansavimą ir jų veiklą, kad vaikai šiuos centrus galėtų lankyti visą dieną mokyklinių atostogų metu“ (p. 2). Kadangi mieste trūksta socialinių paslaugų asmenims su negalia ir pagyvenusiems asmenims, savivaldybė priėmė sprendimą labiau finansuoti NVO, skelbiant specialius konkursus, ir tai gali būti puiki išeitis, gerinant socialinių paslaugų Klaipėdos mieste prieinamumą bei gyventojų poreikių patenkinimą. Kadangi vicemerė paminėjo ir kitų miestų ir miestelių pavyzdžius, rekonstruojant bei steigiant socialinių paslaugų centrus, numatyta, jog Klaipėdos mieste yra poreikis rekonstruoti Priekulės socialinių paslaugų centrą.

Apibendrinant galima teigti, jog Klaipėdos mieste prioritetinės socialinių paslaugų sritys yra labai panašios kaip ir kituose miestuose. Klaipėdos mieste yra susiduriama su tokiomis socialinėmis problemomis kaip gyventojų senėjimas, nedarbas, asmenys su negalia ir socialinė šeimų atskirtis, atitinkamai, socialinių paslaugų paklausa yra pakankamai didelė. Klaipėdos mieste trūksta socialinių paslaugų visuose srityse. Kadangi kasmet gyventojų poreikis socialinėms paslaugoms tik didėja, Klaipėdos miesto savivaldybė priėmė sprendimą rengti

konkursus, kurių metu būtų finansuojamos nevyriausybinės organizacijos, kurių veikla paremta socialinių paslaugų teikimu gyventojams.

2.4. Nepakankamai išvystytos socialinės paslaugos

Vertinant socialinių paslaugų vystymą bei paslaugų teikimo kokybę, ypač svarbu įvertinti jau teikiamų paslaugų kokybę bei numatyti, kokios socialinės paslaugos gyventojams yra reikalingos. Nuo 2021 metų dėl nepakankamai išvystytos socialinių paslaugų infrastruktūros Klaipėdos savivaldybėje neteikiamos **apgyvendinimo savarankiško gyvenimo namuose paslaugos** (Dėl Klaipėdos miesto savivaldybės 2024 metų socialinių paslaugų plano patvirtinimo, 2024):

- senyvo amžiaus asmenų;
- socialinės rizikos asmenų;
- suaugusių asmenų su negalia.

Klaipėdos mieste trūksta ir daugelio kitų paslaugų (Dėl Klaipėdos miesto savivaldybės 2024 metų socialinių paslaugų plano patvirtinimo, 2024): **socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo socialinės rizikos suaugusiems asmenims, apgyvendinimo apsaugotame būste, apgyvendinimo grupiniuose gyvenimo namuose**, senyvo amžiaus asmenų ir suaugusių asmenų su negalia **apgyvendinimo socialinės globos namuose, pagalbos į namus ir dienos socialinės globos namuose**. Per 2022-2024 metus Klaipėdos miesto savivaldybėje prognozuojamos (plečiamos) bendrosios ir socialinės globos socialinės paslaugos:

- Bendrosios socialinės paslaugos: NVO pagalba žmonėms, patiriantiems socialinę atskirtį dėl neįgalumo.
- Specialiosios paslaugos:
 - socialinės priežiūros paslaugos;
 - pagalba globėjams (rūpintojams), tėvams;
 - 1/2-viečių butų nuoma, teikiant savarankiško gyvenimo namų /apsaugoto būsto paslaugas jaunuoliams, išeinantiems iš vaikų globos namų;
 - darbas su šeimomis, patiriančiomis socialinę riziką, taikant atvejo vadybą;
 - socialinės priežiūros paslaugos vaikų dienos centruose;
- Socialinės globos paslaugos:
 - socialinės globos paslaugos asmens namuose;
 - ilgalaikės socialinės globos paslaugos;
 - trumpalaikės socialinės globos (atokvėpio) paslaugos;

- trumpalaikės socialinės globos teikimas Globos centre, vykdant vaikų, likusių be tėvų globos, priežiūrą budinčių globotojų šeimose;
- socialinių globėjų, globėjų giminaičių, globojančių vaikus, likusių be tėvų globos, skaičiaus didinimas;
- grupinių gyvenimo namų neįgaliems jaunuoliams, išeinantiems iš globos namų, steigimas;
- asmeninė pagalba neįgaliems asmenims plėtra;
- socialinių dirbtuvių steigimo (sutrikusios psichikos asmenims, paaugliams, patiriantiems socialinę riziką) inicijavimas;
- socialinės integracijos centro, asmenims grįžusiems iš įkalinimo vietų, steigimo inicijavimas.

Kad Klaipėdos miesto savivaldybė suteiktų kokybiškas socialines paslaugas, kurios atitiktų gyventojų poreikius, yra organizuojamos apklausos, siekiant išsiaiškinti ne tik socialinių paslaugų poreikį Klaipėdos mieste, bet ir numatyti, kokių socialinių paslaugų poreikis kyla gyventojams, ir kokios yra galimybės tobulinti bei plėsti socialines paslaugas. 2020 metų Klaipėdos miesto tarybos sprendime „Dėl Klaipėdos miesto savivaldybės 2021 metų socialinių paslaugų plano patvirtinimo“ paminėta, jog 2019 metais buvo atliktas tyrimas, kurio metu apklausti Klaipėdos gyventojai apie socialinių paslaugų teikimą ir jo kokybę bei poreikį. Apklausa buvo atlikta, siekiant įvertinti teikiamų socialinių paslaugų kokybę bei prieinamumą gyventojams. Šioje apklausoje dalyvavo 66 asmenys. Gyventojai geriausiai įvertino informavimo ir konsultavimo paslaugas. Blogiausiai įvertinta buvo pagalba į namus. 10 pav. pateiktos tyrimo metu nustatytos socialinės paslaugos, kurių kokybę, pasak tyrimo dalyvių, reikėtų tobulinti.

10 pav. Socialinių paslaugų poreikis Klaipėdos mieste 2020 metais

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis 2020 metų Klaipėdos miesto tarybos sprendimu „Dėl Klaipėdos miesto savivaldybės 2021 metų socialinių paslaugų plano patvirtinimo“.

Atliktas tyrimas (Dėl Klaipėdos miesto savivaldybės 2021 metų socialinių paslaugų plano patvirtinimo, 2020) atskleidė, jog 2019 m. labiausiai Klaipėdos miesto gyventojams reikia savarankiško gyvenimo namų (12 proc.), socialinių paslaugų, kurios būtų teikiamos tiems, kuriems to labiausiai reikia bei šeimoms, kuriose auga mažamečiai vaikai – 12 proc. Po 11 proc. tyrimo dalyvių pažymėjo, jog Klaipėdos mieste reikia tobulinti tokias paslaugas kaip pagalbos į namus teikimas, kai socialiniai darbuotojai lankosi pas gyventojus namuose ir padeda jiems, suteikdami reikiamą pagalbą, o taip pat – socialinių įgūdžių ugdymo ir tobulinimo paslaugų teikimą, kadangi yra asmenų, kuriems reikia suteikti informacijos apie tai, kaip galima pasirūpinti savimi bei savo šeima. Pastarosios paslaugos apima mokymus bei užsiėmimus, kai tam tikrai grupei asmenų ar pavieniams gyventojams yra sukuriamą galimybė ugdyti socialinius gebėjimus, kurie padėtų tinkamai funkcionuoti visuomenėje bei pagerinti savo bei šeimos būklę.

2022 metais Respublikinio priklausomybės ligų centro užsakymu buvo atliktas „Integruotos ankstyvosios diagnostikos, priklausomybės ligų gydymo ir socialinės integracijos sistemos diegimo 15 savivaldybių vertinimo tyrimas“, kuriame dalyvavo 15 savivaldybių (Tamaliūnaitė, 2022). Tyrimo metu paaiškėjo, jog Klaipėdos savivaldybė projekto metu sukūrė pagalbos sistemą, kuri sujungė 44 paslaugas sveikstantiems nuo priklausomybės teikiančias įstaigas (11 pav.).

11 pav. Klaipėdos miesto įstaigos, kurios teikia socialinę pagalbą ir tarpusavyje bendradarbiauja
Šaltinis: Tamaliūnaitė (2022)

Galima teigti, jog socialinė pagalba asmenims, kurie turi priklausomybių, yra viena iš aktualiausių socialinės pagalbos sričių šiuo laikotarpiu, kadangi pastaruoju metu daugėja informacijos dėl vis jaunesnio amžiaus, kai asmenys ima piktnaudžiauti alkoholiu bei narkotinėmis medžiagomis. Tai yra labai opi socialinė sritis, kuriai yra skiriamas didelis dėmesys, kuris, kaip buvo minėta aukščiau, apjungia net 44 įstaigų bendradarbiavimą Klaipėdos mieste. Viena iš problemų, teikiant socialines paslaugas, yra socialinių darbuotojų skaičius, kurie jas teikia bei informacija, kurią jie gauna. Tai yra lygiai taip pat svarbu, kaip ir socialinių paslaugų teikėjų skaičius. Pasak Tamaliūnaitės (2022), socialines paslaugas teikiančių įstaigų socialiniai darbuotojai ne visuomet gauna jiems reikiamą informaciją, todėl ir socialinių paslaugų kokybė neretai gali nukentėti.

Apibendrinant galima teigti, jog nors Klaipėdos mieste yra teikiama gana daug socialinių paslaugų pažeidžiamoms socialinėms grupėms, teikiamos socialinės paslaugos vis dar yra nepakankamos ir turėtų būti plėtojamos. Ypač vertėtų atkreipti dėmesį į tokių socialinių paslaugų plėtrą kaip socialinė pagalba gyventojų namuose, laikino apgyvendinimo paslauga bei dėmesys jaunimui, kuris susiduria su priklausomybėmis.

3. SKURSTANČIŲJŲ ASMENŲ POREIKIŲ PATENKINIMO KLAIPĖDOS MIESTO SAVIVALDYBĖJE TYRIMAS

3.1. Tyrimo metodologija

Empirinio tyrimo objektas – skurstančiųjų asmenų poreikių tenkinimas.

Empirinio tyrimo tikslas – išanalizuoti skurstančiųjų asmenų poreikių patenkinimą, priklausomai nuo vietinės infrastruktūros išvystymo Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Empirinio tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti socialinių darbuotojų nuomonę apie priežastis, kurios labiausiai lemia skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje.
2. Atskleisti socialinių darbuotojų nuomonę apie skurdo mažinimo priemones ir paslaugas Klaipėdos miesto savivaldybėje.
3. Atskleisti socialinių darbuotojų nuomonę apie skurdo mažinimo ir tobulinimo galimybes.

Tyrimo tikslui pasiekti pasirinktas kokybinio tyrimo metodas. Pasak Žydžiūnaitės ir Sabaliausko (2017), „kokybinis tyrimas – tai telkiamasis į žmogiškąsias patirtis, remiantis sistemine ir sąveikomis grįstomis nuostatomis. Kokybinio tyrimo metodas taikomas tuomet, kai tyrimo tema yra mažai ištirtinėta. Atliekant kokybinį tyrimą atskleidžiamos konstruktyvūs, kuriuos sudėtinga nagrinėti kiekybiškai, prasmės ir interpretacijos“ (p. 21).

Kokybiniam tyrimui atlikti pasirinktas interviu metodas – pusiau struktūruotas interviu. Pusiau struktūruotas interviu padeda gauti išsamesnius, susistemintus duomenis, ir yra patogus tuo, kad nėra griežtai formalizuojamas pašnekesys, ir tarp tyrėjo ir informanto būna laisvesnė atmosfera. Pusiau struktūruotas interviu remiasi klausimynu, kurį tyrėjas interviu metu pateikia tyrimo dalyviui ir įrašo atsakymus. Tuo pačiu numatyta, kad tyrimo eigoje tyrėjas gali užduoti papildomai klausimyne neįrašytų klausimų, t.y., gali improvizuoti (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016).

Kadangi gautos informacijos pilnumas ir patikimumas priklauso nuo pasirinktų metodų atitikimo tyrimo pobūdžiui bei išsikeltiems tikslams, disponuojamų išteklių, respondentų socialinių demografinių charakteristikų (Kardelis, 2012), gauti kokybinio tyrimo duomenys bus analizuojami bei palyginti ir apibendrinti kartu su mokslinės literatūros analize. Įvertinus ir aptarus gautus tyrimo duomenis, bus pateiktos glaustos konkrečios išvados bei rekomendacijos.

Siekiant ištirti tyrimo dalyvių interviu metu pateiktus duomenis pasitelktas kokybinio turinio (*content*) analizės metodas (Gaižauskaitė, Valavičienė, 2016; Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017).

Atrankinė imtis. Imties antrankos būdas – tikslinė atranka. Gaižauskaitės ir Valavičienės (2016) teigimu, „tikslinė atranka (*angl.* purposive/judgemental sampling): tiriamųjų grupė formuojama, priklausomai nuo tyrėjo tikslų. Tai yra, tyrėjas nusprendžia, kurie jį dominančios populiacijos elementai yra informatyviausi tiriamo požymio atžvilgiu“ (p. 38). Atsižvelgiant į tyrimo tikslą, tyrimo dalyviais pasirinkti Klaipėdos miesto socialiniai darbuotojai, dirbantys su skurstančiais asmenimis.

Žydžiūnaitės ir Sabaliausko (2017) teigimu, kokybiniam tyrimui neaktualus tiriamųjų skaičius, o aktualus gauto interviu teksto turinys – jo gilumas, išsamumas, nauja informacija. Atlikus interviu su 6 socialiniais darbuotojais, dirbančiais su skurstančiais asmenimis, ir gavus pasikartojančios informacijos, toliau interviu nebuvo vykdomi. Taigi, tyrimo imties dydis 6 socialiniai darbuotojai. Siekiant užtikrinti tyrime dalyvavusių socialinių darbuotojų konfidencialumą ir duomenų saugumą, informantai buvo koduojami: I1, I2, I3 ir t.t. Tyrimo dalyvių charakteristika pateikta 3 lentelėje.

3 lentelė. Tyrimo dalyvių charakteristika

Tyrimo dalyvio kodas	Lytis	Amžius	Pareigos	Socialinio darbo stažas
I1	Moteris	48	Socialinė darbuotoja	1
I2	Moteris	26	Socialinė darbuotoja	4
I3	Moteris	67	Socialinė darbuotoja	6
I4	Moteris	51	Socialinė darbuotoja	15
I5	Moteris	50	Socialinė darbuotoja	15
I6	Moteris	39	Socialinė darbuotoja	7

Šaltinis: sudaryta autoriaus.

Tyrimo instrumentas. Remiantis Žydžiūnaite ir Sabaliausku (2017), darbo autoriui pasirinkus kokybinio tyrimo strategiją, instrumentais yra: interviu klausimai; analizės temų matrica. Atitinkamai, šio magistro baigiamojo darbo tyrimui atlikti pasirinktas tyrimo instrumentas – interviu klausimai. Tyrimo instrumentas sudarytas, remiantis atlikta teorine baigiamojo darbo temos analize.

Pusiau struktūruoto interviu klausimai sudaryti, remiantis išanalizuota mokslinė literatūra. Tyrimui skirtą pusiau struktūruotą interviu klausimyną sudaro 10 klausimų, kurie pagal savo pobūdį buvo suskirstyti į 5 gaires (žr. 1 priedą). Interviu gaires sudarantys klausimai suformuluoti, atsižvelgiant į siekiamas analizuoti problemas. Interviu gairių sąsajos su teorine baigiamojo darbo dalimi pateikta 4 lentelėje.

4 lentelė. Kokybinio interviu gairių sąsajos su teorine baigiamojo darbo dalimi

Kokybinio interviu gairė	Gairės tikslas	Tiriami aspektai	Sąsaja su teorine dalimi
I gairė	Atskleisti socialinių darbuotojų nuomonę apie skurstančiojo sampratą.	- Skurstančiojo samprata.	1.1. poskyris
II gairė	Atskleisti socialinių darbuotojų nuomonę apie priežastis, kurios labiausiai lemia skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje.	- Priežastys, lemiančios skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje.	1.3. poskyris
III gairė	Atskleisti socialinių darbuotojų nuomonę apie skurdo mažinimo priemones ir paslaugas Klaipėdos miesto savivaldybėje.	- Priemonės ir paslaugos skurdo lygiui mažinti Klaipėdos miesto savivaldybėje. - Paklausiausios paslaugos tarp skurstančiųjų Klaipėdos miesto savivaldybėje. - Trūkstamos socialinės paslaugos skurstantiems asmenims Klaipėdos miesto savivaldybėje. - Prioritetai organizuojant socialinių paslaugų teikimą Klaipėdos miesto savivaldybėje skurstantiems asmenims.	2.1. poskyris 2.2. poskyris 2.3. poskyris 2.4. poskyris
IV gairė	Atskleisti socialinių darbuotojų nuomonę apie tai, kaip nevyriausybinių organizacijų Klaipėdos miesto savivaldybėje prisideda prie socialinių paslaugų teikimo skurstantiems asmenims.	- Nevyriausybinių organizacijų veikla Klaipėdos miesto savivaldybėje, prisidedant prie socialinių paslaugų teikimo skurstantiems asmenims.	2.2. poskyris
V gairė	Atskleisti socialinių darbuotojų nuomonę apie skurdo mažinimo ir tobulinimo galimybes.	- Socialinių paslaugų, teikiamų skurstantiems asmenims, sąlygų gerinimas. - Socialinių paslaugų teikimo skurstantiems asmenims, gerinimas Klaipėdos miesto savivaldybėje. - Socialinių paslaugų skurstantiems asmenims prieinamumo Klaipėdos miesto savivaldybėje didinimas.	2.3. poskyris

Saltinis: sudaryta autoriaus.

Pirma kokybinio interviu gairė skirta atskleisti socialinių darbuotojų nuomonę apie tai, kas, jų numone, yra skurstantysis. Buvo siekiama išsiaiškinti, kaip socialiniai darbuotojai supranta skurstančiojo apibrėžimą Lietuvos kontekste.

Antra kokybinio interviu gairė skirta atskleisti socialinių darbuotojų nuomonę apie tai, kokios priežastys labiausiai lemia skurdo lygį. Buvo siekiama išsiaiškinti informantų nuomonę apie skurdo priežastis, labiausiai lemiančias skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Trečia kokybinio interviu gairė skirta atskleisti socialinių darbuotojų nuomonę apie skurdo mažinimo priemones ir paslaugas. Trečiosios gairės klausimais buvo siekiama išsiaiškinti informantų nuomonę apie tai, kokios priemonės taikomos skurdo lygiui mažinti, paklausiausias paslaugas tarp skurstančiųjų, trūkstamas socialines paslaugas skurstantiems asmenims Klaipėdos miesto savivaldybėje. Taip pat buvo siekiama išsiaiškinti apie prioritetus, organizuojant socialinių paslaugų teikimą Klaipėdos miesto savivaldybėje skurstantiems asmenims.

Ketvirta kokybinio interviu gairė skirta atskleisti socialinių darbuotojų nuomonę apie nevyriausybinių organizacijų veiklą, prisidedant prie socialinių paslaugų teikimo skurstantiems asmenims. Buvo siekiama išsiaiškinti informantų nuomonę, kokiais būdais nevyriausybinės organizacijos prisideda prie socialinių paslaugų teikimo skurstantiems asmenims Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Penkta kokybinio interviu gairė skirta atskleisti socialinių darbuotojų nuomonę apie skurdo mažinimo priemonių tobulinimo galimybes. Penktosios gairės klausimais buvo siekiama išsiaiškinti informantų nuomonę, kaip ir kodėl turėtų būti gerinamos socialinių paslaugų, teikiamų skurstantiems asmenims, sąlygos ir infrastruktūra, kaip Klaipėdos miesto savivaldybėje būtų galima pagerinti socialinių paslaugų infrastruktūrą, užtikrinančią paslaugų teikimą skurstantiems asmenims bei, kokiais būdais reikėtų didinti socialinių paslaugų skurstantiems asmenims prieinamumą / pasiekiamumą Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Tyrimo procesas ir eiga. Empirinio tyrimo duomenys buvo surinkti ir apdoroti 2023 m. gruodžio mėn. Dėl interviu laiko ir vietos su kiekvienu socialiniu darbuotoju buvo susitarta individualiai, todėl tyrimas vyko socialiniams darbuotojams patogiu laiku ir patogioje vietoje. Kiekvienam tyrimo dalyviui buvo paašškintas tyrimo tikslas, kur bus panaudoti gauti duomenys ir tai, kad iš pateiktos informacijos nebus galima identifikuoti informacijos pateikėjo.

Vidutinė interviu trukmė – 1 valanda. Visi interviu buvo įrašyti. Vėliau įrašai transkribuoti (iššifruoti). Sudaryti word formato tekstai, kurie toliau buvo analizuojami.

Siekiant laiku ir nuosekliai atlikti tyrimą, visas darbas buvo suskirstytas į etapus, pasirinktas laikotarpis, per kurį išsikeltas tyrimo tikslas turi būti įgyvendintas (Mockienė, Drungilienė, Martinkėnas, 2014). Empirinis tyrimas buvo vykdomas dviem etapais, laikantis loginės sekos.

I etapas:

- Tyrimo instrumento rengimas – 2023 m. lapkričio mėn.
- Tyrimo duomenų rinkimas – 2023 m. gruodžio mėn.
- Tyrimo duomenų analizė – 2024 m. sausio mėn.
- Baigiamojo darbo tyrimo parametrų tikslinimas – 2024 m. sausio mėn.

II etapas:

- Tyrimo rezultatų interpretavimas – nuo 2024 m. sausio mėn. iki 2024 m. vasario mėn.
- Empirinės baigiamojo darbo dalies parengimas – nuo 2024 m. kovo mėn. iki 2024 m. balandžio mėn.
- Išvadų ir rekomendacijų parengimas – 2024 m. balandžio mėn.

Tyrimo etika. Vykdamas tyrimą, buvo laikomasi tyrimų etikos reikalavimų ir šių principų: informuoto asmens sutikimo, anonimiškumo, konfidencialumo, pagarbos asmens orumui, savanoriškumo ir sąžiningumo, geranoriškumo, teisės gauti tikslią informaciją (Mockienė Drungilienė, Martinkėnas, 2014). Buvo išlaikomas respondentų *anonimiškumas* – nenurodoma pavardė, vardas, bei *konfidencialumas* – rezultatai ir kita informacija neviešinama, tik naudojama autoriaus diplominiame darbe. *Geranoriškumo* principas rodo, kad tyrimas niekada nebus atliekamas kaip priemonė pakenkti asmenims, kad tyrimo išvados ką nors apšmeižtų, mestų kaltę. *Savanoriškumas* suprantamas, kai žmogus be jokio spaudimo iš išorės – gąsdinimų, grasinimų, maldavimų ir kt. poveikio, duoda sutikimą dalyvauti. Mokslininko atsakomybė – sąžiningumas renkant, analizuojant ir pateikiant duomenis. *Pagarbos asmens orumui* principas bus užtikrintas kaip teisė savanoriškai apsispręsti dėl dalyvavimo tyrime. Šie pagrindiniai etikos principai yra taip pat įvardinti *Helsinkio deklaracijoje* (52-oji Pasaulinėje medicinų asamblėja Edinburge, Škotija, 2000). Joje yra teigiama, kad tyrėjas turi užtikrinti pagarbą asmeniui ir saugoti jo sveikatą bei teises. Tiriamasis turi teisę į savo asmenybės gynimą, todėl, atliekant tyrimą, buvo imtasi visų saugumo priemonių, kad tiriamasis jaustų pagarbą iš tyrėjo, būtų užtikrintas gautos informacijos konfidencialumas bei iki minimumo sumažintas tyrimo poveikis respondentui, jo fiziniam ir psichiniam vientisumui bei jo asmenybei. Tiriamieji taip pat buvo *informuoti* apie galimybę bet kuriuo metu nutraukti apklausą. Tyrimo dalyviai papildomai buvo asmeniškai supažindinami su tyrimu, jo tikslu, buvo atsakyta į jiems iškilusius klausimus – tyrimo dalyvių informavimas. Tyrimas buvo atliekamas, remiantis *laisvanoriškumo* principu. Tyrimo dalyviai, sužinoję apie tyrimą, turėjo galimybę laisvai apsispręsti dėl dalyvavimo jame, t.y. jiems nebuvo daromas tiesioginis ar netiesioginis spaudimas dalyvauti interviu (Kardelis, 2012).

Tyrimo ribotumai. Kadangi tyrimo duomenys atspindi tik apklausoje dalyvavusių socialinių darbuotojų, kurie susiję su skurstančių asmenų poreikių tenkinimu Klaipėdos miesto

savivaldybėje nuomonę, tai reikia įvertinti šį tyrimo ribotumą, dėl kurio tyrimo rezultatų negalima vertinti platesniu mastu, t.y. generalizuoti.

3.2. Tyrimo rezultatų analizė

Kokybinio tyrimo (pusiau struktūruoto interviu) metu surinkti duomenys iš socialinių darbuotojų, kurių darbas yra teikti paslaugas, susijusias su skurstančių asmenų poreikių tenkinimu Klaipėdos miesto savivaldybėje. Siekiant įgyvendinti tyrimo tikslą ir uždavinius, tyrimo dalyviams buvo užduodami parengtų ir aukščiau aptartų gairių klausimai, tikintis išsiaiškinti realią situaciją.

3.2.1. Tyrimo dalyvių skurstančiųjų samprata

Tyrimo dalyviai pirmiausia buvo paklausti, kas, jų nuomone, yra skurstantis asmuo, ir kaip, žvelgiant iš jų darbo perspektyvos, būtų galima identifikuoti skurstančiuosius asmenis. Remiantis atsakymais į gairės klausimą, išskirta viena kategorija – skurdo samprata. 5-oje lentelėje pateikta ši kategorija, jos subkategorijos bei jas patvirtinantys teiginiai.

5 lentelė. Skurstančiojo sampratos Lietuvoje išgryninimas

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Skurdo samprata	Poreikių tenkinimo stygius	„...kuris negali patenkinti savo paprasčiausių poreikių, <...> socialinio poreikio“. I1 „...negali patenkinti bazinių poreikių“. I2 „Asmuo kuris, negali patenkinti savo bazinių poreikių“. I6
	Nesaugumo jausmas	„...jaučiasi nesaugus savo gyvenime, netenkinantys savirealizacijos poreikį.“. I1 „...tiesiog skurdus žmogaus mąstymas“. I3
	Darbo netekimas	„...sudėtinga susirasti darbą ir dėl to neužtenka pinigų mokesčiam“. I4 „darbo netekę asmenys, neretai ir patenka į skurstančiųjų asmenų tarpą“. I5
	Finansinis nepriteklis	„Žmogus patiriantis nepriteklių“. I2 „...pinigų trūkumas“. I3 „...negauna jokių pajamų ilgą laiką, arba gauna labai mažas pajamas“. I4 „...asmuo, kurio gaunamos pajamos yra mažos“. I5

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis kokybinio interviu duomenimis (2023).

Analizuojant atsakymus į interviu klausimą, buvo apžvelgta, kaip tyrimo dalyviai suvokia bei apibrėžia, kas yra skurstantis asmuo, ir kokias skurstančiųjų charakteristikas jie akcentuoja. Vertinant subjektyvias ekspertų sampratas, kas yra skurstantysis, buvo išskirta viena kategorija **Skurdo samprata**, kurią išgryninti padėjo subkategorijos *poreikių tenkinimo stygius*, *nesaugumo jausmas*, *darbo netekimas bei finansinis nepriteklus*.

Subkategorija *poreikio tenkinimo stygius* apima informantų teiginius, kurie yra susiję su netinkamu ar nepakankamai išvystytu asmenų poreikių tenkinimu. Informantų teigimu, skurstantieji asmenys negali patenkinti būtiniausių savo poreikių, iš to ir kyla skurstančio žmogaus apibrėžimas. Tyrimo dalyviai paminėjo, jog skurstantys asmenys negali patenkinti net pagrindinių savo poreikių, o neretai jų poreikiai būna daug paprastesni ir jie net nesuvokia, jog turėtų būti tvarkingi, gyventi tvarkingoje aplinkoje bei ugdyti savo vaikus. Informantas I1 pažymėjo, jog skurstantys asmenys negali patenkinti tokių poreikių kaip „*mityba, mokesčių sumokėjimas ir pan.*“ Vadinasi, skurstantys asmenys negali tinkamai pasirūpinti maistu sau ir savo šeimos nariams, o jei gauna maisto, nesugeba užtikrinti visavertės mitybos, kuri būtų sveika ir subalansuota. Tą neretai lemia materialinių išteklių trūkumas, kai asmenys dėl pajamų stokos neišgali įsigyti maisto.

Be to, informantas I1 savo teiginyje paminėjo, jog skurstantys asmenys dažniausiai yra „*jaučiantys vienatvę, nedirbantys paprašyti pagalbos*“, tai yra stigmos iš visuomenės pusės baimė, kadangi į skurstančiuosius visuomenė žvelgia kitaip, neretai jie yra atstumiami ar kritikuojami dėl savo finansinės ar socialinės padėties. Kitaip tariant, materialinio aspektas lemia ir moralinį aspektą, ir vienas su kitu yra itin glaudžiai susiję.

Subkategorija *nesaugumo jausmas* apima informantų teiginius, kurie yra susiję su skurstančiojo asmens Lietuvoje apibūdinimu, kai žmogus jaučiasi nesaugus, todėl negali priimti tam tikrų sprendimų, kurie yra būtini patenkinti esminius, gyvybinius žmogaus poreikius. Nesaugumo jausmas, nepasitikėjimas savimi, informantų teigimu, veda prie to, kad neretai žmonės baiminasi imtis darbo, bijo, nesugeba realizuoti savęs. Informanto I3 teigimu, neretai nesaugumo jausmas yra tarsi priedanga, kadangi daugelis skurstančiųjų asmenų žino, jog jiems kažkas padės, todėl jie nori, kad jų būtų gailima, ir jiems būtų padedama. Tokiu būdu skurstantieji asmenys gauna paramą, jiems nebereikia galvoti, kaip išmaitinti save ir savo šeimą. Galima teigti, jog informantai išskyrė nesaugumo jausmą, kaip skurstančiojo asmens identifikavimo aspektą, kadangi pats faktas, jog žmogus neturi pakankamai pajamų, kad patenkintų savo poreikius, sukuria skurstančio asmens būseną, kuri visuomenėje priimama, kaip nepasiturinčio asmens sąvoka.

Informantas I1 savo atsakymą apie nesaugumo jausmą papildė teiginiu „*mokymasis apie finansinį raštingumą, jaučiantys vienatvę, nedirbantys paprašyti pagalbos*“, vadinasi informantų

teigimu, finansinis raštingumas yra itin svarbus. Žmogus, kuris gali savimi pasirūpinti ir išlaikyti save, turi gebėti apsiskaičiuoti savo pajamas bei suvokti, jog dirbti yra būtina, siekiant išlaikyti save ir savo šeimą. Tuo pačiu, tyrimo dalyvių teigimu, jei žmogus yra finansiškai neraštingas, t.y. nesugeba užsidirbti ir išlaikyti savęs, yra ir socialiai neatsakingas, kadangi tokie asmenys yra finansinė našta šaliai, kurioje gyvena.

Neretai literatūroje (Donauskaitė, 2015) yra sutinkama teiginių, jog skurstantis asmuo yra identifikuojamas per materialinę bazę, t.y., kada žmogus neturi pakankamai pajamų, kad išlaikytų save ir savo šeimą, jis gali būti identifikuojamas kaip skurstantis asmuo. Atitinkamai, išskirtos subkategorijos: darbo netekimas ir finansinis nepriteklus.

Subkategorija **darbo netekimas** apima informantų teiginius, kurie yra susiję su darbo netekimu. Tyrimo dalyvių nuomone skurdą nulemia pajamų netekimas. Kadangi skurstantieji neretai turi ir kitų žalingų įpročių, informanto I5 teigimu *„tam tikri pašaliniai faktoriai, kaip alkoholio vartojimas, socialinių įgūdžių stoka“* nulemia tai, kad asmuo negali susirasti darbo, palaipsniui iškrenta iš darbo rinkos, o netekęs pajamų turi galvoti, kaip gyventi toliau. Tokiu atveju žmonėms yra suteikiama socialinė pagalba, tačiau tokia pagalba nėra efektyvi, jei pats žmogus nesistengia pakeisti savo gyvenimo kokybės. Kitas svarbus veiksnys netekus darbo yra akivaizdus pajamų sumažėjimas būtiniausiems šeimos poreikiams tenkinti. Informanto I4 teigimu netekus darbo *„neužtenka pinigų mokesčiam, nėra ką valgyti“*, dėl šios priežasties žmogus gali tapti skurstančiuoju asmeniu, jei situacija nėra kontroliuojama ir nėra suteikiama atitinkamų institucijų tikslinė pagalba.

Subkategorija **finansinis nepriteklus** apima pirmosios išskirtos subkategorijos tęstinumą. Tyrimo dalyvių teigimu, finansinis nepriteklus atsiranda dėl pajamų trūkumo, o pajamų trūkumas yra nedarbo pasekmė. Tyrime dalyvavę informantai beveik vieningai teigia, jog skurstantis asmuo yra tas asmuo, kuris neturi užtekčiai pajamų. Informanto I2 nuomone, kai žmogus stokoja finansinių išteklių ir jaučia finansinį nepriteklį, dažniausiai yra *„stokojantis lėšų maistui, mokesčiams ir pan., negali patenkinti bazinių poreikių“*. Vadinas, toks žmogus, informantų teigimu, gali būti identifikuojamas kaip skurstantis asmuo, kuriam turi būti suteikiama tikslinė pagalba. Kiek kitaip finansinį nepriteklį identifikavo informantas I3, paminėdamas, jog *„vieni tenkinasi mažu, kiti visada jaučiasi skurdžiais“*. Vadinas, yra tokių asmenų, kuriems užtenka gauti mažas pajamas, ir jiems yra „normalu“ nuolatos jausti lėšų trūkumą. Dar priskiriami ir tie asmenys, kuriems yra sunku pereiti iš skurstančiojo asmens lygio, dėl nusiteikimo, jog asmuo yra skurstantis, ir toks yra jo gyvenimas.

Apibendrinant galima teigti, jog informantų nuomone, skurstantis asmuo yra identifikuojamas, pagrinde sprendžiant iš asmenų turimų pajamų, galimybės dirbti, darbo pobūdžio bei pagrindinių poreikių tenkinimo. Pagrindinis aspektas yra darbo netekimas ar jo

neturėjimas, kuris sukelia finansinį nepriteklį, socialinių garantijų netekimą bei socialinę atskirtį visuomenėje. Tyrimo dalyvių nuomone veiksnių gali būti ir daugiau, tačiau itin svarbu, kaip pats žmogus vertina galimybes dirbti ir norą rūpintis savo finansiniu stabilumu, bei kaip geba planuoti savo finansus.

3.2.2. Skurdą lemiančios priežastys

Kitas kokybinio tyrimo klausimas skirtas apžvelgti priežastis, kurios labiausiai lemia skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje. Atsakymų į klausimą pagrindu yra išskirtos dvi kategorijos: **išorinės priežastys ir vidinės priežastys**. 6 lentelėje pateiktos šių dviejų kategorijų subkategorijos, kurias išskyrė tyrimo dalyviai.

6 lentelė. Klaipėdos miesto savivaldybėje skurdo lygį nulemiančios priežastys

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Išorinės priežastys	Bedarbystė	„....darbo netekimas“. I2 „Didelė konkurencija, norint susirasti darbą“. I4 „Ilgalaikių bedarbių skaičius“. I6
	Pagalbos trūkumas	„....pagalbos žmonėms trūkumas“. I1 „....žmonių susvetimėjimas išstinkant nelaimei“. I3
	Diskriminacija	„....bandymas atskirti tuos, kurie turi mažiau“. I1 „Lyčių, jaunų šeimų diskriminacija“. I4
Vidinės priežastys	Išsilavinimo stoka	„....išsilavinimo stoka“. I2 „....nesugebėjimas baigti mokslus ir įgyti išsilavinimą, kurio dėka galima susirasti darbą“. I3
	Žalingi įpročiai	„....žalingi įpročiai, kurie dažniausiai perduodami iš kartos į kartą“. I2 „....žmonių žalingi įpročiai, kurie priveda prie pajamų netekimo ir nenoro rūpintis savo aplinka“. I6
	Situacijų valdymo stoka	„Nesugebėjimas susitvarkyti su kritinėmis situacijomis“. I2 „Nesugebėjimas įsitraukti į bendruomenės veiklas ir esant poreikiui paprašyti pagalbos“. I3
	Nesirūpinimas savimi	„....nepakankamas rūpinimasis savimi ir savo aplinka“. I1 „....nesugebėjimas rūpintis savimi ir savo šeima“. I5

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis kokybinio interviu duomenimis (2023).

Analizuojant atsakymus į interviu klausimą, buvo siekiama apžvelgti priežastis, kurias tyrimo dalyviai išskiria kaip nulemiančias skurdo lygį. Išskirta kategorija **išorinės priežastys**

apima informantų teiginius bei mintis, kurios yra susijusios su priežastimis, kylančiomis ne iš pačio žmogaus, tačiau yra labai svarbios ir nulemia žmonių skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje. Šiai kategorijai yra priskirtos tokios subkategorijos: bedarbystė, pagalbos trūkumas ir diskriminacija.

Subkategorija **bedarbystė** tyrimo dalyvių išskirta kaip išorinis veiksnys, kuris gali nulemti skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje. Ši subkategorija tarsi papildo aukščiau aptartą subkategoriją, kur buvo teigiama, jog darbo netekimas įtakoja skurstančiųjų asmenų suvokimą visuomenėje. Tuo pačiu bedarbystė yra ir priežastis, dėl kurios nemažai žmonių negali susirasti tinkamo darbo, iš kurio būtų gaunamos pajamos, reikalingos pragyvenimo lygiui palaikyti ir tenkinti būtiniausius žmogaus poreikius. Lietuvos statistikos departamento duomenimis (2023), Klaipėdos apskrityje nedarbo lygis 2020 metais sudarė 6,6 proc. Per metus nedarbo lygis Klaipėdos apskrityje padidėjo 1 proc. (7,6 proc.). 2022 metais nedarbo lygis sumažėjo iki 5,9 proc. Nedarbo lygis turi įtakos darbo paieškai, kadangi tam tikroje gyvenamojoje vietovėje didėjant nedarbo lygiui, asmenims yra sunkiau susirasti darbą. Informantas I2 savo atsakyme paminėjo, jog *„dažniausiai skurstantieji yra žemesnės kvalifikacijos darbuotojai“*, todėl remiantis tuo, galima manyti, jog susirasti darbą jiems yra dar sunkiau. Tokios darbo vietos, kurioms nereikia aukštos kvalifikacijos ar išsilavinimo yra informacinės visuomenės ir žinių ekonomikos kontekste greitai užimamos, o ir pretendentai į tokias vietas neretai būna trumpalaikiai darbuotojai *„dažnai netenka darbo dėl žalingų įpročių, nesugeba išlaikyti darbo vietos“* (I6).

Subkategorija **pagalbos trūkumas** apima informantų teiginius, kurie yra susiję su išorinės pagalbos trūkumu, kai skurstantieji asmenys negauna tinkamos specialistų pagalbos, ir jiems yra sunku įsilieti į darbo rinką, ugdyti savo socialinių poreikių tenkinimą. Informantas I1 pagalbos trūkumą apibūdino kaip *„pensijos, neįgalumo, vienišoms mamoms vaiko išmokos turėtų būti didesnės, nes mano manymu didžiausią dalį skurstančių sudaro šios grupės, bandymas atskirti tuos, kurie turi mažiau“*. Vadinasi, tinkamos pagalbos stygius yra juntamas, ir jis dažniausiai yra orientuotas į labiau pažeidžiamus asmenis, tokius, kuriems gyvenime sekasi sunkiau, kuriuos yra sunkiau įtraukti į darbo rinką, suteikti pagalbą. Tyrimo dalyvių nuomone, asmenims, kuriems sekasi sunkiau, yra sudėtingiau įsitraukti į darbo rinką, kadangi jie yra nepageidaujami dėl savo socialinio statuso ar turimų žalingų įpročių. Informantai savo teiginiuose paminėjo ir pagalbos nebuvimą, ištikus nelaimei. Tyrimo dalyvių nuomone, jei žmonėms, kurie stokoja socialinių įgūdžių ar yra prastesnės socialinės padėties ištinka nelaimė, jiems yra sudėtingiau gauti pagalbos dėl žmonių nenoro padėti vieni kitiems. Tokiu atveju asmenys, kurie jaučia nepriteklių ar turi bėdų, privalo kreiptis į tam tikras institucijas, kur jiems gali būti suteikta būtinoji pagalba.

Subkategorija **diskriminacija** apima informantų teiginius apie tai, jog neretai asmenys, kurių socialinė padėtis yra prastesnė, visuomenėje yra diskriminuojami. Tyrimo dalyvių nuomone, neretai tie, kurių socialinė padėtis yra prastesnė, visuomenėje yra atstumiami. Artimiausia jiems aplinka atsisako suteikti pagalbos. Tačiau yra ir kitų nuomonių, kodėl taip yra. Informantas I1 savo teiginį papildė: „*tie, kurie turi mažiau yra nereikalingi, kadangi yra nenaudingi. Su jais daugiau darbo*“. Vadinasi galima teigti, jog visuomenėje tie, kuriems sunkiau sekasi, yra atstumiami, ir pagalbos suteikimas iš artimos aplinkos jiems yra ribojamas. Tokiu atveju iškyla būtinybė teikti institucinę pagalbą, siekiant išlaikyti aukštesnį socialinį lygį ir padėti žmonėms, kuriems tos pagalbos reikia.

Kategorija **vidinės priežastys** apima priežastis, kurios kyla ne iš išorės, tačiau iš pačio žmogaus. Šios kategorijos subkategorija **išsilavinimo stoka** apima priežastį, kuri yra nulemta žmogaus išsilavinimo trūkumo dėl vidinių, pačio žmogaus įtakotų veiksnių. Dažniausiai šeimose, kuriose yra jaučiamas nepriteklus, vaikai susiduria su ugdymo įstaigų lankymo problema. Ši problema dažniausiai yra įtakota vidinių šeimos problemų, nesugebėjimo įdiegti vaikams socialinius įgūdžius, dėl kontrolės stokos. Tokiose šeimose augę vaikai neretai nesugeba užaugę įgyti tinkamo išsilavinimo būtent dėl finansinės paramos stokos, todėl tokios problemos neretai yra perduodamos iš kartos į kartą. Informanto I3 teigimu, „*dažniausiai ir tėvai būna nebaigę mokslo, jau žinoma iš kokios šeimos kilę, todėl sunku ir mokytis, ir susirasti darbą*“. Dėl šios priežasties išsilavinimo stygius yra priežastis, dėl kurios žmonės patiria skurdą, nesugeba susirasti darbo ir jo išlaikyti.

Subkategorija **žalingi įpročiai** apima informantų teiginius, kurie yra nukreipti į skurstančiųjų asmenų žalingus įpročius, kurie yra skurdo priežastis. Informantų teigimu, žalingi įpročiai neretai yra perduodami iš kartos į kartą, ir jie daro įtaką darbo susiradimui, jo netekimui. Informanto I6 teigimu, žalingi įpročiai „*kurie priveda prie pajamų netekimo ir nenoro rūpintis savo aplinka*“, yra būtent priežastys, kurios ir nulemia skurdą šeimose. Tyrimo dalyvių nuomone, neretai tokiose šeimose, kuriose yra juntamas nepriteklus, pasireiškia žalingų įpročių proveržiai. Neretai ir vaikams yra rodomas netinkamas pavyzdys, todėl ir institucijos, kurios dirba su tokiais asmenimis, susiduria ne tik su pavienių asmenų skurdo problemos sprendimais, tačiau dažniausiai tai yra šeimų atvejai.

Subkategorija **situacijų valdymo stoka** apima informantų teiginius apie tai, jog nesugebėjimas valdyti kritines ar nenumatytas situacijas veda prie skurdo atsiradimo. Ištikus tam tikroms nenumatytoms situacijoms ar įvykiams gyvenime, ne visi sugeba tinkamai į jas reaguoti, todėl informantų teigimu, netekus darbo ne visi žmonės sugeba vienodai į tai sureaguoti, pasitaiko atvejų, kai žmonės „*ima vartoti alkoholį, pasidaro pasyvūs šeimos atžvilgiu, nesirūpina*

vaikais“ (I3). Tokiu atveju, tai yra priežastis, dėl kurios žmonės nesugeba susitvarkyti su situacijos sudėtingumu.

Subkategorija **nesirūpinimas savimi** apima informantų teiginius, kurie susiję su skurstančiųjų asmenų nesugebėjimu pasirūpinti savimi ir savo artima aplinka. Tyrimo dalyvių nuomone, kai asmenys patiria skurdą, ir nesugeba tinkamai pasirūpinti savimi ir savo šeima, stokoja socialinių įgūdžių, jiems reikia suteikti institucinę pagalbą. Informanto I1 teigimu: „nesirūpina vaikais, jų ateitimi. Todėl perspektyvoje ir vaikai nesusiranda darbo, perima tėvų pavyzdį“. Galima teigti, jog nesirūpinimas savimi ir savo šeima yra viena iš priežasčių, kurios nulemia skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Apibendrinant galima teigti, jog skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje labiausiai nulemia nedarbo lygis, pagalbos žmonėms trūkumas, atsiradusi diskriminacija dėl nepritekliaus bei socialinių įgūdžių stokos, išsilavinimo stoka, žalingi žmonių įpročiai, nesugebėjimas pasirūpinti savimi, savo šeima bei nesugebėjimas tinkamai valdyti kritines situacijas ir tinkamai į jas reaguoti.

3.2.3. Skurdą mažinančios priemonės

Tolesnis kokybinio tyrimo klausimas skirtas apžvelgti, priemones, kurias informantai įvardija kaip tas, kurios galėtų prisidėti prie skurdo mažinimo lygio Klaipėdos miesto savivaldybėje. 7 lentelėje pateiktos subkategorijos, kurios išskirtos atsižvelgiant į tyrimo dalyvių pateiktus atsakymus.

7 lentelė. Skurdo lygio Klaipėdos miesto savivaldybėje mažinimo priemonės

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Materialios priemonės	Išmokos	„Pensijos, neįgalumo, vienišoms mamoms vaiko išmokos turėtų būti didesnės“. I1 „Išmokos, <...> teikiamos nemokamos paslaugos“. I2 „Finansinė pagalba“. I5 „...socialinės pašalpos“. I6
	Finansinis švietimas	„...finansinio raštingumo švietimas“. I2 „Užtikrinti paramą, padedant tvarkyti finansinius išteklius“. I4
Nematerialios priemonės	Pagalbos programos	„...programos padedančios įveikti sunkumus, motyvuojančios keisti gyvenimo būdą“. I2 „Humanistinis bendruomenės ir valstybės požiūris į žmogų, labdaros organizacijų parama“. I3 „...įtraukti į pagalbos programas“. I4 „...paslaugos minimalių poreikių patenkinimui“. I5 „...paramos maisto produktais ir higienos

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
		prekėmis“. I6
	Vietos ugdymo įstaigose	„Daugiau vietų vaikų darželiuose“. I4 „Užtikrinti galimybę jaunoms šeimoms dirbti, sudarant sąlygas gauti vietą darželiuose“. I5

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis kokybinio interviu duomenimis (2023).

Analizuojant atsakymus į interviu klausimą, buvo siekiama apžvelgti priemones, kurias tyrimo dalyviai išskiria kaip mažinančias skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje. Analizės pagrindu išskirta kategorija **materialios priemonės** apima informantų teiginius, kurie susiję su priemonėmis, kurios yra susijusios su finansais. Kategorijai yra priskirtos tokios subkategorijos: išmokos ir finansinis švietimas.

Subkategorija **išmokos** tyrimo dalyvių nuomone apima skurdo lygio mažinimą, kadangi išmokos yra materialinė priemonė, kuri gali padėti ir dažnu atveju padeda žmonėms, stokojantiems finansinių išteklių. Tyrimo dalyvių teigimu, neretai skurstantieji asmenys naudojami išmokomis, ypač tada, kai jos yra didesnės nei minimali alga: „*jei žmogus gauna daugiau pinigų per išmokas nedirbdamas, kam jam dirbti už minimumą. Tai yra reali problema*“ (I3). Taigi, išmokos yra ne tik tinkama priemonė mažinanti skurstančių asmenų nepriteklių, tačiau ir priemonė, kuri skatina bedarbiystę, kuri tyrimo dalyvių buvo paminėta, kaip skurdą skatinanti ir įtakojanti priežastis. Dėl to galima teigti, jog išmokos tarsi įsuka skurdą patiriančius asmenis į užburto ratą, o pridėjus žalingus žmonių įpročius, išsilavinimo stoką, išmokos gali tapti ne tik skurdą mažinanti priemonė, tačiau ir ta priemonė, kuri didina nedarbo lygį. Informanto I1 teigimu, „*valstybiniu mastu uždėti pelno ribas įmonių savininkams, kurie lobsta iš dirbančių sunkaus darbo (vergytės) ir negaunančių adekvačių atlyginimų, tokiu atveju dirbantiems būtų didesni atlyginimai, užimtumo tarnybose mažiau būtų žmonių. Kam dirbti, jei galima nedirbti už tą pačią išmoką*“. Tokiu atveju skurstantieji labiau renkasi išmokas, neiėjimą į darbą. Tačiau dėl darbo nebuvimo atsiranda daug papildomo laiko, ir kaip teigia tyrimo dalyviai, asmenys „*įninka į alkoholio vartojimą, užsisiklėndžia savyje, nebesprendžia savo problemų*“ (I5).

Subkategorija **finansinis švietimas** apima informantų teiginius apie tai, jog asmenis, kurie ilgą laiką nesusiranda darbo ir nesugeba tvarkyti savo finansų yra būtina šviesti, organizuojant jiems paskaitas ar kursus, kurių metu būtų suteikiama informacija apie tai, kaip būtų galima valdyti savo finansus. Informanto I2 teigimu, „*užsiėmimus galima organizuoti, tačiau ar visi į juos ateis ir kokia bus nauda*“, todėl finansinio raštingumo skatinimas turėtų būti nukreiptas į tuos, kurie yra motyvuoti keisti savo gyvenimą ir jį pagerinti. Kitu atveju, tyrimo dalyvių nuomone, finansinio raštingumo skatinimas gali neduoti numatomos naudos.

Kategorija **nematerialios priemonės** apima informantų teiginius apie nematerialias priemones, kurios padeda mažinti skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje. Subkategorija **pagalbos programos** tyrimo dalyvių yra labai svarbi, kadangi kai žmonėms yra suteikiama tikslinga pagalba, jie gali pagerinti savo esamą finansinę padėtį bei pasiekti finansinį stabilumą. Informanto I3 teigimu, yra labai svarbu sutelkti žmonėms tinkamą pagalbos programą, kadangi „gebėjimas tą žmogų įtraukti į padėti ir kitiems“ yra labai svarbus veiksnys, siekiant mažinti skurdo lygį.

Subkategorija **vietos ugdymo įstaigose** apima informantų pateiktą informaciją apie vietų ikimokykliniame ugdyme trūkumą. Tyrimo dalyvių teigimu, jei ikimokyklinio ugdymo įstaigose trūksta vietų, jie negali priimti vaikų, kurių tėvai vietoje to, kad būtų su jais namie, dirbtų. Todėl vietų ikimokykliniame ugdyme padidėjimas, tyrimo dalyvių nuomone būtų viena iš priemonių, kuri galėtų sumažinti skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Apibendrinant galima teigti, jog skurdo lygio Klaipėdos miesto savivaldybėje mažinimo priemonės yra materialios ir nematerialios. Materialias priemones apima išmokos, kurios skiriamos atsižvelgiant į gyventojų pajamas bei finansinis švietimas, kuris būtinas, siekiant, jog skurstantys asmenys turėtų suvokimą apie finansų valdymą. Nematerialias priemones apima pagalbos programos, kurios yra tikslingos, nukreiptos į žmogų ir jo problemą bei papildomos vietos ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

3.2.4. Paslaugos, kurios turi didžiausią paklausą skurstančiųjų asmenų tarpe

Tolesnis kokybinio tyrimo klausimas skirtas identifikuoti paslaugas, kurios turi didžiausią paklausą skurstančiųjų asmenų tarpe Klaipėdos miesto savivaldybėje. 8 lentelėje pateiktos kategorijos ir subkategorijos, kurios išskirtos atsižvelgiant į tyrimo dalyvių pateiktus atsakymus.

8 lentelė. Paslaugos, kurios turi didžiausią paklausą skurstančiųjų asmenų tarpe

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Socialinė parama	Socialinės pašalpos	„Iš socialinės paramos skyriaus prašo socialinės pašalpos“. I6 „...socialinės paramos skyriaus paslaugos, nes nori gauti pašalpų“. I5
	Laikinas apnakvindinimas	„...laikinos nakvynės paslaugos“. I2 „Dažniausiai tokie žmonės naudojami laikinos naktyvinėmis paslaugomis“. I3
	Labdara maistu	„Maisto banko paslaugos, kurios suteikia maisto produktų ir maitinimą labdaros valgyklos“. I1 „Paklausiausios paslaugos, kurios susijusios su

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
		nemokamu maistu“.I3 „Maisto banko paslaugos, kuris teikia nemokamą valgį“.I4
	Labdara rūbais, priemonėmis	„Carito paslaugos, nes jie tiekia paramą reikalingais daiktais, pavyzdžiui, rūbais, namų apyvokos priemonėmis“. I2 „Paklausiausios paslaugos yra Carito, kuris duoda reikalingų rūbų“. I5.
Emocinė parama	Psichologo konsultacijos	„Viena iš paklausiausių paslaugų tarp moterų yra psichologo konsultacijos, ypač patyrus smurtą artimoje aplinkoje“.I1 „Tarp moterų yra paklausiausios psichologo konsultacijos“. I6

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis kokybinio interviu duomenimis (2023).

Analizuojant atsakymus į interviu klausimą, buvo siekiama apžvelgti paslaugas, kurios tyrimo dalyvių nuomone yra paklausiausios tarp skurstančiųjų Klaipėdos miesto savivaldybėje. Analizės pagrindu išskirta kategorija **socialinė parama** apima informantų teiginius, kurie susiję su socialinėmis paslaugomis, kurios paklausiausios tarp skurstančiųjų Klaipėdos miesto savivaldybėje. Šiai kategorijai priskirtos tokios subkategorijos: socialinės pašalpos, laikinas apnakvindinimas, labdara maistu, labdara rūbais, priemonėmis.

Subkategorija **socialinės pašalpos** tyrimų dalyvių nuomone yra viena iš paklausiausių paslaugų, kuriomis naudojasi skurstantys asmenys. Tai iliustruoja šie teiginiai: „Iš socialinės paramos skyriaus prašo socialinės pašalpos“ (I6), „Sakyčiau socialinės paramos skyriaus paslaugomis, norėdami gauti pašalpų“ (I5). Tyrimo dalyvių teigimu, skurstantys asmenys vyksta į socialinės paramos skyrių, užpildo parąšymą socialinei pašalpai gauti. Taigi, galima teigti, kad itin dažnai skurstantys asmenys, norėdami išgyventi, kreipiasi į Klaipėdos miesto socialinės paramos skyrių, kad gauti jiems priklausančias socialinės pašalpas.

Subkategorija **laikinas apnakvindinimas** tyrimo dalyvių teigimu dar viena iš paklausiausių paslaugų skurstančių asmenų tarpe. Informanto 3 teigimu, „Dažniausiai tokie žmonės naudojami laikinos nakvynės paslaugomis“. Tenka pastebėti, kad dauguma skurstančių asmenų neturi nuolatinės gyvenamosios vietos, todėl naudojami laikino apnakvindinimo paslaugomis. Remiantis Klaipėdos miesto savivaldybės pateikta informacija (2023), apgyvendinimas nakvynės namuose paslauga 2021 metais Klaipėdos mieste suteikta 103 socialinę riziką patiriantiems asmenims, iš jų 28 asmenims su negalia, 37 senyvo amžiaus asmenims. Galima pastebėti, kad 2021 metais iš tiesų nemažai su skurdu susiduriančių asmenų pasinaudojo apgyvendinimo paslaugomis nakvynės namuose. Pažymėtina, kad Klaipėdos miesto nakvynės namuose asmenims, kurie susiduria su skurdu, yra teikiamos ir kitos jiems svarbios

paslaugos. Pavyzdžiui, higienos, sociokultūrinės, psichologinė pagalba ir konsultavimas, socialinių įgūdžių ugdymas ir kt.

Subkategorija **labdara maistu** ir subkategorija **labdara rūbais, priemonėmis**, tyrimo dalyvių teigimu, taip pat yra paklausi paslauga skurstančiųjų tarpe. Tyrime dalyvavę asmenys pastebi, kad skurstantys asmenys yra linkę naudotis nevyriausybinių organizacijų, tokių kaip „Maisto bankas“ bei „Caritas“, paslaugomis. Tai iliustruoja šie teiginiai: „Maisto banko paslaugos, kuris teikia nemokamą valgį“ (I4) ir „Carito paslaugos, nes jie tiekia paramą reikalingais daiktais, pavyzdžiui, rūbais, namų apyvokos priemonėmis“ (I2). Galima teigti, kad minėtų nevyriausybinių organizacijų teikiamos paslaugos turi didžiausią paklausą tarp skurstančių asmenų Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Kategorija **emocinė parama** apima informantų teiginius, kurie susiję su emocinėmis paslaugomis, kurios paklausiausios tarp skurstančiųjų Klaipėdos miesto savivaldybėje. Šiai kategorijai priskirta tokia subkategorija: psichologo konsultacijos.

Subkategorija **psichologo konsultacijos** tyrimo dalyvių teigimu yra paklausi paslauga tarp skurstančiųjų, ypač moterų. Informanto 1 teigimu, „Viena iš paklausiausių paslaugų tarp moterų yra psichologo konsultacijos, ypač patyrus smurtą artimoje aplinkoje“. Skurstančiųjų tarpe smurtas artimoje aplinkoje itin dažnas reiškiny. Dažniausiai fizinį, psichologinį ir seksualinį smurtą patiria moterys.

Apibendrinat galima teigti, kad Klaipėdos miesto savivaldybėje paklausios paslaugos tarp skurstančiųjų yra socialinė ir emocinė parama. Socialinė parama apima socialines pašalpas, laikiną apnakvindinimą, labdarą maistu, rūbais ir priemonėmis. Skurstantys asmenys linkę naudotis nevyriausybinių organizacijų „Maisto bankas“ ir „Caritas“ paslaugomis. Emocinė parama apima psichologo konsultacijas, kai patiriamas smurtas artimoje aplinkoje. Psichologo konsultacijos dažniausiai reikalingos moterims.

3.2.5. Paslaugos, kurių labiausiai trūksta

Kitas kokybinio tyrimo klausimas skirtas išskirti paslaugas, kurių labiausiai trūksta skurstantiems asmenims Klaipėdos miesto savivaldybėje. 9 lentelėje pateiktos subkategorijos, kurios išskirtos atsižvelgiant į tyrimo dalyvių pateiktus atsakymus.

9 lentelė. Socialinių paslaugų trūkumas skurstantiems asmenims

Klaipėdos miesto savivaldybėje

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Materialinės	Finansinė	„Finansinė išmoka paskolų atveju“. I2

paslaugos	pagalba	„Teikti finansinę pagalbą, informuoti“. I3
	Socialinės paslaugos	„Trūksta kur nusimaudyti mūsų mieste, valgyklos su karštu maistu skurstantiems“. I4 „Trūksta transportavimo paslaugų“. I5 „Labdaros valgyklų, kur asmenys galėtų ateiti pavalgyti šilto maisto“. I6
Nematerialinės paslaugos	Informavimas	„Informavimo aktualiais klausimais“. I1 „Labai trūksta informacijos teikimo“. I4
	Teisinė pagalba	„...nemokamos teisinės paslaugos“. I2 „teisininko pagalbos, kai kyla klausimų“. I2

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis kokybinio interviu duomenimis (2023).

Analizuojant atsakymus į interviu klausimą, buvo siekiama apžvelgti, kokių socialinių paslaugų labiausiai trūksta skurstantiems asmenims Klaipėdos miesto savivaldybėje. Išskirta kategorija **materialios paslaugos** apima informantų teiginius, kurie susiję su priemonėmis, kurios yra susijusios su finansais ir teikiama materialine paslauga. Kategorijai yra priskirtos tokios subkategorijos: finansinė pagalba, socialinės paslaugos.

Subkategorija **finansinė pagalba**, tyrimo dalyvių nuomone, apima finansinės pagalbos skurstantiems asmenims trūkumą. Informantų teigimu, skurstantieji neretai nesugeba rasti tinkamos finansinės pagalbos, kadangi nežino kur jos ieškoti, o neretai ir nesugeba jos susirasti. Informantas I1 savo teiginį apie finansinės pagalbos trūkumą papildė taip: *„informaciją galima daugiau rasti internete, bet ypatingai vyresnio amžiaus žmonės nesinaudoja internetu. Dalyvaujant Maisto banko akcijose kai renkami maisto produktai ne kartą patys žmonės sakė: „o ką daryt jei man pagalbos reikia“, „o kas man gali padėt“.* Vadinasi, problema yra opi, žmonės nežino, kur reikia kreiptis, siekiant gauti finansinės pagalbos. Dėl šios priežasties skurstantiems asmenims turėtų būti suteikiama tikslinė finansinė pagalba, informuojant kaip ją gauti, kokius dokumentus žmogus turi turėti. Tyrimo dalyvių teigimu, užtikrinus tinkamą finansinės pagalbos informacijos sklaidą, galima sumažinti skurstančių asmenų skaičių, kadangi neretai žmogus gavęs tinkamą finansinę pagalbą, atsigauna, susitvarko savo situacijas ir pradeda gyventi normalų gyvenimą. Informanto I3 teigimu, *„neretai tiek tetrūksta, gautų tinkamą informaciją ir susitvarkytų savo problemas su finansais“.*

Subkategorija **socialinės paslaugos** apima informantų teiginius, kurie susiję su socialinių paslaugų trūkumu Klaipėdos miesto savivaldybėje. Tyrimo dalyvių nuomone žmonėms, kurie stokoja finansinių išteklių labai trūksta socialinių paslaugų, tokių kaip transportavimo paslaugos, ypač žmonėms su negalia ar mamoms, kurios vienos augina vaikus ir negali nuvažiuoti pas gydytojus. Tai patvirtina informanto I5 teiginys *„jaunoms mamoms yra problema, jei gyvena toli nuo gydymo įstaigų ar mokyklų. Problema ir žmonėms su negalia“.* Tyrimo dalyvių nuomone, užtikrinamas ne visų skurstančiųjų socialinių paslaugų tenkinimas, kadangi tam trūksta išteklių.

Tyrimo dalyviai paminėjo ir valgyklų trūkumą, kur skurstantys asmenys gautų karšto maisto, ypač šaltuoju metų laiku. Socialinės paslaugos, anot tyrimo dalyvių, yra ta sritis, kuri turi būti tobulintina, siekiant teikti kokybiškesnes paslaugas skurstantiems asmenims ir pagerinti jų gyvenimo kokybę.

Kategorija **nematerialinės paslaugos** apima tokias subkategorijas: informavimas ir teisinė pagalba.

Subkategorija **informavimas** apima informantų teiginius, jog skurstantiems asmenims labai trūksta tinkamai pateiktos informacijos apie paslaugas, kurias jie gali gauti, siekiant pagerinti savo gyvenimo kokybę. Kaip buvo minėta prie materialinių paslaugų, trūksta informacijos ir su finansais susijusiais klausimais. Dėl šios priežasties yra būtina plėsti informacijos paslaugų teikimo prieinamumą, šviesti skurstančiuosius apie paslaugas, kurias jie gali teikti. Tai atspindi ir kita subkategorija – **teisinė pagalba**, kurią tyrimo dalyviai paminėjo, kaip labai aktuali. Informantų teigimu, skurstantys asmenys labai dažnai susiduria su teisine sistema ir negauna tinkamos pagalbos. Skurstantieji neturi pajamų samdyti teisinę pagalbą, todėl anot informanto I2, skurstantiesiems turėtų būti užtikrinta nemokama teisinė pagalba: „*kai kyla tam tikrų klausimų ar problemų, kadangi jie neturi pinigų pasisamdyti teisininko*“. Siekiant tenkinti skurstančiųjų poreikius ir mažinti skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje, informantų teigimu, yra būtina sutelkti dėmesį į paslaugų teikimo trūkumus, kad būtų galima skurstantiems suteikti kokybiškesnes ir prieinamas paslaugas.

Apibendrinant galima teigti, jog Klaipėdos miesto savivaldybėje skurstančiųjų asmenų poreikiui tenkinti yra jaučiamas socialinių paslaugų prieinamumo trūkumas, kai skurstantieji asmenys negauna informacijos, kuri būtų susijusi su paslaugomis, kuria jie gali gauti. Taip pat trūksta teisinės pagalbos, kuri skurstantiems asmenims, pasak tyrimo dalyvių, turi būti nemokama.

3.2.6. Prioritetai, teikiant socialines paslaugas

Tolesnis kokybinio tyrimo klausimas skirtas išskirti prioritetus, kuriais remiantis organizuojamas socialinių paslaugų teikimas Klaipėdos miesto savivaldybėje. 10 lentelėje pateiktos subkategorijos, kurios išskirtos atsižvelgiant į tyrimo dalyvių pateiktus atsakymus.

10 lentelė. Prioritetai, kuriais remiantis organizuojamas socialinių paslaugų teikimas Klaipėdos miesto savivaldybėje

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Nefinansiniai	Dokumentacija	„Prioritetas, kad dokumentai būtų tvarkingi“. I1

prioritetai		„svarbu tinkamai parengti dokumentai“. I2
	Socialinės paslaugos	„Maitinimas ir pagalba maistu“. I2 „Bendrosioms socialinėms paslaugoms“. I4
Finansiniai prioritetai	Kompensacijos	„...skiriamas kompensacijom už komunalinius patarnavimus“. I4 „Svarbu atskirti, kam reikia kompensacijų ir socialinių išmokų“. I5
	Parama	„Suteikiant drabužių ir maisto davinių paramą“. I6 „Atskirti, kam reikalinga parama ir tinkamai ją išskirstyti“. I3

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis kokybinio interviu duomenimis (2023).

Analizuojant atsakymus į interviu klausimą, buvo siekiama apžvelgti, kokie yra prioritetai, organizuojant socialinių paslaugų teikimą Klaipėdos miesto savivaldybėje. Išskirta kategorija **nefinansiniai prioritetai** apima informantų teiginius, kurie susiję su prioritetais, kurie yra nefinansinio pobūdžio. Kategorijai yra priskirtos tokios subkategorijos: dokumentacija, socialinės paslaugos.

Subkategorija **dokumentacija** tyrimo dalyvių išskirta kaip prioritetinė, siekiant sutelkti dėmesį į tinkamą dokumentacijos pildymą, siekiant suteikti skurstantiems asmenims tikslingą pagalbą. Tyrimo dalyvių nuomone, neretai dokumentai yra supildomi netinkamai, žmonės atvyksta nežinodami, kokių dokumentų gali reikėti pildant prašymus, ar kokią pagalbą gali gauti, todėl yra ypač svarbu gebėti tinkamai pildyti dokumentus, o pildant juos suteikti tikslią ir išsamią informaciją. Informanto I1 teigimu: „*būna atvejų, kai ateina asmenys, su kuriais sunku susikalbėti, tačiau būtina dokumentaciją supildyti tiksliai*“. Tyrimo dalyvių teigimu, net ir tuo atveju, jei ateina žmogus, kuris nežino galimybių, kurios susijusios su pagalbos gavimu, būtina tinkamai žmones informuoti, o informavus tinkamai sutvarkyti dokumentus.

Subkategorija **socialinės paslaugos** apima informantų teiginius, jog prioritetas būtų tinkamas ir kokybiškas socialinių paslaugų teikimas. Tyrimo dalyvių teigimu, dėmesys turi būti sutelktas į tai, kad visos paslaugos būtų suteiktos tinkamai, atsižvelgiant į skurstančiųjų asmenų poreikius. Socialinių paslaugų teikimas apima ir tinkamą pagalbos maistu organizavimą, išskirstymą tiems, kuriems to labiausiai reikia. Informanto I2 teigimu: „*reikia užtikrinti tinkamą pagalbos teikimą, kad neliktų nepastebėtų žmonių*“. Tad galima teigti, jog socialinių paslaugų teikimo kokybė yra prioritetas, kuris suteikia socialinių paslaugų prieinamumą ir veiksmingumą.

Kategorija **finansiniai prioritetai** apima finansinius prioritetus, į kuriuos, tyrimo dalyvių nuomone, turi būti sutelktas dėmesys. Subkategorija **kompensacijos**, tyrimo dalyvių teigimu, yra prioritetas, siekiant socialinių paslaugų teikimo Klaipėdos miesto savivaldybėje kokybės. Kompensacijos yra prioritetas, siekiant socialinių paslaugų teikimo kokybės, kadangi tinkamai identifikuotas kompensacijų poreikis gali užtikrinti socialinių paslaugų teikimo kokybę. Tyrimo

dalyvių nuomone, jei darbuotojai tinkamai identifikuoja, kokios paramos reikia, galima tikslingai parinkti kompensacijas, kurios žmonėms būtų naudingos. Tačiau šiam dalykui reikia ir dokumentacijos tvarkymo: kad kompensacijos būtų paskirtos tikslingai, būtina tinkamai tvarkyti dokumentus.

Subkategorija **parama** apima paramą, kuri gali būti skiriama maistu, rūbais ar kitomis priemonėmis, kurios yra reikalingos skurstantiems asmenims. Tyrimo dalyvių nuomone, prioritetai, teikiant socialinę pagalbą skurstantiems asmenims, turi būti nukreipti į paramos teikimą.

Apibendrinant galima teigti, jog prioritetai, kurie yra nukreipti į socialinių paslaugų teikimą skurstantiems asmenims yra tinkamas dokumentacijos pildymas ir informavimas visais, su dokumentacija susijusiais klausimais, socialinių paslaugų prieinamumas visiems, kuriems jų reikia, tinkamai teikiamos kompensacijos bei parama.

3.2.7. NVO indėlis teikiant pagalbą skurstantiems

Toliau buvo pateiktas kokybinio tyrimo klausimas, skirtas apžvelgti, kaip nevyriausybinių organizacijų prisideda prie socialinių paslaugų skurstantiems asmenims teikimo. 11 lentelėje pateiktos subkategorijos, kurios išskirtos, atsižvelgiant į tyrimo dalyvių pateiktus atsakymus.

11 lentelė. Nevyriausybinių organizacijų indėlis teikiant pagalbą skurstantiems

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Tikslinė pagalba	Humanitarinė pagalba	„NVO prisideda humanitarine pagalba“. I1 „...rūpinasi labdara ir parama rūbais, maistu“. I2 „Dalinama paramą maistu, rūbais, avalyne“. I4 „...parama daiktais, drabužiais, maistu“. I5
	Teisinė pagalba	„...teisine pagalba“. I1 „Esant poreikiui, konsultuojama teisiniais klausimais“. I2
	Švietimo pagalba	„...rūpinasi prevencija, švietimu“. I2 „Šviečia asmenis įvairiais klausimais“. I5
Savanorių pagalba	Neatlygintinos paslaugos	„teikia nemokamas vaikų dienos socialinės priežiūros paslaugas“. I2 „Prisideda teikdamos bendrąsias socialines paslaugas bei socialinę priežiūrą“. I4
	Savanorystė	„...telkia savanorius“. I2 „Labai telkia savanorių pagalbą, padeda namuose“. I4

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis kokybinio interviu duomenimis (2023).

Analizuojant atsakymus į interviu klausimą, buvo siekiama apžvelgti, kokias paslaugas skurstantiems asmenims teikia nevyriausybinių organizacijų Klaipėdos miesto savivaldybėje. Išskirta kategorija **tikslinė pagalba** apima informantų teiginius, kurie susiję su tikslinės pagalbos teikimu, esant situacijoms, kai skurstantiems pagalba yra itin būtina. Kategorijai yra priskirtos tokios subkategorijos: humanitarinė pagalba, teisinė pagalba ir švietimo pagalba.

Subkategorija **humanitarinė pagalba**, tyrimo dalyvių teigimu, apima tokios pagalbos teikimą, kaip pagalba rūbais, daiktais, maistu. Tokia pagalba, kuri yra teikiama esamuojų laiko ir yra itin būtina. Humanitarinė pagalba yra bene svarbiausias nevyriausybinių organizacijų indėlis, teikiant pagalbą skurstantiems asmenims, kadangi finansinės pagalbos jie suteikti negali. Kita subkategorija **teisinė pagalba** paminėta dviejų tyrimo dalyvių. Pasak informantų, retais atvejais, kai to labai reikia, nevyriausybinių organizacijų teikia ir teisinę pagalbą, tačiau nevyriausybinių organizacijų veikloje turi dalyvauti teisininkas, kuris būtų kompetentingas teikti tokias paslaugas. Dar viena subkategorija **švietimo pagalba** apima nevyriausybinių organizacijų teikiamą švietimo pagalbą. Tokia pagalba yra susijusi su rūpinimosi savimi švietimu, tinkamu pasirūpinimu savo šeima ir artimaisiais, finansiniais ištekliais.

Kategorija **savanorių pagalba** apima nevyriausybinių organizacijų teikiamą savanorystės pagalbą. Jos subkategorija **neatlygintinos paslaugos** apima teikiamas paslaugas, už kurias nėra reikalaujama jokio atlygio. Šį aspektą atliepia ir kita subkategorija **savanorystė**, kuri yra nukreipta į savanorių telkimą, kadangi nevyriausybinių organizacijų dirba pagrindu savanorystės pagrindu. Informantas I6 savo atsakymuose pateikė išsamų nevyriausybinių organizacijų indėlį:

- „Maisto bankas“ suteikia maisto produktų ir maitinimą labdaros valgykloje.
- „Caritas“ parama daiktais, drabužiais, maistu, teikia konsultavimo ir tarpininkavimo paslaugas, sprendžiant socialines problemas.
- Išganyto armija teikia asmens higienos paslaugą, suteikia drabužių, teikia konsultavimo ir tarpininkavimo paslaugas sprendžiant socialines problemas.
- Raudonasis Kryžius teikia konsultavimo ir tarpininkavimo paslaugas sprendžiant socialines problemas.
- Informacijos ir Paramos Gausiai šeimai centras paramą teikia drabužiais, daiktais, maistu.
- Labdaros paramos fondas „Veik“ teikia paramą daiktais, drabužiais, maistu.
- Samariečiai teikia konsultavimo ir tarpininkavimo paslaugas sprendžiant socialines problemas
- Maltiečiai teikia paramą maistu“.

Apibendrinant galima teigti, jog nevyriausybinių organizacijų teikia pagrįstą pagalbą, kuri yra paremta savanoryste. Pagrindinis nevyriausybinių organizacijų tikslas ir uždutis yra suteikti humanitarinę pagalbą, kuri galėtų pagerinti skurstančių asmenų gyvenimo kokybę.

3.2.8. Socialinių paslaugų skurstantiems asmenims tobulinimo galimybės

Kitas kokybinio tyrimo klausimas skirtas apžvelgti, kaip turėtų būti tobulinimo socialinių paslaugų teikimo sąlygos. 12 lentelėje pateiktos subkategorijos, kurios išskirtos, atsižvelgiant į tyrimo dalyvių pateiktus atsakymus.

12 lentelė. Socialinių paslaugų teikimo sąlygų gerinimo priemonės

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Paslaugų infrastruktūros plėtra	Paslaugų prieinamumas	„prieinamesnės socialinės paslaugos“. I1
	Paslaugų plėtimas	„Reikėtų valgyklos su karštu maistu skurstantiems.“ I4 „Sociokultūrinių paslaugų, siekiant išvengti socialinių problemų“. I5
	Pagalba šeimoms	„Pagalba jaunoms šeimoms, auginančioms mažamečius vaikus“. I1 „prioritetų pasirinkimas, motyvacijos didinimo priemonės“. I2
Finansinių resursų priemonės	Finansinis ugdymas	„finansinio raštingumo ugdymas“. I1 „Finansinis raštingumas“. I2
	Nevyriausybinių organizacijų indėlis	„Daugiau skirti lėšų NVO“. I1 „Savivaldybė galėtų daugiau lėšų skirti nevyriausybiniams organizacijoms“. I6
	Paslaugų finansavimas	„...skirti didesnę finansavimą teikiamoms paslaugoms“. I2 „...užtikrinti, kad būtų skiriama daugiau finansinių išteklių pašalpoms“. I3
Žmogiškųjų resursų priemonės	Socialinių paslaugų prieinamumas	„Atsakomybės, nes trūksta meilės žmogui, atsakingumo, operatyvumo, žmogiškumo“. I4 „Socialinių paslaugų prieinamumo didinimas“. I5
	Teikiamos pagalbos efektyvumas	„Kad būtų geriau teikiamos paslaugos, nebūtų atskirties“. I4 „Svarbus teikiamų paslaugų efektyvumas ir kokybė“. I5

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis kokybinio interviu duomenimis (2023).

Analizuojant atsakymus į interviu klausimą, buvo apžvelgiama, kokias socialinių paslaugų tobulinimo priemones Klaipėdos miesto savivaldybėje siūlo tyrimo dalyviai. Išskirtos

trys kategorijos: paslaugų infrastruktūros plėtra, finansinių resursų priemonės, ir žmogiškųjų resursų priemonės.

Kategorijoje **paslaugų infrastruktūros plėtra** išskirtos 3 subkategorijos: *paslaugų prieinamumas*, *paslaugų plėtimas*, *pagalba šeimoms*. Subkategorija **paslaugų prieinamumas** atspindi labai konkrečią respondentų nuomonę, jog tokios paslaugos turėtų būti prieinamesnės. Koks konkrečiai tas didesnis prieinamumas turėtų būti, galima spręsti remiantis kitomis išskirtomis subkategorijomis. Subkategorijoje **paslaugų plėtimas** respondentų nuomone daugiau reikėtų skirti dėmesio ir lėšų maitinimo bei sociokultūrinėms paslaugoms, kad jų būtų daugiau ir jos, be abejo, būtų nemokamos, apie jas būtų skelbiama prieinamais ir suprantamais kanalais. Subkategorijoje **pagalba šeimoms** respondentai mano, jog daugiau dėmesio reikėtų skirti pagalbai jaunuoms šeimoms su mažais vaikais bei mokyti tokius žmones pasirinkti svarbesnius prioritetus tarkim, ketinant kažką įsigyti ar lėšas skirti laisvalaikiui, ugdymuisi, gerbūvio gerinimui. Taip pat, respondentų manymu, labai svarbus akcentas yra visokiomis priemonėmis ir būdais didinti tokių žmonių motyvaciją siekiant gerinti savo gyvenimą.

Kategorija **finansinių resursų priemonės** apima informantų teiginius, kurie susiję su priemonėmis, kurias įtakoja finansiniai ištekliai. Šiai kategorijai yra priskirtos tokios subkategorijos: finansinis ugdymas, nevyriausybinių organizacijų indėlis ir paslaugų finansavimas.

Subkategorijoje **finansinis ugdymas** respondentai vienareikšmiškai mano, jog būtina skurstančius, socialiai remtinus asmenis mokyti, kaip elgtis su finansais ir kitais ištekliais, nes, anot respondentų, dažnai būna taip, jog asmuo, gavęs išmokas, jas išleidžia tuoj pat, visiškai nepagalvodamas, kad reikės iš jų išgyventi dar mėnesį laiko.

Subkategorija **nevyriausybinių organizacijų indėlis** tyrimo dalyvių yra svarbus tuo, kad yra būtina skirti daugiau savivaldybės lėšų, siekiant teikti kokybiškas socialines paslaugas. Informanto I1 teigimu, yra būtina skirti daugiau savivaldybės lėšų nevyriausybinių organizacijų veiklai, kadangi „jose dažnu atveju būna žmogiškieji resursai trumpalaikiai arba vyresnio amžiaus, kurių pajėgumas nepakankamas), kad užtikrintų nuolatinę pagalbą“. Vadinas, skiriant didesnes lėšas nevyriausybinių organizacijų veiklai finansuoti, tyrimo dalyvių nuomone, būtų galima pagerinti teikiamų paslaugų kokybę bei teikti paslaugas platesniu mastu.

Subkategorija **paslaugų finansavimas** apima informantų teiginius, kurie susiję su tikslinių paslaugų finansavimu, kurios yra skirtos tenkinti skurstančiųjų asmenų poreikius. Į šį paslaugų finansavimą yra įtrauktos ir pašalpos. Tyrimo dalyvių nuomone, skiriant didesnes pašalpas skurstantiesiems, galima pagerinti teikiamų socialinių paslaugų kokybę. Prie paslaugų finansavimo tyrimo dalyviai priskyrė ir papildomų darbo vietų, kurios būtų skirtos teikti socialines paslaugas skurstantiems finansavimą. Tyrimo dalyvių nuomone, tokiu būdu būtų galima užtikrinti efektyvesnes socialines paslaugas skurstantiems asmenims.

Kategorija **žmogiškųjų resursų priemonės** apima tokias socialinių paslaugų teikimo gerinimo priemones, kurių kilmė yra žmogaus darbas ir pastangos. Subkategorija **socialinių paslaugų prieinamumas** apima informantų teiginius, kurie susiję su socialinių paslaugų teikėjų bendravimo ypatumais su skurstančiais žmonėmis. Informantų nuomone tie, kurie teikia socialines paslaugas turėtų būti atviresni, paslaugesni, labiau įsigilinti į problemines situacijas. Informanto I4 teigimu: „neretai darbas atliekamas šaltai, nenorima įsigilinti į situacijos sudėtingumą, tiesiog sausai atliekamas darbas ir tiek“. Todėl iškyla būtinybė gerinti socialinių paslaugų teikimą per žmogiškųjų santykių kūrimą, darbuotojų, kurie dirba su skurstančiais žmonėmis darbo mikroklimato gerinimą. Tyrimo dalyvių nuomone, socialinės paslaugos neretai skurstantiems atrodo neprieinamos dėl pakankamai šaltų santykių su paslaugų teikėjais.

Subkategorija **teikiamų paslaugų efektyvumas** apima informantų nuomonę, kuri susijusi su efektyvumu, kurį kuria darbuotojai ir savanoriai, dirbantys su skurstančiais asmenimis. Tyrimo dalyvių nuomone, darbuotojai, dirbantys su skurstančiais žmonėmis, neturi parodyti, jog šie asmenys yra atskirti nuo visuomenės, priešingai, jie turi teikti efektyvią pagalbą ne tik priemonėmis ir produktais, tačiau ir padedant psichologiškai, palaikant ir paskatinant keisti gyvenimo būdą ir kokybę.

Apibendrinant galima teigti, jog gerinti socialinių paslaugų teikimo kokybę galima, didinant finansavimą nevyriausybinėms organizacijoms, kurios teikia pagalbą skurstantiems asmenims, didinant finansavimą pašalpoms bei gerinant mikroklimatą tarp darbuotojų, kurie teikia pagalbą ir skurstančių asmenų.

3.2.9. Socialinių paslaugų prieinamumo didinimo galimybės

Paskutinis kiekybinio tyrimo klausimas buvo skirtas apžvelgti, kaip reikėtų didinti socialinių paslaugų prieinamumą Klaipėdos miesto savivaldybėje. 13 lentelėje pateiktos subkategorijos, kurios išskirtos atsižvelgiant į tyrimo dalyvių pateiktus atsakymus.

13 lentelė. Socialinių paslaugų skurstantiems asmenims prieinamumo didinimas

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
Socialinių paslaugų teikėjų skaičiaus didinimas	Didesnis socialinių darbuotojų skaičius	„Reikia įdarbinti daugiau socialinių darbuotojų, nes yra didelis klientų skaičius“. I1 „Didinti socialinių darbuotojų skaičių“. I4 „Įdarbinti kuo daugiau socialinių darbuotojų“. I2
	Didesnis socialinių darbuotojų padėjėjų skaičius	„...didinti socialinių darbuotojų padėjėjų skaičių“. I4
Didesnis	Lėšų skyrimas	„Klaipėdos miesto savivaldybė turėtų skirti

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantys teiginiai
finansavimas	nevyriausybiniams organizacijoms	daugiau lėšų įvairioms nevyriausybiniams organizacijoms“. I3 „...mūsų miesto savivaldybė turėtų skirti kur kas daugiau lėšų organizacijoms“. I5
Informacijos sklaidos didinimas	Socialinių paslaugų viešinimas	„Reikėtų apie socialinių paslaugų teikimą informuoti kuo daugiau žmonių. Tai būtų galima padaryti per televiziją ir radiją“. I6 „Sukurti daugiau reklamų apie socialinių paslaugų teikimą ir jas transliuoti per televizorių“. I4

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis kokybinio interviu duomenimis (2023).

Analizuojant atsakymus į interviu klausimą, buvo siekiama apžvelgti, kaip tyrimo dalyviai siūlo didinti socialinių paslaugų prieinamumą skurstantiems asmenims Klaipėdos miesto savivaldybėje. Išskirta kategorija **socialinių paslaugų teikėjų skaičiaus didinimas** apima informantų teiginius, kurie susiję su socialinių paslaugų prieinamumo didinimo skurstantiems asmenims Klaipėdos miesto savivaldybėje. Šiai kategorijai priskirtos tokios subkategorijos: didesnis socialinių darbuotojų skaičius ir didesnis socialinių darbuotojų padėjėjų skaičius.

Subkategorijoje *didesnis socialinių darbuotojų skaičius* ir *didesnis socialinių darbuotojų padėjėjų skaičius* paminėtas keletas dalyvių. Informantai nurodė, kad siekiant padidinti socialinių paslaugų prieinamumą skurstantiems asmenims Klaipėdos miesto savivaldybėje būtina didinti tiek socialinių darbuotojų, tiek socialinių darbuotojų padėjėjų skaičių. Tai iliustruoja šie teiginiai: „*Idarbinti kuo daugiau socialinių darbuotojų*“ (I2) ir „...*didinti socialinių darbuotojų padėjėjų skaičių*“ (I4). Pastebima, kad augant socialinių paslaugų gavėjų skaičiui, sunku užtikrinti, kad visiems asmenims socialinės paslaugos būtų prieinamos. Didesnis socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų skaičius užtikrintų, kad visiems asmenims, kuriems reikalinga pagalba, ji būtų suteikta.

Kategorija **didesnis finansavimas** apima informantų teiginius, kurie susiję su finansiniais ištekliais, siekiant padidinti socialinių paslaugų prieinamumą skurstantiems asmenims. Šiai kategorijai priskirta tokia subkategorija: lėšų skyrimas nevyriausybiniams organizacijoms.

Subkategorijoje *lėšų skyrimas nevyriausybiniams organizacijoms* kaip dar viena iš priemonių socialinių paslaugų prieinamumo didinimui skurstantiesiems yra paminėta tyrimo dviejų dalyvių. Informantų teigimu, siekiant, kad socialinės paslaugos būtų prieinamos visiems skurstantiems asmenims. Klaipėdos miesto savivaldybė turėtų skirti daugiau lėšų įvairioms nevyriausybiniams organizacijoms, kurios skurstančius asmenis aprūpina maistu, drabužiais, reikalingais daiktais. Nevyriausybinių organizacijų, turėdamos daugiau finansinių išteklių, galės suteikti daugiau socialinių paslaugų skurstantiems asmenims ir pagerinti jų gyvenimą.

Kategorija **informacijos sklaidos didinimas** apima informantų teiginius, kurie susiję su visuomenės informavimu siekiant, kad socialinės paslaugos būtų prieinamos visiems skurstantiems asmenims Klaipėdos miesto savivaldybėje. Šiai kategorijai priskirta viena subkategorija: socialinių paslaugų viešinimas.

Subkategorija **socialinių paslaugų viešinimas**, kaip priemonė socialinių paslaugų prieinamumo didinimui, skurdą patiriantiems asmenims yra paminėta keleto tyrimo dalyvių. Tyrime dalyvavę asmenys nurodė, kad socialinių paslaugų prieinamumą skurstantiems asmenims Klaipėdos miesto galima padidinti viešinant socialines paslaugas. Tai iliustruoja šie teiginiai: „Reikėtų apie socialinių paslaugų teikimą informuoti kuo daugiau žmonių. Tai būtų galima padaryti per televiziją ir radiją“ (I6) ir „Sukurti daugiau reklamų apie socialinių paslaugų teikimą ir jas transliuoti per televizorių“ (I4). Dauguma vienišų, skurstančių asmenų, ypač vyresnio amžiaus, nežino apie socialines paslaugas, kurios pagerintų jų gyvenimo kokybę, todėl būtina per televiziją, radiją bei kitas ryšio priemones informuoti asmenis apie galimybę gauti socialines paslaugas į namus.

Apibendrinant galima teigti, kad siekiant padidinti socialinių paslaugų prieinamumą skurstantiems asmenims Klaipėdos miesto savivaldybėje, būtina įdarbinti daugiau socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų, skirti daugiau lėšų nevyriausybiniams organizacijoms, kurios skurstančius asmenis aprūpina maistu, drabužiais, avalyne, daiktais, viešinti apie socialines paslaugas per įvairias ryšio priemones.

3.3. Tyrimo rezultatų diskusija

Aptariant empirinio tyrimo rezultatus, tikslinga konstatuoti, jog gauti rezultatai atskleidė reikšmingų aspektų apie skurstančiųjų asmenų poreikių tenkinimą Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Pirmiausia, informantai teigė, kad skurstantysis, tai toks asmuo, kuris yra netekęs darbo ar jo apskritai neturi, ir dėl to patiria finansinę nepriteklių bei socialinę atskirtį. Galima pastebėti, kad Lavee ir kt. (2020) skurstantį taip pat suvokia kaip asmenį, praradusį pragyvenimo šaltinį ir dėl to negalintį patenkinti savo ir kitų šeimos narių būtiniausių poreikių.

Informantai teigė, kad pagrindinės priežastys, lemiančios skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje galima skirstyti į dvi grupes: išorinės ir vidinės. Vidinės priežastys, lemiančios skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje, yra nedarbas, pagalbos žmonėms trūkumas ir atsiradusi diskriminacija dėl nepritekliaus, o vidinės – išsilavinimo stoka, žalingi žmonių įpročiai, nesugebėjimas pasirūpinti savimi, savo šeima bei nesugebėjimas tinkamai valdyti kritines situacijas ir tinkamai į jas reaguoti. Dauguma mokslininkų (pavyzdžiui, Tella ir Chineke,

2022; Berzenski ir kt., 2022) taip pat teigia, kad skurdą nulemia tiek išorinės, tiek vidinės priežastys.

Atsakydami į trečią klausimą, informantai teigė, kad prie skurdo mažinimo lygio Klaipėdos miesto savivaldybėje prisidėtų materialios ir nematerialios priemonės. Tyrime dalyvavę informantai teigė, kad skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje sumažintų išmokos, kurios būtų skiriamos atsižvelgiant į gyventojų pajamas bei finansinis švietimas, siekiant, jog skurstantys asmenys turėtų suvokimą apie finansų valdymą. Informantai pažymėjo ir tai, kad skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje sumažintų pagalbos programos, nukreiptos į žmogų ir jo problemas bei papildomos vietos ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Galima pastebėti, kad užsienio šalių mokslininkai (Ackermann, 2010; Schandu, 2023) taip pat akcentuoja materialių ir nematerialių priemonių būtinumą mažinant skurdo lygį. Liu ir kt. (2023), Brown ir James (2021) teigimu, viena iš skurdo mažinimo priemonių – tai papildomos vietos ugdymo įstaigose, kad tėvai galėtų dirbti ir užsidirbti pragyvenimui ir geresnei gyvenimo kokybei.

Tyrime dalyvavę informantai teigė, kad Klaipėdos miesto savivaldybėje paklausios paslaugos tarp skurstančiųjų yra socialinės ir emocinės paramos. Pastebima, kad itin dažnai skurstantys asmenys kreipiasi į socialinės paramos skyrių dėl socialinių pašalpų skyrimo, naudojami laikino apnakvindinimo paslaugomis. Informantai teigė, kad su skurdu susiduriantys asmenys linkę naudotis nevyriausybinų organizacijų paslaugomis, ypač „Maisto banko“, kurie parūpina skurstantiems asmenims maisto, rūbų, avalynės bei įvairių priemonių. Informantai teigė ir tai, kad gana paklausi paslauga skurstančiųjų tarpe yra psichologo konsultacijos, kuriomis dažniausiai naudojasi nuo smurto artimoje aplinkoje nukentėjusios moterys. Tai, kad laikino apnakvindinimo ir psichologinės pagalbos paslaugos paklausiausios skurstančiųjų tarpe, atskleidžia Klaipėdos miesto savivaldybės informacija (2023). Pastebima, kad 2021 metais laikino apnakvindinimo paslauga pasinaudojo 252 socialinę riziką patiriantys asmenys, o psichologine pagalba – 330 asmenų, iš jų 196 moterys, kurios patyrė smurtą artimoje aplinkoje.

Tyrime dalyvavę informantai teigė, kad Klaipėdos miesto savivaldybėje skurstantiems asmenims trūksta socialinių paslaugų prieinamumo (t.y. skurstantieji asmenys negauna informacijos, kuri susijusi su paslaugomis, kurias jie gali gauti) bei nemokamos teisinės pagalbos. Tačiau Klaipėdos miesto savivaldybės 2021–2030 m. strateginio plėtros plano koncepcijoje (2020) pažymima, kad Klaipėdos mieste šeimos, kurios patiria socialinę atskirtį, pasigenda tokių socialinių paslaugų kaip specialiųjų socialinių paslaugų, sveikatos priežiūros paslaugų (psichologinės pagalbos jaunimui ir suaugusiems asmenims klausimu) bei pagalbos švietimo srityje. Pastebima ir tai, kad skurstantiesiems trūksta tokių socialinių paslaugų, kurios būtų teikiamos jų namuose (Dėl Klaipėdos miesto savivaldybės 2021 metų socialinių paslaugų plano patvirtinimo, 2020).

Atsakydami į šeštą klausimą, informantai teigė, kad prioritetai, organizuojant socialinių paslaugų teikimą Klaipėdos miesto savivaldybėje, nukreipti į socialinių paslaugų teikimą skurstantiems asmenims yra tinkamas dokumentacijos pildymas ir informavimas visais, su dokumentacija susijusiais klausimais, socialinių paslaugų prieinamumas visiems, kuriems jų reikia, tinkamai teikiamos kompensacijos bei parama.

Tyrimo metu buvo nustatyta, kad nevyriausybinių organizacijų, siekdamas prisidėti prie socialinių paslaugų teikimo skurstantiems asmenims Klaipėdos miesto savivaldybėje, teikia pagalbą, paremta savanoryste. Informantai teigė, kad nevyriausybinių organizacijų teikia humanitarinę, teisinę, švietimo ir kitą reikalingą pagalbą, kuri pagerina skurstančiųjų gyvenimo kokybę. Klaipėdos miesto savivaldybės pateiktoje informacijoje (2023) pažymima, kad šiuo metu Klaipėdos miesto savivaldybėje veiklą vykdo apie 15 nevyriausybinių organizacijų, kurios prisideda prie geresnės skurstančiųjų gyvenimo kokybės. Pavyzdžiui, labdaros ir paramos fondas „Maisto bankas“ teikia paramą maisto produktais, karštais pietumis, konsultacinėmis paslaugomis, Klaipėdos šv. Juozapo Darbininko parapijos Caritas nepasiturinčius asmenis aprūpina rūbais, avalyne, maistu ir kt.

Atsakydami į aštuntą klausimą, informantai teigė, kad gerinti socialinių paslaugų teikimo kokybę galima, didinant finansavimą nevyriausybiniams organizacijoms, kurios teikia pagalbą skurstantiems asmenims, didinant finansavimą pašalpoms bei gerinant mikroklimatą tarp darbuotojų, kurie teikia pagalbą ir skurstančių asmenų. Yontsheva ir Nancy (2006), Fuseinis ir kt. (2022), Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas (2023) taip pat pažymi, kad siekiant pagerinti socialinių paslaugų kokybę skurstantiems asmenims, būtina skirti daugiau lėšų nevyriausybiniams organizacijoms.

Tad, kaip Klaipėdos miesto savivaldybėje būtų galima pagerinti socialinių paslaugų teikimą skurstantiems asmenims? Atsakydami į devintą klausimą, informantai teigė, kad siekiant padidinti socialinių paslaugų prieinamumą skurstantiems asmenims Klaipėdos miesto savivaldybėje, būtina įdarbinti daugiau socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų, skirti daugiau lėšų nevyriausybiniams organizacijoms bei viešinti apie teikiamas socialines paslaugas per įvairias ryšio priemones. Tamaliūnaitė (2022) taip pat akcentuoja, kad siekiant padidinti socialinių paslaugų prieinamumą skurstantiesiems, būtina didinti socialines paslaugas teikiančių darbuotojų skaičių. Atlikto tyrimo „Dėl Klaipėdos miesto savivaldybės 2021 metų socialinių paslaugų plano patvirtinimo“ (2020) rezultatuose pateikiama, kad yra asmenų, kuriems reikia informacijos apie tai, kaip galima pasirūpinti savimi bei šeima. Minėtas tyrimas atskleidė, jog 2019 m. labiausiai Klaipėdos miesto gyventojams reikėjo savarankiško gyvenimo namų (12 proc.), socialinių paslaugų, kurios būtų teikiamos šeimoms, kuriose auga mažamečiai vaikai – 12 proc. Po 11 proc. tyrimo dalyvių pažymėjo, jog Klaipėdos mieste reikia tobulinti tokias

paslaugas kaip pagalbos į namus teikimas, kai socialiniai darbuotojai lankosi pas gyventojus namuose ir padeda jiems, suteikdami reikiamą pagalbą, o taip pat – socialinių įgūdžių ugdymo ir tobulinimo.

IŠVADOS

1. Skurdo apibrėžtis grindžiama asmens pajamomis ir gebėjimu užtikrinti tam tikrą pragyvenimo lygį. Taigi skurdas – būseną žmogaus, neturinčio įprasto ar socialiai priimtino pinigų ar materialinių vertybių kiekio. Skurdas egzistuoja tada, kai žmonės neturi lėšų savo pagrindiniams poreikiams patenkinti. Skurstantis asmuo yra identifikuojamas, pagrįste sprendžiant iš asmenų turimų pajamų, galimybės dirbti, darbo pobūdžio bei pagrindinių poreikių tenkinimo. Pagrindinis aspektas yra darbo netekimas ar jo neturėjimas, kuris sukelia finansinį nepriteklių, socialinių garantijų netekimą bei socialinę atskirtį visuomenėje.
2. Klaipėdos mieste yra teikiamas platus spektras socialinių paslaugų, kurių prioritetinės sritys yra labai panašios, kaip ir kituose miestuose, tačiau mieste socialinių paslaugų paklausa yra pakankamai didelė, todėl jaučiamas tokių paslaugų trūkumas, šios paslaugos turėtų būti plėtojamos. Ypač vertėtų atkreipti dėmesį į tokių socialinių paslaugų plėtrą kaip socialinė pagalba gyventojų namuose, laikino apgyvendinimo paslauga bei dėmesys jaunimui, kuris susiduria su priklausomybėmis. Klaipėdos miesto savivaldybė priėmė sprendimą rengti konkursus, kurių metu būtų finansuojamos nevyriausybinių organizacijoms, kurių veikla paremta socialinių paslaugų teikimu gyventojams.
3. Atliktas empirinis tyrimas atskleidė, kad skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje labiausiai nulemia nedarbo lygis, pagalbos žmonėms trūkumas, socialinių įgūdžių, išsilavinimo stoka, žalingi įpročiai, nesugebėjimas pasirūpinti savimi bei šeima, nesugebėjimas tinkamai valdyti kritines situacijas ir tinkamai į jas reaguoti. Skurstantiesiems pagalba teikiama materialinėmis bei nematerialinėmis priemonėmis, o paklausios paslaugos tarp skurstančiųjų yra socialinė ir emocinė parama. Klaipėdos miesto savivaldybėje skurstančiųjų asmenų poreikiams tenkinti yra jaučiamas socialinių paslaugų prieinamumo trūkumas, ypač susijęs su informacijos apie galimas gauti paslaugas stoka bei teisinės pagalbos trūkumas. Prioritetinės sritys teikiant socialines paslaugas skurstantiems asmenims yra tinkamas dokumentacijos pildymas ir informavimas visais, su dokumentacija susijusiais klausimais, socialinių paslaugų prieinamumas visiems, kuriems jų reikia, tinkamai teikiamos kompensacijos bei parama. Siekiant gerinti socialinių paslaugų teikimo kokybę bei prieinamumą būtina įdarbinti daugiau socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų, skirti daugiau lėšų nevyriausybiniams organizacijoms, viešinti informaciją apie socialines paslaugas per įvairias ryšio priemones.

REKOMENDACIJOS

1) Klaipėdos miesto savivaldybei:

1. Pagal galimybes didinti finansavimą vietinės nevyriausybinių organizacijoms, kurios teikia pagalbą skurstantiems asmenims.
2. Pagal galimybes didinti socialinių darbuotojų bei jų padėjėjų, dirbančių su skurstančiais asmenimis, skaičių.

2) Socialiniams darbuotojams, teikiantiems pagalbą skurstantiems asmenims:

1. Pagal galimybes skurstantiems asmenims stengtis teikti daugiau informacijos bei šviečiamosios pagalbos:
 - apie tai, kaip galima pasirūpinti savimi bei savo šeima;
 - apie priklausančias paslaugas bei galimybes jas gauti;
2. Motyvuoti skurstančiuosius patiems ieškoti informacijos apie paslaugas, apie galimybes jas gauti, apie galimybes gerinti savo situaciją.

LITERATŪRA

1. Ackermann C. (2010). *Reducing poverty MNCS business strategies in developing countries*. Prieiga internetu: https://research-api.cbs.dk/ws/portalfiles/portal/58430156/camilla_ackermann.pdf
2. Andreeva, O., Vovchenko, G., Galazova, S., Sukhoveeva, A. (2023). Benefits and Risks of Digitalization of Providing Social Services by the State. In book: *Anti-Crisis Approach to the Provision of the Environmental Sustainability of Economy* (pp.143-152). Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/371517615_Benefits_and_Risks_of_Digitalization_of_Providing_Social_Services_by_the_State
3. Apostu, S., Dimian, G., Vasilescu, D. (2022). *An in-depth analysis of the relation of health and poverty in Europe*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/359294608_An_in-depth_analysis_of_the_relation_of_health_and_poverty_in_Europe
4. Berzenski, S., LaSalle-Castro, R., Marcelo, A., Yates, T. (2022). The development of divergent thinking despite poverty: Moderating factors. *Cognitive Development*, 64(1): 101244. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/363069029_The_development_of_divergent_thinking_despite_poverty_Moderating_factors
5. Biudžetinė įstaiga Klaipėdos miesto socialinės paramos centras. (2023). *Biudžetinės įstaigos Klaipėdos miesto socialinės paramos centro 2022 metais suteiktų socialinių paslaugų ataskaita*. Prieiga internetu: https://www.klaipedaspc.lt/file/repository/Socialiniu_paslaugu_ataskaita_2022.pdf
6. Brown, P., James, D. (2021). *Educational expansion, poverty reduction and social mobility: Reframing the debate*. Prieiga internetu: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0883035519313151>
7. Burlina, C., Rodriguez-Pose, A. (2023). *Inequality, poverty, deprivation and the uneven spread of COVID-19 in Europe*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/369289101_Inequality_poverty_deprivation_and_the_uneven_spread_of_COVID-19_in_Europe
8. Caprioli, T., Giebel, C., Reilly, S., Tetlow, H. (2023). Social support services for dementia during the COVID-19 pandemic: A longitudinal survey exploring service adaptations in the United Kingdom. *Health Expectations*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/371137506_Social_support_services_for_deme

- ntia during the COVID-19 pandemic A longitudinal survey exploring service adaptations in the United Kingdom
9. Casanova, G., Lillini, R., Moreno, C. (2022). *Long-term care needs and the risk of household poverty across Europe: A comparative secondary data study*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/364036633_Long-term_care_needs_and_the_risk_of_household_poverty_across_Europe_A_comparative_secondary_data_study
 10. Constantin, S. (2021). *Sustainable Development – Poverty in Europe*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/357855137_Sustainable_Development_-_Poverty_in_Europe
 11. Crowley, A. (2022). Relative Poverty and Slumming Simulations. In book: *Representations of Poverty in Videogames* (pp.35-64) Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/360982780_Relative_Poverty_and_Slumming_Simulations
 12. *Dėl Klaipėdos miesto savivaldybės 2024 metų socialinių paslaugų plano patvirtinimo*. (2024). Prieiga internetu: <https://www.klaipeda.lt/data/public/uploads/2024/04/t1-84.pdf>
 13. Delamonica, E. (2022). Measuring human rights. Vernacularisation and paradoxes of measurement in child poverty estimation. *The International Journal of Human Rights*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/366202369_Measuring_human_rights_Vernacularisation_and_paradoxes_of_measurement_in_child_poverty_estimation
 14. Donauskaitė, D. (2015). *Žiniasklaidos vaidmuo skurdo mažinimo politikoje: Lietuvos interneto dienraščių 2008 m. Ekonominės krizės metu atvejis*. Daktaro disertacija. Prieiga internetu: <https://www.lituanistika.lt/content/70963>
 15. Espinoza-Delgado, J., & Vollmer, S. (2023). Multidimensional poverty and deprivation: using individual versus household data. In book: *Research Handbook on Measuring Poverty and Deprivation* (pp.420-429). Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/369862859_Multidimensional_poverty_and_deprivation_using_individual_versus_household_data
 16. Faisal, M. (2022). *Conceptual Overview of Measures of Poverty: Unidimensional to Multidimensional Approach*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/362068593_Conceptual_Overview_of_Measures_of_Poverty_Unidimensional_to_Multidimensional_Approach

17. Fuseini M., Sulemana M., Ibrahim M., Azure E. (2022). *Role of non-governmental organizations in poverty reduction in the global South: evidence from world vision Ghana, Kintampo South district*. Prieiga internetu: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9612594/>
18. Gaisbauer, H., Schweiger, G., Sedmak, S. (2019). Absolute poverty in Europe: introduction. In book: *Absolute Poverty in Europe* (pp.1-14). Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/363051229_Absolute_poverty_in_Europe_introduction
19. Gaižauskaitė, I., Valavičienė, N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
20. Garcia-Mandicó, S., Prinz, C. (2023). Aligning Employment Promotion with Poverty Prevention. In book: *Handbook of Disability* (pp.1-20). Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/369045737_Aligning_Employment_Promotion_with_Poverty_Prevention
21. Guio, A., Marlier, E., Nolan, B. (2021). *Improving the understanding of poverty and social exclusion in Europe*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/355394423_Improving_the_understanding_of_poverty_and_social_exclusion_in_Europe
22. Halkos, G., Gkampoura, E. (2021). Evaluating the effect of economic crisis on energy poverty in Europe. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 144(1): 110981. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/350385619_Evaluating_the_effect_of_economic_crisis_on_energy_poverty_in_Europe
23. He, T., Chen, R., Wang, Z., Sun, P. (2022). *Spatial differentiation and factors influencing the benefits of industrial poverty alleviation in villages*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/365311851_Spatial_differentiation_and_factors_influencing_the_benefits_of_industrial_poverty_alleviation_in_villages
24. Yontsheva B., Nancy G. (2006). *Does NGO Aid Go to the Poor? Empirical Evidence from Europe*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/5125042_Does_NGO_Aid_Go_to_the_Poor_Empirical_Evidence_from_Europe
25. Islam, M. (2023). *Financial Inclusion as the Driver of Poverty Alleviation in Developing Economies: Evidence from Bangladesh*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/369963133_Financial_Inclusion_as_the_Driver_of_Poverty_Alleviation_in_Developing_Economies_Evidence_from_Bangladesh

26. Kapur, R. (2022). *Poverty and Backwardness: Impediments within the Course of Progression of Individuals and Communities*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/366577960_Poverty_and_Backwardness_Impediments_within_the_Course_of_Progression_of_Individuals_and_Communities
27. Kapur, R. (2022). *Poverty: A Barrier in Promoting Enhancement of Necessary Factors*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/362888397_Poverty_A_Barrier_in_Promoting_Enhancement_of_Necessary_Factors
28. Kenzhetayeva, A., Aliyeva, A. (2022). *Improving the effectiveness of non-governmental organizations*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/363947218_Improving_the_effectiveness_of_n-on-governmental_organizations
29. Kikvadze, T., Shakiashvili, T. (2023). *The econometric model of factors affecting poverty*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/369482389_THE_ECONOMETRIC_MODEL_OF_FACTORS_AFFECTING_POVERTY
30. *Klaipėdos miesto savivaldybės 2021-2030 metų strateginis plėtros planas*. (2020). Prieiga internetu: <https://www.klaipeda.lt/lt/planavimo-dokumentai/klaipedos-miesto-savivaldybes-2021-2030-metu-strateginis-pletros-planas/8827/>
31. *Klaipėdos miesto savivaldybės socialinių paslaugų 2023 metų planas*. (2022). Prieiga internetu: https://www.klaipeda.lt/lt/doclib/ydkguzayl1zhuc2y1qr1wnwbc3hhhaxh?_cf_chl_tk=rDXWaoqkLuX8qj0GfjTe2T8.FLaLtpoO2ygxg5.rJvs-1714806107-0.0.1.1-1578
32. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba. (2020). *Dėl Klaipėdos miesto savivaldybės 2021 metų socialinių paslaugų plano patvirtinimo*. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAD/9d5ce68043cd11ebb394e1efb98d3e67/>
33. Kliuchnyk, R. (2022). *Major factors causing poverty under modern conditions*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/362464426_MAJOR_FACTORS_CAUSING_POVERTY_UNDER_MODERN_CONDITIONS
34. Lavee, E., Attrash-Najjar, A., Strier, R., Wilkis, A. (2022). *Lone Motherhood, Poverty and the Meaning of Money*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/364093997_Lone_Motherhood_Poverty_and_the_Meaning_of_Money

35. Leogrande, A. (2023). *Workers at Risk of Poverty in Europe*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/369901271_Workers_at_Risk_of_Poverty_in_Europe
36. Lietuvos Respublikos Seimas (2013). *Lietuvos Respublikos nevyriausybinų organizacijų plėtros įstatymas*. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.463439>
37. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. (2014). *II-6 Labiausiai pažeidžiamų gyventojų grupių socialinės atskirties sprendimo galimybių tyrimas*. Vilnius.
38. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas. *Valstybės žinios*, 2006-02-11, Nr. 17-589. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.270342>
39. Lietuvos statistikos departamentas. (2022). *Lietuvos gyventojų pajamos ir gyvenimo sąlygos*. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/lietuvos-gyventoju-pajamos-ir-gyvenimo-salygos-2022/skurdo-rizika/skurdo-rizikos-lygis>
40. Lietuvos statistikos departamentas. (n.d.). *Nedarbo lygis apskrityse*. Prieiga internetu: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=f6fb390e-7313-4a75-8b7f-f60892f0a401#/>
41. Liu, M., Feng, X., Zhao, Y., Qiu, H. (2023). *Impact of poverty alleviation through relocation: From the perspectives of income and multidimensional poverty*. Prieiga internetu: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0743016723000384>
42. Luczak, A., Kalinowski, S. (2022). *Subjective Poverty: New Techniques of Measurement and Statistical Analysis*.
43. Maric, N., Petrovic, S., Kuzman, M., Riecher-Rossler, A. (2019). Implementation of early detection and intervention services for psychosis in Central and Eastern Europe: Current status. *Early Intervention in Psychiatry*, 13(7). Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/331958468_Implementation_of_early_detection_and_intervention_services_for_psychosis_in_Central_and_Eastern_Europe_Current_status
44. Marks, S. (2022). Poverty. In book: *International Human Rights Law* (pp.622-643). Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/363181400_30_Poverty
45. Martinez, D., Ramirez, J., Carbono-Mercado, A., Arevalo, O. (2022). Virtuality in Non-governmental Organizations: An Analysis from Working Conditions. In book: *HCI International 2022 – Late Breaking Posters* (311-316). Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/365700273_Virtuality_in_Non-governmental_Organizations_An_Analysis_from_Working_Conditions

46. Miller, M., Alberini, A., (2016). Sensitivity of price elasticity of demand to aggregation, unobserved heterogeneity, price trends, and price endogeneity: Evidence from US Data. *Energy Policy*, 97: 235-249.
47. Moatsos, M. (2021). *Long run trails of poverty, 1925–2010*. Prieiga internetu: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00181-020-01960-x>
48. Mokrytska, N. (2023). *Types of social services for homeless people*. License CC BY-NC-ND 4.0. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/371815848_Types_of_social_services_for_homeless_people
49. Musa, I., Sule, M., Eke, C., Yakeen, O. (2022). *Poverty and Its Intractability: Causes and Consequences*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/366732080_Poverty_and_Its_Intractability_Causes_and_Consequences
50. Nacionalinio skurdo mažinimo organizacijų tinklo apžvalga. (2020). Prieiga internetu: https://www.smtinklas.lt/wp-content/uploads/2020/10/Skurdas-ir-socialine-atskirtis_2020.pdf
51. Nacionalinio skurdo mažinimo organizacijų tinklo apžvalga. (2021). Prieiga internetu: <https://www.eapn.eu/wp-content/uploads/2021/10/eapn-Leidiny-PW-Lithuania-Final-5258.pdf>
52. Naseh, M., Potocky, M., Burke, S., Stuart, P. (2022). Factors Associated with Poverty among Refugees in the United States. *Journal of Poverty*, 28(3): 1-19. DOI:10.1080/10875549.2022.2128974.
53. Nevyriausybinių organizacijų Lietuvoje pandemijos COVID-19 metu: iššūkiai, pasekmės ir galimybės. (2020). Prieiga internetu: <https://olf.lt/tyrimas-nevyriausybinės-organizacijos-lietuvoje-pandemijos-covid-19-metu-issukiai-pasekmes-ir-galimybes-2020-m/>
54. Nevyriausybinių organizacijų Lietuvoje pandemijos COVID-19 metu: iššūkiai, pasekmės ir galimybės. (2020). Prieiga internetu: <https://olf.lt/tyrimas-nevyriausybinės-organizacijos-lietuvoje-pandemijos-covid-19-metu-issukiai-pasekmes-ir-galimybes-2020-m/>
55. Nutarimas „Dėl Socialinių paslaugų planavimo metodikos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2006-11-18, Nr. 124-4705. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.286889/asr?positionInSearchResults=17&searchModelUUID=4b8c7cff-f745-4954-94e7-347297d24afb>

56. Özgün, G., Dolcerocca, A. (2023). Bringing classes back into poverty discussions. *Frontiers in Sociology*, 7. DOI:10.3389/fsoc.2022.969750
57. Romero Plana, V. (2022). Poverty meanings and projections of homeless men. *Masculinities and Social Change*, 11(3) 262-289. DOI:10.17583/MCS.2022.10124
58. Sabokhat, S. (2022). *Poverty and factors causing it*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/368495253_POVERTY_AND_FACTORS_CAUSING_IT
59. Samkus, M. (2021). *NVO statusą turinčių nevyriausybių organizacijų skaičius išaugo dukart*. Prieiga internetu: <https://www.registrucentras.lt/naujienos/index.php?mod=news&act=view&id=52267>
60. Sattler, K. (2023). *Disentangling Poverty From Neglect: Using a Person-Centered Approach to Examine Risk Factors for Neglect Among Families in Poverty*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/369381437_Disentangling_Poverty_From_Neglect_Using_a_Person-Centered_Approach_to_Examine_Risk_Factors_for_Neglect_Among_Families_in_Poverty
61. Saunders, P. (2022). *Experiencing poverty: the voices of poverty and disadvantage*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/363182631_four_-_Experiencing_poverty_the_voices_of_poverty_and_disadvantage
62. Shandu, L. (2023). *The five dimensions of poverty by Robert Chambers revised summary*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/368543272_The_five_dimensions_of_poverty_by_Robert_Chambers_revised_summary
63. Skurdas ir socialinė atskirtis (2023). *Nacionalinis skurdo mažinimo organizacijų tinklas*. Prieiga internetu: <https://www.smtinklas.lt/wp-content/uploads/2023/10/Skurdas-ir-socialin%C4%97-atiskirtis-Lietuvoje-2023.pdf>
64. *Skurdo mažinimo Lietuvoje strategija*. (2000). Prieiga internetu: <http://skurdas.lt/files/main/Skurdo%20strategija-0609.doc>
65. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos apžvalga. (2019). *Skurdas ir socialinė atskirtis Lietuvoje*. Prieiga internetu: <https://www.smtinklas.lt/wp-content/uploads/simple-file-list/Metin%C4%97-skurdo-ir-socialin%C4%97s-atiskirties-ap%C5%BEvalga/Skurdas-ir-socialine%CC%87-atiskirtis.-Lietuvoje-2019.pdf>
66. Sok, S. (2023). *Learning Organization in Non-Governmental Organizations: A Brief Literature Review and Recommendations for Practice*. Prieiga internetu:

- https://www.researchgate.net/publication/369356199_Learning_Organization_in_Non-Governmental_Organizations_A_Brief_Literature_Review_and_Recommendations_for_Practice
67. Stylianou, M., Gavriel, A., Papamichael, A., Voukkali, I. (2023). SWOT analysis for non-formal education through environmental volunteering involvement in Non-Profit Organizations. *IOP Conference Series Earth and Environmental Science*, 1196(1): 012085.
68. Subramanian, A. (2021). *Social Groups and Economic Poverty: A Problem in Measurement*. Prieiga internetu: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-16-0428-7_8
69. Subramanian, S. (2021). The Focus Axiom and Poverty: On the Coexistence of Precise Language and Ambiguous Meaning in Economic Measurement. In book: *Social Values and Social Indicators* (pp. 139-153). Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/354828365_The_Focus_Axiom_and_Poverty_On_the_Coexistence_of_Precise_Language_and_Ambiguous_Meaning_in_Economic_Measurement
70. Šileika, A., Blatienė, I. (2000). *Gyventojų pajamų diferenciacija ir skurdas Lietuvoje*. Vilnius. Pinigų studijos, Nr. 3, Ekonomikos teorija ir praktika. Prieiga internetu: <https://www.lb.lt/uploads/documents/docs/publications/sileika.pdf>
71. Šileika, A., Zabarauskaitė, R. (2009). Skurdas : metodologijos klausimai ir lygis Lietuvoje. *Socialinis darbas*, t. 8, Nr. 1, p. 17-27, <https://www.lituanistika.lt/content/23545>
72. Tamaliūnaitė, A. (2022). *Sveikatos priežiūros ir socialinės paslaugos sveikstantiems nuo priklausomybės ligų Lietuvoje analizė*. Prieiga internetu: <https://data.kurkl.lt/wp-content/uploads/2023/04/Sveikatos-prieziuros-ir-socialiniu-paslaugu-sveikstantiems-nuo-priklausomybes-ligu-Lietuvoje-analize-1.pdf>
73. Tella, A., Chineke, C. (2022). Improving global foods system, human health, and alleviating poverty through small ruminant production: the nigerian gains. *Global Journal of Agricultural Sciences*, 21(1): 13-25.
74. Torry, M. (2022). *Reducing poverty and inequality*. Prieiga internetu: https://www.researchgate.net/publication/365234782_six_-_Reducing_poverty_and_inequality

SANTRAUKA

Tyrimo objektas: skurstančiųjų asmenų poreikių patenkinimas Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti skurstančiųjų asmenų poreikių patenkinimą, priklausomai nuo vietinės infrastruktūros išvystymo Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti iš teorinės perspektyvos skurdo sampratą, įskaitant skurstančiųjų asmenų poreikius.
2. Išanalizuoti vietinę infrastruktūrą, susijusią su skurstančiųjų poreikių patenkinimu, Klaipėdos miesto savivaldybėje.
3. Ištirti empiriškai skurstančių asmenų poreikių patenkinimą Klaipėdos miesto savivaldybėje, priklausomai nuo jiems prieinamos infrastruktūros.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir dokumentų, susijusių su analizuojama tema, analizė, siekiant atskleisti skurstančiųjų asmenų poreikių tenkinimą Klaipėdos miesto savivaldybėje.

Pagrindiniai rezultatai. Skurdo apibrėžtis grindžiama asmens pajamomis ir gebėjimu užtikrinti tam tikrą pragyvenimo lygį. Skurstantis asmuo yra identifikuojamas, pagrinde sprendžiant iš asmenų turimų pajamų, galimybės dirbti, darbo pobūdžio bei pagrindinių poreikių tenkinimo. Klaipėdos miesto savivaldybėje skurstančiųjų asmenų poreikiams tenkinti yra jaučiamas socialinių paslaugų prieinamumo trūkumas, ypač susijęs su informacijos apie galimas gauti paslaugas stoka bei teisinės pagalbos trūkumas. Prioritetinės sritys teikiant socialines paslaugas skurstantiems asmenims yra tinkamas dokumentacijos pildymas ir informavimas visais, su dokumentacija susijusiais klausimais, socialinių paslaugų prieinamumas visiems, kuriems jų reikia, tinkamai teikiamos kompensacijos bei parama. Siekiant gerinti socialinių paslaugų teikimo kokybę bei prieinamumą būtina įdarbinti daugiau socialinių darbuotojų ir socialinių darbuotojų padėjėjų, skirti daugiau lėšų nevyriausybiniams organizacijoms, viešinti informaciją apie socialines paslaugas per įvairias ryšio priemones.

SUMMARY

The object of the study: meeting the needs of the poor in Klaipėda City Municipality.

The aim of the study is to analyse the satisfaction of the needs of poor people depending on the development of local infrastructure in Klaipėda City Municipality.

Study objectives:

1. To provide a theoretical perspective on the concept of poverty, including the needs of the poor.
2. To analyse the local infrastructure related to meeting the needs of the poor in Klaipėda City Municipality.
3. To empirically investigate the satisfaction of the needs of the poor in the municipality of Klaipėda, depending on the infrastructure available to them.

Research methods: analysis of scientific literature and documents related to the topic under analysis in order to reveal the satisfaction of the needs of the poor in Klaipėda City Municipality.

Main results. The definition of poverty is based on a person's income and ability to achieve a certain standard of living. The identification of a person in poverty is based on their income, ability to work, type of work and satisfaction of basic needs. In Klaipėda City Municipality, there is a lack of access to social services to meet the needs of the poor, especially in relation to the lack of information about available services and the lack of legal assistance. Priority areas for the provision of social services to the poor are proper documentation and information on all documentation-related issues, accessibility of social services to all those in need, adequate compensation and support. In order to improve the quality and accessibility of social services, it is necessary to recruit more social workers and assistant social workers, to allocate more funds to NGOs and to publicise information on social services through various means of communication.

PRIEDAI

1 priedas

KOKYBINIO INTERVIU GAIRĖS

Laba diena,

Esu Marius Grakauskas, Mykolo Romerio universiteto socialinio darbo ketvirto kurso studentas. Atlieku socialinį tyrimą, kuriuo tikslas – išanalizuoti skurstančiųjų asmenų poreikių patenkinimą, priklausomai nuo vietinės infrastruktūros išvystymo Klaipėdos miesto savivaldybėje. Kviečius Jus dalyvauti tyrime ir atsakyti į interviu klausimus. Interviu gairės ir klausimai skirti socialiniams darbuotojams, dirbantiems su skurstančiais asmenimis Klaipėdos mieste. Interviu yra anoniminis, o tyrimo rezultatai bus naudojami tik apibendrinti ir tik pagal tiesioginę paskirtį – magistro baigiamajame darbe.

Interviu dalyvio socialinės-demografinės charakteristikos:

- Lytis
- Amžius
- Pareigos
- Darbo stažas paskutinėje darbovietėje

Interviu gairės	Detalizuojantys klausimai
I. Skurstančiojo samprata	1. Savais žodžiais apibūdinkite skurstančiojo sampratą Lietuvos kontekste.
II. Skurdo priežastys	2. Kaip apibūdintumėte priežastis, labiausiai lemiančias skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje?
III. Skurdo mažinimo priemonės ir paslaugos	3. Apibūdinkite priemones skurdo lygiui mažinti Klaipėdos miesto savivaldybėje. 4. Apibūdinkite paslaugas, paklausiausias tarp skurstančiųjų Klaipėdos miesto savivaldybėje. 5. Apibūdinkite Klaipėdos miesto savivaldybėje trūkstamas socialines paslaugas skurstantiems asmenims. 6. Kaip apibūdintumėte prioritetus, organizuojant socialinių paslaugų teikimą Klaipėdos miesto savivaldybėje skurstantiems asmenims?
IV. Skurdo mažinimo subjektai	7. Kaip nevyriausybinės organizacijos Klaipėdos miesto savivaldybėje prisideda prie socialinių paslaugų teikimo

Interviu gairės	Detalizuojantys klausimai
	skurstantiems asmenims?
V. Skurdo mažinimo tobulinimo galimybės	8. Kaip ir kodėl turėtų būti gerinamos socialinių paslaugų, teikiamų skurstantiems asmenims, sąlygos? 9. Kaip Klaipėdos miesto savivaldybėje būtų galima pagerinti socialinių paslaugų teikimą skurstantiems asmenims? 10. Kaip, Jūsų nuomone, reikėtų didinti socialinių paslaugų skurstantiems asmenims prieinamumą Klaipėdos miesto savivaldybėje?

2 priedas

TRANSKRIBUOTO TEKSTO PAVYZDYS

Informantas – I1

Lytis – Moteris

Amžius – 48 m.

Pareigos – Socialinė darbuotoja

Darbo stažas paskutinėje darbovietėje – 1 metai

Tyrėjas: Savais žodžiais apibūdinkite skurstančiojo sampratą Lietuvos kontekste.

I1: Skurstantis žmogus, kuris negali patenkinti savo paprasčiausių poreikių (mityba, mokesčių sumokėjimas ir pan.), jaučiasi nesaugus savo gyvenime, netenkinantys savirealizacijos poreikį (pvz., mokymasis apie finansinį raštingumą), socialinio poreikio (jaučiantys vienatvę, nedrįstantis paprašyti pagalbos).

Tyrėjas: Kaip apibūdintumėte priežastis, labiausiai lemiančias skurdo lygį Klaipėdos miesto savivaldybėje?

I1: Lemia skurdą nepakankamas rūpinimasis, pagalba (pensijos, neįgalumo, vienišoms mamoms vaiko išmokos turėtų būti didesnės, nes mano manymu didžiausią dalį skurstančių sudaro šios grupės).

Tyrėjas: Apibūdinkite priemones skurdo lygiui mažinti Klaipėdos miesto savivaldybėje.

I1: Pensijos, neįgalumo, vienišoms mamoms vaiko išmokos turėtų būti didesnės, nes mano manymu didžiausią dalį skurstančių sudaro šios grupės. Valstybiniu mastu uždėti pelno ribas įmonių savininkams, kurie lobsta iš dirbančių sunkaus darbo (vergystės) ir negaunančių adekvačių atlyginimų, tokiu atveju dirbantiems būtų didesni atlyginimai, užimtumo tarnybose mažiau būtų žmonių. Kam dirbti, jei galima nedirbti už tą pačią išmoką.

Tyrėjas: Apibūdinkite paslaugas, paklausiausias tarp skurstančiųjų Klaipėdos miesto savivaldybėje.

I1: Maisto banko paslaugos, kurios suteikia maisto produktų ir maitinimą labdaros valgyklos. Taip pat viena iš paklausiausių paslaugų tarp moterų yra psichologo konsultacijos, ypač patyrus smurtą artimoje aplinkoje.

Tyrėjas: Apibūdinkite Klaipėdos miesto savivaldybėje trūkstamas socialines paslaugas skurstantiems asmenims. Kaip apibūdintumėte prioritetus, organizuojant socialinių paslaugų teikimą Klaipėdos miesto savivaldybėje skurstantiems asmenims?

I1: Daugiau skirti lėšų NVO (nes jose dažnu atveju būna žmogiškieji resursai trumpalaikiai arba vyresnio amžiaus, kurių pajėgumas nepakankamas), kad užtikrintų nuolatinę pagalbą.

Tyrėjas: Kaip nevyriausybinių organizacijų Klaipėdos miesto savivaldybėje prisideda prie socialinių paslaugų teikimo skurstantiems asmenims?

I1: NVO prisideda humanitarine pagalba (drabužiai, maistas), teisine pagalba (nemokami advokatai)

Tyrėjas: Kaip ir kodėl turėtų būti gerinamos socialinių paslaugų, teikiamų skurstantiems asmenims, sąlygos?

I1: Daugiau skirti lėšų NVO (nes jose dažnu atveju būna žmogiškieji resursai trumpalaikiai arba vyresnio amžiaus, kurių pajėgumas nepakankamas), kad užtikrintų nuolatinę pagalbą.

Tyrėjas: Kaip Klaipėdos miesto savivaldybėje būtų galima pagerinti socialinių paslaugų teikimą skurstantiems asmenims?

I1: Informavimo. Tokią informaciją galima daugiau rasti internete, bet ypatingai vyresnio amžiaus žmonės nesinaudoja internetu. Dalyvaujant Maisto banko akcijose, kai renkami maisto produktai ne kartą patys žmonės sakė: „O ką daryt jei man pagalbos reikia?“, „O kas man gali padėti?“

Tyrėjas: Kaip, Jūsų nuomone, reikėtų didinti socialinių paslaugų skurstantiems asmenims prieinamumą Klaipėdos miesto savivaldybėje?

I1: Reikia įdarbinti daugiau socialinių darbuotojų, nes yra didelis klientų skaičius.